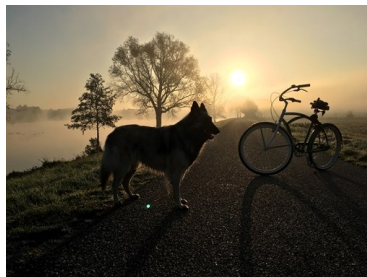

JAARSTUKKEN 2018

Vastgesteld 4 juli 2019 (raad)

GEMEENTE MOOK EN MIDDELAAR JAARSTUKKEN 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1. Aanbiedingsbrief.....	6
1.2. Leeswijzer	7
2. Bestuurlijke samenvatting.....	8
2.1. Samenvatting	9
3. Algemeen.....	12
3.1. Afkortingen	13
3.2. Kerngegevens	14
4. Jaarverslag.....	16
<i>Programmaverantwoording.....</i>	17
4.1. Gerealiseerde Programma's	18
4.1.1. Programma Besturen	19
4.1.2. Programma Beschermen.....	26
4.1.3. Programma Verplaatsen.....	33
4.1.4. Programma Werken	39
4.1.5. Programma Leren	44
4.1.6. Programma Recreëren	49
4.1.7. Programma Samenleven en zorgen	55
4.1.8. Programma Gezond leven.....	66
4.1.9. Programma Wonen	73
4.1.10. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	81
4.2. Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen	83
4.3. Overzicht van de kosten van overhead.....	85
4.4. Bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting	86
4.5. Bedrag voor onvoorzien	87
<i>Paragrafen (verplicht) .....</i>	88
4.6. Paragraaf Lokale heffingen	89
4.7. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	96
4.8. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	103
4.9. Paragraaf Financiering	107
4.10. Paragraaf Bedrijfsvoering.....	112
4.11. Paragraaf Verbonden partijen	114
4.12. Paragraaf Grondbeleid	129
<i>Paragrafen (facultatief) .....</i>	133
4.13. Paragraaf Taakstellingen en reserveringen	134
4.14. Paragraaf Sociaal Domein	135
4.15. Paragraaf Strategische Toekomstvisie	137
4.16. Paragraaf Informatieveiligheid	138
5. Jaarrekening.....	139
5.1. Grondslagen.....	140
5.2. Overzicht van baten en lasten (inclusief analyse).....	143
5.3. Balans.....	161
5.4. Toelichting op de balans	164

5.5. Vaststellingsbesluit.....	175
5.6. Single information Single audit (SiSa).....	176
5.7. Overzicht van baten en lasten per taakveld	181

6. Bijlagen 184

6.1. Bijlage Toelichting op de reserves en voorzieningen.....	185
6.2. Bijlage Algemene Uitkering	192
6.3. Bijlage EMU-saldo	194
6.4. Bijlage Controleverklaring	195

1. Inleiding

1.1. Aanbiedingsbrief

Voor u liggen het jaarverslag en de jaarrekening van de gemeente Mook en Middelaar, tezamen vormen deze de 'jaarstukken'. Deze jaarstukken volgen het stramien van de Programmabegroting 2018. De jaarstukken zijn voor uw raad het instrument voor de controle op de uitvoering van het voorgenomen beleid en voor het college het instrument om verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid, inclusief de financiën. Deze jaarstukken bestaan uit het jaarverslag (zijnde de programmaverantwoording en de paragrafen) en de jaarrekening (zijnde de balans en de exploitatie-overzichten). In het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid. In de jaarrekening vindt de financiële verantwoording plaats.

Gemeenteraadsverkiezingen

In 2018 zijn gemeenteraadsverkiezingen gehouden en is een nieuw college van burgemeester en wethouders geïnstalleerd met een nieuwe portefeuilleverdeling. De Programmabegroting 2018 is vastgesteld in de vorige raadsperiode (vastgesteld november 2017). Deze Jaarstukken 2018 volgen nog het stramien van de Programmabegroting 2018 (met opdrachten en activiteiten bij de diverse programma's). De namen van de portefeuillehouders zijn echter aangepast naar de huidige stand van zaken.

Financieel resultaat

Het jaar 2018 sluit met een resultaat van minus € 142k. Meer informatie over de totstandkoming en de analyse van het rekeningresultaat vindt u terug in de 'Bestuurlijke samenvatting' en in het onderdeel 'Jaarrekening' waarin diverse exploitatie-overzichten en de balans zijn opgenomen.

Het 'opgeschoonde' resultaat na voorgestelde besluitvorming komt uit op minus € 48k. Dit is € 15k minder nadelig dan het geraamde begrotingsresultaat.

Het college bedankt eenieder die aan de totstandkoming van dit jaarverslag en deze jaarrekening heeft meegewerkt.

Mook, 4 juni 2019

Het college van burgemeester en wethouders van Mook en Middelaar,

De secretaris,
J.M.G. Smits - de Kinkelder

De burgemeester,
mr. drs. W. Gradisen

1.2. Leeswijzer

WIJZIGINGEN

Lay-out tabellen

Er zijn geen grote wijzigingen doorgevoerd. Daar waar nodig of wenselijk, is de lay-out van diverse tabellen gewijzigd. Zo zijn de tabellen van de indicatoren, de tabel van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm en de toelichting op de vaste activa licht gewijzigd.

LEESWIJZER

Jaarstukken

De jaarstukken bestaan uit zes onderdelen.

1. Inleiding

Hier vindt u de aanbiedingsbrief en deze leeswijzer.

2. Bestuurlijke samenvatting

Hier vindt u de (beleidsmatige en financiële) samenvatting van de Jaarstukken 2018.

3. Algemeen

Hier vindt u de afkortingenlijst en diverse kerngegevens.

4. Jaarverslag/beleidsindicatoren

Het jaarverslag bevat de programmaverantwoording over hetgeen in de programmabegroting is geschreven. Hier vindt u per programma onder andere de beleidsmatige realisaties terug en de wettelijk verplichte indicatoren. Deze indicatoren worden meerjarig weergegeven (voor zover beschikbaar). Sporadisch wordt een wettelijke indicator gewijzigd (vervallen of nieuw). Wijzigingen worden vermeld. Naast de programma's bevat het jaarverslag ook de paragrafen, die een bepaald onderwerp behandelen met een dwarsdoorsnede door de programma's heen.

5. Jaarrekening

Dit onderdeel bevat de financiële kant van de jaarstukken, te weten de exploitatie (overzicht van baten en lasten) en de balans (overzicht van bezittingen en schulden), inclusief de toelichtingen hierop.

6. Bijlagen

De bijlagen bevatten overzichten die wel onderdeel uitmaken van de jaarstukken, maar die, gezien de inhoud en/of de omvang, afzonderlijk zijn weergegeven op het einde van de jaarstukken. De bijlagen sluiten af met de controleverklaring (welke in voorkomende gevallen ook afzonderlijk bijgevoegd kan zijn).

Bedragen

Weergave

Als uitgangspunt worden alle bedragen positief weergegeven. Indien nodig wordt een en ander verduidelijkt met een letter, waarbij V = Voordeel en N = Nadeel betekent.

Als in een tabel onderscheid wordt gemaakt tussen lasten enerzijds en baten anderzijds middels een min-teken (- of -/-), dan zijn de positieve bedragen de lasten en zijn de negatieve bedragen de baten. Dit komt omdat de begroting (en dus ook de jaarstukken) lasten-georiënteerd is.

Afrondingsverschillen

Omdat de basis van alle bedragen in centen is, en deze 'Jaarstukken 2018' grotendeels in duizenden euro's (x € 1.000) wordt opgesteld, kan het voorkomen dat in de tellingen afrondingsverschillen ontstaan.

---

2. Bestuurlijke samenvatting

2.1. Samenvatting

Financieel saldo

In 2016 en 2017 zijn positieve resultaten gerealiseerd van respectievelijk € 674k en € 1.579k.

Het jaar 2018 sluit met een negatief rekeningssaldo van € 142k.

In onderstaand overzicht wordt de ontwikkeling van het rekeningresultaat 2018 aan de hand van de bestuursrapportages en overige raadsbesluiten weergegeven.

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling rekeningresultaat 2018	Resultaat baten en lasten	Mutaties reserves	Resultaat jaarrekening
Primitieve begroting 2018	223 N	223 V	0 V
Tussentijdse begrotingswijzigingen 2018 (o.a. 1e wijziging en besluitvorming resultaat jaarstukken 2017)	1.236 N	1.184 V	52N
Voorjaarsnota 2018	30 N	19 V	11 N
Najaarsnota 2018	0 V	0 N	0 V
Tussenstand na najaarsnota	1.489 N	1.426 V	63 N
Effecten bij het opmaken van de jaarrekening 2018	505 V	584 N	79 N
Jaarrekening 2018 *)	984 N	842 V	142 N

Voor een nadere toelichting van het resultaat wordt verwezen naar hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

Restant kredieten

Onderstaande kredieten voor kapitaalswerken zijn nog niet gerealiseerd; de restantkredieten worden doorgeschoven naar 2019.

bedragen x € 1.000

Omschrijving / toelichting	Restant krediet per 1-1	Kredieten 2018	Realisatie in 2018	Restant krediet per 31-12	Naar 2019
Revitalisering raadzaal *)	96		0	96	96
Revitalisering De Lier *)	49		0	49	49
Snelfietsroute (SFR)					
SFR Spoortunnel Lindenlaan	0	0	524	-524	0
Bijdrage projectgroep/Cuijk	0	0	-524	524	0
SFR Maasdijk 7	0	0	2	-2	0
Bijdrage projectgroep/Cuijk	0	0	-2	2	0
SFR Rijksweg 37	0	0	5	-5	0
Bijdrage projectgroep/Cuijk	0	0	-5	5	0
Pleisterplaats N271 Plasmolen *)	94	0	0	94	94
Subsidie provincie, zie vooruit ontvangen bedragen	-60	0	0	-60	-60
Spoorbrug Heumensebaan *)	0	270	0	270	270
Subsidie provincie	0	-122	0	-122	-122
Spoorbrug Heumensebaan *) gemeentedeel	0	35	0	35	35
Centruminrichting Mook *) **)	0	1.128	0	1.128	1.128
Subsidie provincie	0	-468	0	-468	-468
OV lichtmasten 2018	23	52	24	51	51

2. Bestuurlijke samenvatting

Omschrijving / toelichting	Restant krediet per 1-1	Kredieten 2018	Realisatie in 2018	Restant krediet per 31-12	Naar 2019
OV armaturen 2018	26	45	27	44	44
Wandelknooppuntennetwerk	0	50	3	47	47
Vorbereiding huisvesting Kandinsky	0	25	0	25	25
Kerkplein Middelaar *)	141			141	141
Hart van Mook					
Betreft kosten (voorbereidings- en onderzoekskosten) ter ondersteuning van processen in het Hart van Mook.	95	-45	31	20	20
Rioolkosten conform GRP:					
Vervanging	175	315	129	361	361
Milieumaatregelen subsidies milieu	210	240	205 50	195	195
Rioolkosten in krediet Centruminrichting Mook 2019: **)					
Vervanging		375	0	375	375
Milieumaatregelen		105	0	105	105
5-Voudige kooimaaiër	21			21	21
Investeringsplan 2013-2016: **) (initieel conform Programmabegroting 2013-2016): dekking via reserve Kapitaallasten investeringen 2013-2016					
Herprofilering Bovensteweg <i>Betreft budget voor onderzoek en uitvoering.</i> <i>Overige opbrengsten</i>	1.027		999	27	27
De Stadsregio Arnhem-Nijmegen	-460		-460	0	0
Hart van Mook					
A1. Herinrichting N271 Betreft budget t.b.v. herinrichting Rijksweg en omgeving.	253	0	35	218	218
Herinrichting Rijksweg N271 Plasmolen <i>Betreft voorbereidingskosten herinrichting Rijksweg N271 te Plasmolen in samenhang met de aanleg van de pleisterplaats ter plaatse.</i>	101		0	101	101
Totaal	1.791	2.005	1.043	2.753	2.753

* De kapitaallasten van deze investeringen worden (deels) gedekt uit de reserve Kapitaallasten

** De kapitaallasten van deze investeringen worden geheel gedekt uit de reserve Afschrijvingen investeringsplan 2013-2016.

De volgende kredieten zijn in 2018 volledig afgewikkeld.

bedragen x € 1.000

Omschrijving / toelichting	Restant krediet per 1-1	Kredieten 2018	Realisatie in 2018	Restant krediet per 31-12	Over naar 2019
SFR Fietsroute Veldweg-spoortunnel *)	198		215	-17	0
Subsidie provincie	-40		-40		
Bijdrage aan Destion verbouwing consultatiebureau	8			8	0
Totaal	166	0	175	-9	0

---

3. Algemeen

3.1. Afkortingen

Afkorting	Voluit
ARN	Afvalverwerking Regio Nijmegen
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen 2004
BGMM	Bergen, Gennep, Mook en Middelaar
BGO	Budgetoverheveling
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRP	Basisregistratie personen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CZM	Collectieve ziektekostenverzekering voor minima
ESF	Europees Sociaal Fonds
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkløze Werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
IPS	Individuele plaatsing en steun
iRvN	ICT Rijk van Nijmegen
MARN	Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen
MFC	Multifunctioneel centrum
MGR	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (regio Rijk van Nijmegen)
MJOP	MeerJaren OnderhoudsPlan
OP/NP	Ouderdomspensioen / Nabestaandenpensioen
OZB	Onroerende zaakbelasting(en)
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
RIEC	Regionaal Informatie en Expertise Centrum
RUD (LN)	Regionale UitvoeringsDienst (Limburg Noord)
SISA	Single information Single audit
TOP's	Toeristische Overstap Punten
VBR	Vrij Besteedbare Reserve
VPB	Vennootschapsbelasting
VRLN	VeiligheidsRegio Limburg Noord
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
UPW	Uitkering Participatiewet
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw / Wet sociale werkvoorziening
WOZ	(Wet) waardering onroerende zaken

3.2. Kerngegevens

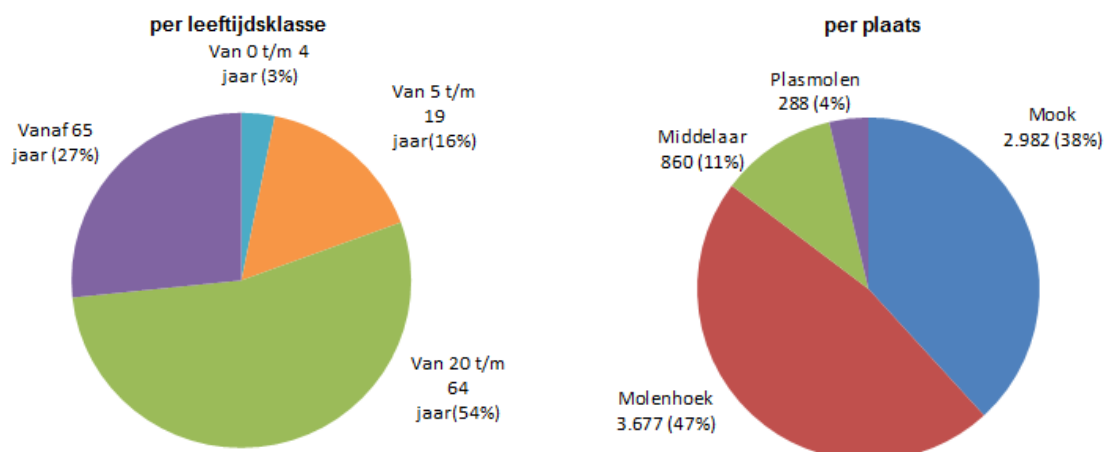
SOCIALE STRUCTUUR

Aantal inwoners per leeftijdsklasse

Leeftijdsklasse	Werkelijk 1-1-2016	Werkelijk 1-1-2017	Werkelijk 1-1-2018	Werkelijk 31-12-2018
van 0-4 jaar	232	249	249	247
van 5-19 jaar	1.370	1.336	1.297	1.266
van 20-64 jaar	4.218	4.218	4.177	4.214
vanaf 65 jaar	1.935	1.972	2.045	2.080
Totaal	7.755	7.775	7.768	7.807

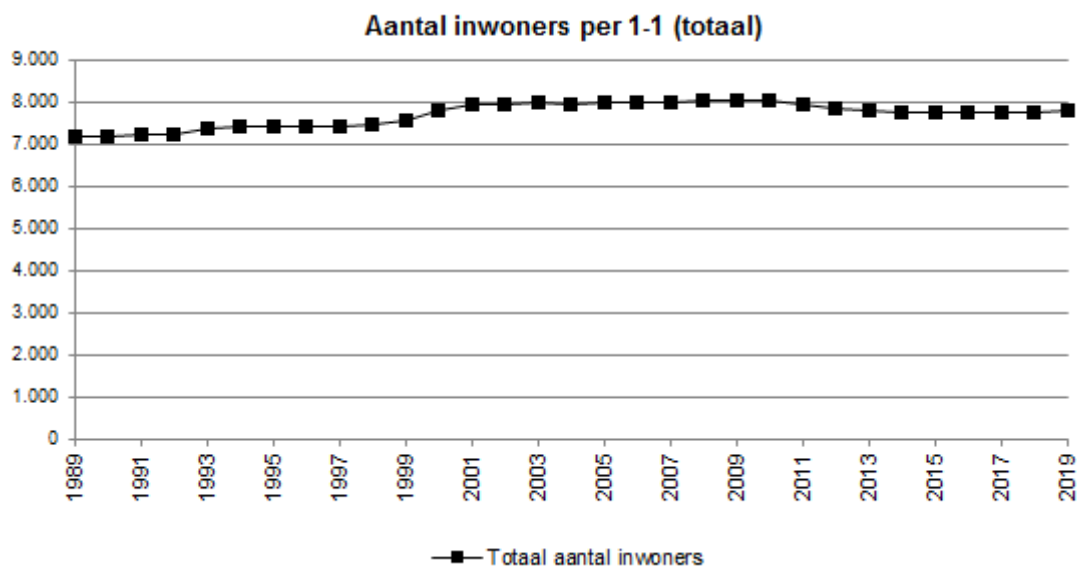
Bron: CBS Statline (1-1) en BRP Mook en Middelaar (31-12)

Aantal inwoners per 31 december 2018

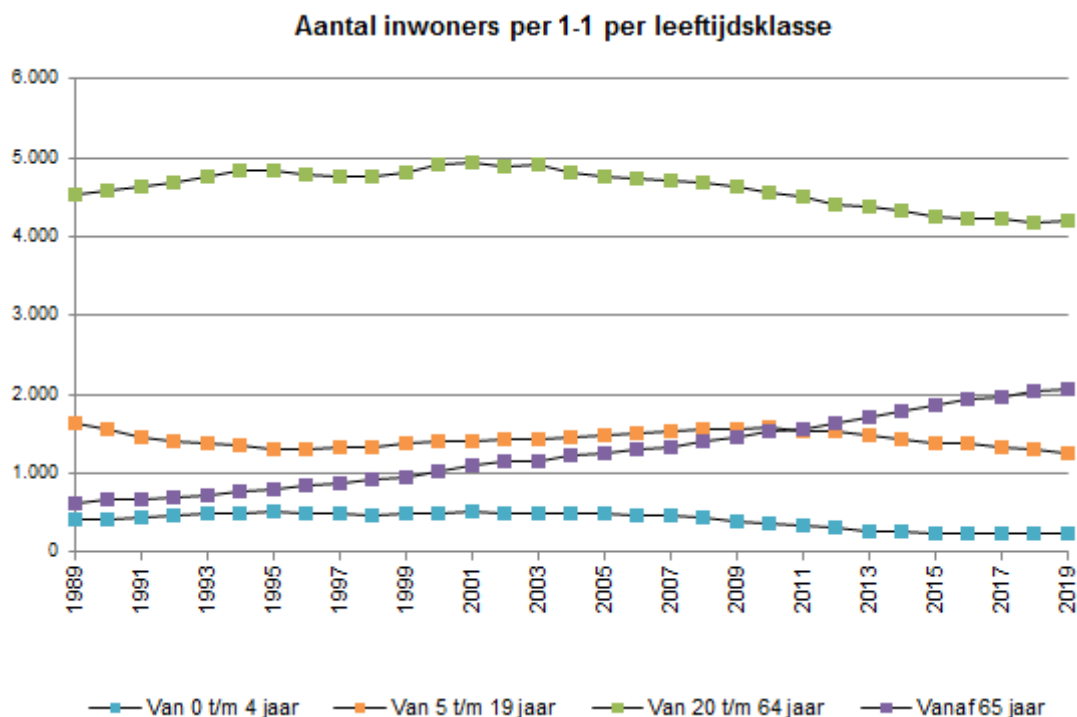

Bron: BRP Mook en Middelaar

Meerjarenverloop

Bron: CBS Statline (1988 t/m 2018) en BRP Mook en Middelaar (1-1-2019)

Bron: CBS Statline (1988 t/m 2018) en BRP Mook en Middelaar (1-1-2019)

FYSIEKE STRUCTUUR

Oppervlakte land in km ²	17,38
Oppervlakte binnenwater in km ²	1,43
Oppervlakte buitenwater in km ²	0,00
Totale oppervlakte in km ²	18,81

Bron: CBS Statline

Aantal woonruimten per 31-12-2018: 3.633

Bron: Specificatie verzamelstaat uitkering gemeentefonds

---

4. Jaarverslag

Programmaverantwoording

Toelichting

In de volgende hoofdstukken treft u een overzicht aan van de verantwoording per programma. Per programma wordt beschreven wat we wilden bereiken en wat we daarvoor gedaan hebben. Wat we wilden bereiken is overgenomen vanuit de Programmabegroting 2018. Van wat we daarvoor hebben gedaan is de stand van zaken vermeld conform de Voorjaarsnota 2018 en is een bijstelling vermeld voor geheel 2018. Daarnaast is in tabelvorm ook vermeld wat het gekost heeft (op programmaniveau). Een meer uitgebreide toelichting is in het onderdeel '5. Jaarrekening' vermeld.

De verantwoording is voor de volgende programma's vermeld:

- Programma Besturen;
- Programma Beschermen;
- Programma Verplaatsen;
- Programma Werken;
- Programma Leren;
- Programma Recreëren;
- Programma Samenleven en zorgen;
- Programma Gezond leven;
- Programma Wonen.

4.1. Gerealiseerde Programma's

4.1.1. Programma Besturen

Alternatieve naam	Bestuur en ondersteuning;
Commissie	Samenleving;
Portefeuillehouders	Burgemeester Gradisen, wethouders Wienhoven en Doorenbos;
Wettelijke taakvelden	Bestuur, Burgerzaken, Beheer overige gebouwen en gronden, Overhead, Treasury, Overige baten en lasten.

Visie

- Mook en Middelaar heeft een landelijk karakter. Samenwerken is de weg naar behoud van een zelfstandig Mook en Middelaar en maakt krachtiger.
- Loyaliteit en betrouwbaarheid zijn sleutelwoorden in samenwerking en gelden voor relaties met Heumen, regio Nijmegen en Limburg.
- Samenwerking heeft aantoonbare meerwaarde en is efficiënt als samenwerking met te veel verschillende partners wordt vermeden.
- De leefbaarheid in de kleine kernen vormt een bijzonder aandachtspunt in elke vorm van samenwerking.
- De lokale democratie is aan vernieuwing toe. Besturen moet open en interactief, waarbij de betrokkenheid van inwoners en organisaties wordt ondersteund en gewaardeerd.
- Publieksfuncties zijn voor iedereen, met of zonder digitale toegang, bereikbaar.
- De gemeentelijke organisatie gaat uit van haar eigen kracht en voert een adequate interne bedrijfsvoering.

Wat wilden wij bereiken en wat hebben wij daarvoor gedaan?

- Een gemeente met behoud van haar landelijke karakter;
- Via samenwerkingsverbanden de zelfstandigheid van Mook en Middelaar bewaren;
- Een gemeente die open en interactief communiceert met inwoners en organisaties;
- Een gemeente die aan de slag gaat met ideeën vanuit de samenleving en betrokkenheid in welke vorm dan ook mogelijk maakt;
- Een dienstverlenende organisatie die werkt aan de digitale toekomst, maar toegankelijk blijft voor iedereen;
- Een lokale democratie die bruist door de kleine afstand tussen inwoners, organisatie en politiek;
- Een gemeente die het werk met haar eigen mensen of samenwerkingspartners kan uitvoeren en het gebruik van inhuur of externe krachten tot het noodzakelijke beperkt.

Opdracht: Betrokkenheid vergroten

Succesvol lokaal beleid kan alleen tot stand komen indien er sprake is van betrokkenheid van de inwoner. Een inwoner voelt zich pas serieus genomen als hij wordt gehoord en zijn mening kenbaar heeft kunnen maken. Alleen op deze manier creëren wij draagvlak voor besluitvorming. Met name betrokkenheid in een zo vroeg mogelijk stadium draagt hieraan bij. Het vergroten van de betrokkenheid dient dan ook continu onze aandacht te hebben.

Activiteiten 2018 en volgende jaren

- Raads- en commissievergaderingen worden via een medium uitgezonden; De raad heeft besloten om Noturecord aan te schaffen en per 2016 in te zetten om de raads- en commissievergaderingen digitaal te ontsluiten op de gemeentelijke website. Op deze wijze kunnen de inwoners, maar ook de raads- en commissieleden tijd- en plaatsonafhankelijk raads- en commissievergaderingen terugluisteren en bezien hoe de stemmingen zijn verlopen.
- Inwoners worden als gast uitgenodigd bij raadsvergaderingen; Deze activiteit wordt sinds 2016 door de raadsleden opgepakt. Dit gebeurt maximaal drie keer per jaar.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

In 2018 zijn in samenwerking met ProDemos een drietal bijeenkomsten gehouden voor leerlingen van het Kandinsky-college waarbij men kennis heeft kunnen nemen van alle aspecten van de lokale politiek. Hierbij waren ook raadsleden aanwezig die vragen hierover hebben beantwoord. Verder is in het voorjaar van 2018 de cursus Politiek Actief afgerond. Een zeer succesvolle cursus die samen met de gemeente Heumen is georganiseerd en een maximum aantal deelnemers kende. Er is zelfs nog een extra cursusdag georganiseerd voor de mensen die niet konden deelnemen. Een aantal deelnemers heeft hierna ook besloten om deel te nemen aan de lokale politiek.

In het voorjaar van 2018 is verder het initiatiefvoorstel 'instelling Adviesraad Natuur en Milieu' aangenomen. Deze adviesraad zal worden samengesteld uit inwoners uit onze gemeente die niet politiek actief zijn, maar wel kennis hebben van natuur en milieu. In de tweede helft van 2018 zal deze adviesraad het college en de raad gaan adviseren over voornoemde onderwerpen.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In het najaar van 2018 is de Adviesraad Natuur en Milieu, op initiatief van de raad, benoemd door het college. Na Deventer is dit de tweede Adviesraad Natuur en Milieu in Nederland.

Opdracht: Burgerinitiatieven ondersteunen

Het oplossen van maatschappelijke vraagstukken is een verantwoordelijkheid geworden van zowel overheid als andere partijen. We zien daarbij dat inwoners een belangrijker positie aan het verwerven zijn, omdat zij meer en meer zelf initiatieven nemen in het publieke domein. Deze initiatieven bestrijken vrijwel alle maatschappelijke terreinen van zorg tot welzijn, veiligheid, integratie, cultuur en ontwikkelingssamenwerking. Naast deze sociale terreinen richt het burgerinitiatief zich ook op de meer fysieke maatschappelijke terreinen, van landschap tot natuur, voedsel, milieu, energie en mobiliteit.

Activiteiten Continu

- Plannen worden in een vroegtijdig stadium voorgelegd alvorens ze worden uitgewerkt;
- Initiatieven van inwoners worden serieus genomen en gefaciliteerd.

Activiteiten 2018

- *De bevolking wordt uitgedaagd om met oplossingen voor problemen te komen;* In maart 2016 is de 'Notitie burgerparticipatie' vastgesteld. De notitie geeft inzicht in de activiteiten die de gemeente de komende jaren onderneemt in het kader van inwonerparticipatie. Dit is opgesplitst in drie delen:
  - Interactieve beleidsvorming
  - Stimuleren van initiatieven in de samenleving

- Uitvoering geven aan de motie Right to Challenge, met name in de Wmo.

Inmiddels wordt aan een aantal acties vanuit de notitie uitvoering gegeven, namelijk het digitale buurtplatform mijnbuurtje en de Vonkjes. In 2017 is dit voortgezet en zullen ook andere acties uit de notitie worden opgepakt. Op 21 maart 2017 is bijvoorbeeld de flyer burgerparticipatie vastgesteld.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

In 2018 zijn inwoners op verschillende manieren betrokken bij beleidsvorming, zowel aan de voorkant als aan de achterkant. De inbreng van inwoners wordt ook steeds vaker meegenomen. Een manier waarop we dit digitaal vorm hebben gegeven, is de inrichting van het burgerpanel. Het burgerpanel is via TIP ingericht. TIP Mook en Middelaar is een onafhankelijk raadplegend panel voor iedereen vanaf 16 jaar die woont of werkt in de gemeente Mook en Middelaar. Op 19 april zijn de eerste vragen die vanuit de gemeente zijn gesteld, meegenomen in het burgerpanel. We hebben momenteel 142 leden. Een gedeelte van de leden komt voort uit de eerder opgerichte MM100 groep. Er wordt hard aan gewerkt om het aantal leden voor het burgerpanel verder te vergroten. We gebruiken hierbij onder andere Facebook en het digitale buurtplatform Maasburen.nl. Maasburen vierde afgelopen maart haar éénjarig jubileum. Het platform doet het ten opzichte van andere digitale buurtplatformen van mijnbuurtje meer dan gemiddeld goed met in een jaar tijd meer dan 32.000 paginaweergaven en bijna 2.500 unieke bezoekers.

Het stimuleren van inwonerinitiatieven komt het meest duidelijk tot uitdrukking in de Vonkjes, het projectenbudget voor kleinschalige inwonerinitiatieven. Via de regeling 'Voncjes' worden inwoners uitgedaagd met initiatieven te komen en wordt de betrokkenheid en zorg voor elkaar in de samenleving versterkt. De Vonkjes zijn succesvol gebleken en blijven in ieder geval tot en met 2019 bestaan. Doel is om het jaarlijkse budget (à € 5.000) geheel op te maken zodat we zoveel mogelijk inwoners kunnen ondersteunen bij het uitvoeren van hun initiatieven.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

We zijn ons bewust van het belang van inwonerparticipatie. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de collegeadviezen, hieraan is in 2018 namelijk een participatieparagraaf toegevoegd. De participatieparagraaf maakt duidelijk of er gebruik wordt gemaakt van interactieve beleidsvorming en op welke manier dit wordt vormgegeven. Gebleken is dat er in 2018 regelmatig gebruik werd gemaakt van interactieve beleidsvorming. Een voorbeeld hiervan is het project Herinrichting centrumstraten Mook. Voor dit project is een participatieplan opgesteld.

Inwoners zijn in 2018 ook op verschillende manieren betrokken bij beleidsvorming, zowel in de fase van beleidsvorming (bijvoorbeeld het Plan van aanpak senioren) als in de fase van uitvoering (bijvoorbeeld project MOVE). Ook zijn er verschillende middelen gebruikt om de participatie vorm te geven. Een voorbeeld hiervan is burgerpanel TIP. In 2018 zijn er diverse raadplegingen geweest, er zijn vanuit de gemeente onder andere vragen gesteld over de sociale kaart, over een speelvoorziening voor kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar en over het uitoefenen van vrijwilligerswerk. Het burgerpanel telt op dit moment ongeveer 160 leden.

Het digitaal buurtplatform Maasburen heeft de gemeente ook in 2018 ondersteund en gefaciliteerd. Het gaat goed met het platform, in 2018 hebben meer dan 7.500 inwoners Maasburen bezocht. Daarnaast zijn er 460 profielen aangemaakt door inwoners, verenigingen, groepen, organisaties en bedrijven.

De Vonkjes zijn ook in 2018 verschillende malen uitgegeven. Er is onder andere een Vonkje toegekend voor het Energiecafé in Molenhoek, een Vonkje voor het aanschaffen van een duo-fiets en een Vonkje voor het opzetten van een Baby-Peutercafé in Mook/Molenhoek.

Opdracht: Deregulering

Wet- en regelgeving zijn noodzakelijk om structuur, rechtvaardigheid en continuïteit in een samenleving te brengen en te houden. Op gemeentelijke niveau geldt dat de regels moeten aansluiten op de lokale omstandigheden en behoeften vanuit de gemeenschap. Onder het mom van regels stellen waar het moet en vrijgeven waar het kan, werkt de gemeente aan het verminderen van de lokale regeldruk. Dat is niet alleen prettig voor inwoners, bedrijven en instellingen, maar ook de gemeente kan ervan profiteren door het afnemen van middelen voor (administratieve) beoordeling, controle en naleving van de regels. Minder aanvragen, minder beschikkingen en dus meer tijd voor andere zaken.

Activiteiten Continu

- *Overbodige regels worden afgeschaft.*
Op het gebied van verordeningen en wet- en regelgeving is altijd aandacht voor mogelijkheden om te dereguleren. Hoewel er landelijk de afgelopen jaren is ingezet op deregulering, vormt de regionalisering een nieuwe uitdaging om overbodige regels zoveel mogelijk te voorkomen. Door de verschillende invalshoeken van deelnemers aan een gemeenschappelijke regeling worden verordeningen en regels onbedoeld complexer en ruimer van opzet. De gemeente Mook en Middelaar streeft ernaar om ambtelijk zoveel mogelijk aan de voorkant te investeren bij de beleidsvorming, zodat hiervoor in een vroeg stadium aandacht kan worden geschonken aan het facet van overbodige regels. De ambtelijke organisatie neemt daardoor als volwaardig partner deel in de verschillende regionale ambtelijke en bestuurlijke werkgroepen.
- *De procedures rond omgevingsvergunningen en het welstandsbeleid worden vereenvoudigd.*
Een ambtelijke projectgroep heeft gezien welke mogelijkheden er zijn om procedures te bekorten en overbodige regels zoveel mogelijk te schrappen. Het blijkt met het oog op de Omgevingswet onverstandig om teveel in te zetten op aanpassingen van de huidige instrumenten. De Omgevingswet heeft als doel procedures te bekorten en regels te schrappen. De ambtelijke capaciteit wordt ingezet op de implementatie van de Omgevingswet, waarbij zowel organisatorische als procedurele ingrijpende wijzigingen op stapel staan. In de tussenliggende periode wordt wel ingezet op organisatorische maatregelen en digitale instrumenten die bijdrage leveren aan verbetering van de dienstverlening.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Deregulering betreft een doorlopend proces. Daar waar regels kunnen worden afgeschaft of eenvoudiger kunnen worden gemaakt, wordt dat ook concreet gedaan. Dit geldt ook op het gebied van samenwerking. Ten aanzien van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (MGR) wordt momenteel gezien of de bestuurlijke inrichting zoals deze in de regeling is vastgesteld, gehandhaafd moet worden of wellicht vereenvoudigd kan worden. Een vergelijk kan worden gemaakt met de IWGM Gennep-Mook en Middelaar die in 2017 van een 'zware' gemeenschappelijke regeling is omgebouwd tot een bedrijfsvoeringsorganisatie.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In de tweede helft van 2018 zijn de verordeningen voor ondersteuning vanuit de Wmo en de verordening voor ondersteuning vanuit de Jeugdwet samengevoegd. Verder is eind 2018 de herziene APV, omdat deze mogelijkheid zich nu integraal voordeed, wederom getoetst in het kader van de deregulering. Zo is de vergunning voor collecteren niet langer verplicht gesteld als het collecteren gebeurt voor een instelling die is ingedeeld in het (landelijke) collecte- en wervingsrooster. De mogelijke wijziging van de bestuurlijke inrichting van de MGR is doorgeschoven naar 2019.

Opdracht: Eigen kracht van organisatie

De organisatie hanteert de voor haar bedrijfscultuur geformuleerde kernwaarden: Trots, Open, Verantwoordelijk en Collectief als leidraad. Dienstverlening aan de inwoner staat voorop. Intern wordt vooral ingezet op de integraliteit van werken, projectmatige aanpak, voorbereiding op regietaken, en voortdurend leren en doorontwikkelen.

In het dienstverleningsconcept wordt aangesloten op landelijke visies.

Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord

De Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord verandert van een netwerkorganisatie naar een gemeenschappelijke regeling. Deze verandering brengt met zich mee dat taken en verantwoordelijkheden verschuiven. Waar binnen de netwerk-organisatie primair een eigen verantwoordelijkheid gold, geldt steeds meer een gedeelde verantwoordelijkheid omtrent de kwaliteit van uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Mook en Middelaar werkt op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving nauw samen met Gennep, Bergen, Venray en Horst aan de Maas. Deze samenwerking wordt onder de vlag van de RUD LN verder opgebouwd, waarbij Mook en Middelaar op het gebied van VTH zich steeds meer ontwikkelt als regiegemeente. Specialistische taken op het gebied van milieu en bouwen worden door de RUD uitgevoerd onder verantwoordelijkheid en regie van onze gemeente. Dit is ingegeven door de landelijke kwaliteitscriteria die gelden voor de uitvoering van VTH-taken waaraan Mook en Middelaar als zelfstandige gemeente nauwelijks meer kan voldoen. Uitgangspunt bij deze ontwikkeling blijft dat inwoners, bedrijven en instellingen bij onze gemeente terecht kunnen met hun aanvragen, vragen en wensen.

Activiteiten Continu

- Er is sprake van een proactieve dienstverlening aan inwoners en bedrijven;
- De communicatie met inwoners is gericht op mogelijkheden en beperkingen; Bij afwijzing van een verzoek wordt een goede verklaring gegeven;
- De inhuur van externen wordt beperkt. Uitbesteding van overheidstaken vindt alleen plaats als marktpartijen het werk beter en goedkoper kunnen uitvoeren;
- De bestaande uitbestedingsopdrachten worden opnieuw kritisch bekeken;
- De organisatie bereidt zich voor en speelt in op uitbreiding van haar regietaken.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Voor wat betreft het digitaal laten verlopen van (interne en externe) dienstverlening, wordt gewerkt met e-formulieren of zijn diensten digitaal te bestellen / af te handelen. Daarnaast is vorig jaar intern ingezet op digitalisering van b&w- en raadsprocessen en wordt dit proces in 2018 verder vormgegeven. Verder wordt (het budget van) de inhuur periodiek kritisch bekeken en daar waar nodig de inhuur bijgesteld.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De gemeente Mook en Middelaar is sinds 2018 ook actief op Facebook. Via Facebook kunnen inwoners nog gemakkelijker in contact komen met de gemeente en meedenken en -praten over onderwerpen die zij belangrijk vinden. Met social media vergroot de gemeente haar bereik en het biedt de mogelijkheid om foto- en filmmateriaal gemakkelijk te delen met volgers.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Formatie (1): Fte per 1.000 inwoners	1			8,44	8,46	-
2	Bezetting (2): Fte per 1.000 inwoners	1			7,85	8,51	-
3	Apparaatskosten (3): Kosten per inwoner (x € 1.000) (incl. overhead)	2			0,73	0,73	-
4	Externe inhuur (4): Kosten als % van totale loonsom	2			3%	2%	-
5	Externe inhuur (4): Totale kosten inhuur externen (x € 1.000)	2			144	79	-
6	Overhead (5): (incl. salarissen) % van totale lasten	2			36%	33%	-

- 1 Eigen gegevens
2 Eigen begroting (primitief)

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil	
<u>Programma Besturen</u>						
Totaal lasten	1.163	1.198	883	1.359	-475	N
Totaal baten	-1.482	-964	-278	-573	294	V
Totaal baten en lasten	-319	233	605	786	-181	N
Toevoeging aan reserves	2.675	0	798	798	0	V
Onttrekking uit reserves	-2.889	-223	-1.057	-942	-115	N
Totaal Programma	-532	11	346	642	-296	N

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Besturen	Toevoeging	Onttrekking
Vrij Besteedbare Reserve		
- Dekking kosten dubbele oriëntatie		12
- Onttrekking conform begroting (voorheen Essentgelden)		48
Bestemmingsreserve Kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne / Gemeentewerf		
- Dekking kapitaallasten		35
Bestemmingsreserve investeringsplan 2013-2016		
- Dekking kapitaallasten		38
Bestemmingsreserve dekking kapitaallasten		
- Dekking kapitaallasten		6
Bestemmingsreserve Verkoop aandelen Attero		
- Onttrekking conform begroting (voorheen dividend)		5
Overboeking tussen reserves		
- Van Vrij Besteedbare reserve naar bestemmingsreserve Kapitaallasten (t.b.v. fietsroute Heumensebaan - spoorbrug Molenhoek)	44	44
- Van bestemmingsreserve Wijkontwikkeling naar bestemmingsreserve Kapitaallasten (t.b.v. fietsroute Heumensebaan - spoorbrug Molenhoek)	100	100
- Van bestemmingsreserve Creatieve en culturele doeleinden naar bestemmingsreserve Kapitaallasten (t.b.v. fietsroute Heumensebaan - spoorbrug Molenhoek)	39	39
- Van bestemmingsreserve Hart van Mook naar bestemmingsreserve Kapitaallasten (t.b.v. centruminrichting Mook)	615	615
Totaal	798	942

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn hoger dan de begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma in eerste instantie niet aan de financiële rechtmatigheid. Het negatieve verschil van ongeveer € 475k is grotendeels het gevolg van wettelijk ontwikkelingen en afwikkelingen van voorgaande jaren. Deels staan hier ook extra inkomsten tegenover. Hierdoor telt deze onrechtmatigheid niet mee in het accountantsoordeel.

De verschillen betreffen onder andere kosten van afboeken debiteuren (hier tegenover staat een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren), extra kosten raadsvergoeding in verband met optrekken grens inwonersklasse (hier tegenover staat een vergoeding in de algemene uitkering), een extra dotatie voor de pensioenvoorziening (gewezen) wethouders in verband met een lagere (wettelijke) rekenrente en het afboeken van transitorische posten (Destion).

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.2. Programma Beschermen

Alternatieve naam	Veiligheid
Commissie	Samenleving;
Portefeuillehouder	Burgemeester Gradisen;
Wettelijk taakvelden	Crisisbeheersing en brandweer, Openbare orde en veiligheid.

Visie

- De gemeente is een plek waar bewoners zich veilig voelen in hun leefomgeving. De bescherming van de sociale en fysieke veiligheid is belangrijk. Leefbaarheid en woongenot moeten vanzelfsprekend zijn. Verantwoordelijkheid en preventie vormen de basis om veiligheid te realiseren, maar er wordt aangepakt als hierom wordt gevraagd.
- Het beschermen van de veiligheid is iets van ons allemaal, partners, inwoners en organisaties.

Wat wilden wij bereiken en wat hebben wij daarvoor gedaan?

- Een veilige gemeente waarbij we ons richten op het verminderen en voorkomen van incidenten, calamiteiten en verstoringen van de openbare orde. En daarnaast richten we ons op het verminderen van criminaliteit en het verminderen van gevoelens van onveiligheid;
- Samenwerking tussen jongeren, ouders, gemeente en partners in het bestrijden van overlast, vandalisme en vervuiling;
- Bevordering van de zelfredzaamheid en bewustzijnsvergroting van de eigen verantwoordelijkheid tijdens een incident/calamiteit;
- Kortom we willen een gemeente zijn waar in gezamenlijkheid wordt gewerkt aan de bescherming van veiligheid, leefbaarheid en het woongenot voor en met de inwoners;

Opdracht: Verbeteren van veiligheid

Mook en Middelaar is een relatief veilige gemeente. Toch kunnen de incidenten die er zijn een flinke impact hebben op het gevoel van veiligheid. Daarom is het noodzakelijk om blijvend in te zetten op het verbeteren van veiligheid.

Activiteiten Continu

Integrale veiligheid

De inwoners, politie, jongerenwerker, gemeente en andere veiligheids- en sociaal maatschappelijke partners trekken samen op tegen overlast door met elkaar situaties te bespreken en een gezamenlijke aanpak voor te bereiden.

Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan regionale veiligheidsprojecten en -aanpakken middels het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) voor de aanpak van georganiseerde misdaad, preventiecampagne drugs, aanpak huiselijk geweld, zorg- en veiligheidshuis (voormalig veiligheidshuis), Waak voor inbraak, burgernet.

Via casusoverleg wordt ingezet op de bevordering van sociale veiligheid (incl. gerelateerde issues vanuit Wmo-taken zoals voorkomen dakloosheid, aanpak huiselijk geweld en bevorderen verslavingspreventie). Hierbij wordt gericht ingezet op individuele situaties.

We zetten in op het verbeteren van de gezamenlijke aanpak door ketenpartners. Op dit moment en de komende jaren is, mede als gevolg van ontwikkelingen zowel nationaal als internationaal, de bewustzijnsbevordering op het gebied van polarisering en radicalisering een belangrijk onderwerp. Dit wordt opgepakt door gesprekken te voeren met maatschappelijke organisaties en door actieve voorlichting.

Daarnaast ligt nog altijd een belangrijke focus op betere afstemming tussen het sociaal domein en veiligheid ter bevordering van het op casusniveau vroegtijdig aanpakken van problemen. Deze afstemming is noodzakelijk in verband met in het bijzonder de incongruentie tussen het sociaal domein (jeugdzorg en zorg in Regio Nijmegen) en GGD, politie en justitie. De provinciegrens is, in formeel opzicht omdat dit ook de grens is tussen de GGD, de arrondissementen en de eenheden binnen de (nationale) politie, een belemmering in het schakelen tussen zorg, veiligheid en justitie. Formeel is dit verankerd in landelijke wetgeving, zoals de Wet op de Veiligheidsregio's, Politiewet en de Wet op de Rechterlijke Organisatie. Er is in 2015 en begin 2016 verder gezocht om, ondanks dit formeel juridisch kader, zo goed mogelijk te komen tot een praktische oplossing voor knelpunten. Op dit moment wordt er verder gewerkt aan praktische afspraken. Door het analyseren van de verbindingen tussen de ketenpartners en het uitwerken van een convenant waarin de praktische uitspraken worden vastgelegd hopen we in 2017 te komen tot een werkbaar aanpak waarbij inwoners niet tussen wal en schip raken als gevolg van bureaucratie. Zolang het convenant nog niet vastligt, wordt de betreffende problematiek waar mogelijk middels maatwerk opgepakt met betrokken partners.

Rampenbestrijding en crisisbeheersing

De voorbereiding op risico's met betrekking tot hoogwaterproblematiek, gevaarlijke stoffen en bedrijven met risico's voor de veiligheid vormen onderdeel van besluitvorming binnen de Veiligheidsregio Limburg-Noord. Waar nodig wordt vanuit de gemeente gestuurd op de specifieke lokale aandachtspunten.

De rampenplannen worden tussentijds geactualiseerd op basis van landelijke, lokale en/of regionale wijzigingen.

Bestuurders en ambtelijke organisatie worden waar nodig geschoold en getraind in het kader van bevolkingszorg bij rampen en crises.

Activiteiten 2018

Aandachtspunten uit 2017 die in 2018 als activiteiten worden voortgezet, zijn:

- de ontwikkeling van bedrijventerrein Korendal, waarbij (sociale) veiligheid een belangrijke voorwaarde is;
- de verbetering van de verlichting van de risicovolle plekken in de openbare ruimte.

De nieuwe organisatie van de nationale politie wordt steeds meer in detail ingericht. Dit gaat her en der nog met horten en stoten. Dit betekent op lokaal niveau dat er ook in 2018 continu regie nodig is om de lokale acties prioriteit te kunnen blijven geven; In 2018 wordt een verder vervolg gegeven aan de in 2017 gestarte harmonisatie van de begroting van de Veiligheidsregio Limburg Noord. De financiële consequenties van het verdeelmodel worden, zoals bekend, middels een overgangperiode van vier jaar ingevoerd, waarin 2018 het tweede jaar is. Eind 2016 is gestart met een 3-jarig project natuurbrandbeheersing, waarbij middels interregionale samenwerking met de Duitse collega's een risicobeheersplan wordt ontwikkeld en ingezet in de natuurgebieden van Noord- en Midden-Limburg. De Mookerheide maakt hier onderdeel van uit en komt naar verwachting in 2018 daarvoor aan bod.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- Met betrekking tot de ontwikkeling van het Korendal zijn de activiteiten opgenomen onder Programma 4.4 Werken onder "revitaliseren bedrijventerreinen" en "voorkomen leegstand"
- Met politie, NS en Prorail is afstemming gezocht over de verbetering van de verlichting van het stationsgebied;
- Naar aanleiding van de harmonisatie van de VRLN-begroting en op basis van besluitvorming in

2017 is voor de begroting 2018-2022 een herberekening gemaakt. Dit heeft tot gevolg dat er een financieel technische verschuiving van kosten plaatsvindt van Programma 4.8 Gezond Leven n.a.v. de VRLN-begroting op gebied van gezondheid naar het programma Beschermen n.a.v. de VRLN-begroting op gebied van Brandveiligheid a € 20.480 op jaarbasis;

- Er is een start gemaakt met de voorbereiding op de werkgroep gericht op de beheersing van brand voor het bosgebied Noord-Limburg rondom Mook en Middelaar (o.a. de Mookerheide), als onderdeel van het project Natuur- en Bosbrandbeheersing Maasduinen;
- De samenwerking met het RIEC op casusniveau is versterkt middels verbeterde werkafspraken;
- De samenwerking binnen de keten zorg en veiligheid is versterkt door te investeren op het netwerkcontacten op gebied van GGZ en verplichte/dwangzorg en het Veiligheidshuis Rijk van Nijmegen. Daarnaast is een convenant ondertekend, dat ondersteunend is aan de samenwerking tussen alle ketenpartners via de twee Veiligheidshuizen (Zorg en Veiligheidshuis Limburg-Noord en Veiligheidshuis Rijk van Nijmegen). Ook is er een samenwerkingsprotocol voor het coördinatieoverleg Zorg en Veiligheid opgeleverd;
- We hebben bijgedragen aan verdere regionale ontwikkelingen en een plan van aanpak met betrekking tot personen met een psychische kwetsbaarheid / verward gedrag in Gelderland-Zuid en Noord-Limburg. Deze regionale plannen zijn het kader voor ons lokale plan vanuit vakgebieden zorg en veiligheid om uiterlijk 1 oktober 2018 tot een sluitende aanpak voor deze doelgroep te komen. Zie ook het programma Samenleven en Zorgen;
- De gemeente Mook en Middelaar is onderdeel van een pilot Vervoer personen met verward gedrag, waarbij een Psycholance sinds 3 april, gesubsidieerd door ZonMW, bij crisissituaties met betrekking tot inwoners in de gemeente GGZ vervoer voor z'n rekening neemt om politie te ontlasten en passend(er) vervoer te verzorgen;
- De gemeente Mook en Middelaar is onderdeel van een pilot Wet verplichte GGZ. Hiertoe is een bijdrage geleverd aan een eerste ambtelijke bespreking met betrekking tot de implicaties van de wijzigingen die in deze wet worden doorgevoerd.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- De ketenregie Zorg en Veiligheid is verankerd in regulier overleg en de samenwerking is op casusniveau geïntensiveerd. We pakken verstoringen van de openbare orde en escalerende casussen op het gebied van sociale veiligheid integraal aan door een op elkaar afgestemde inzet van zorg, strafrecht, bestuursrechtelijke maatregelen en, waar opportuun, civielrechtelijke maatregelen. Denk hierbij aan veiligheidsincidenten en overlast door personen met verward gedrag, verslaving, zorgmijders en huiselijk geweld. Één casus is regionaal geprioriteerd en onder ketenregie van het Zorg- en Veiligheidshuis Gelderland opgepakt;
- We hebben verstoringen van de openbare orde en overlast door jeugd verder opgepakt. Daarbij is gekozen voor een structurele oplossing tegen de overlast door jongeren bij de oude botenhelling bij de Mookerplas door het plaatsen van legioblocken;
- In 2018 hebben zich in onze gemeente geen grootschalige incidenten voorgedaan, ook al was er begin december 2018 preventieve inzet n.a.v. mogelijke naar Mook overslaande openbare ordeverstoringen vanuit het Project X-event in Katwijk. Daarnaast is er veel inzet geweest van de brandweer en buitendienst tijdens de voorjaarsstorm en is er tijdens de extreem droge zomerperiode extra aandacht geweest voor brandgevaar en preventiemaatregelen, o.a. bij vergunningafgifte;
- Alle medewerkers met een rol in de crisisorganisatie hebben tenminste aan één training en één regionale oefening deelgenomen om kennis en ervaring op gebied van crisisbeheersing up-to-date te houden. Tevens is er met deze medewerkers een lokale oefening gehouden, gericht op een fictief incident tijdens de 4-daagse;
- Gedurende het jaar hebben we de evenementenkalender van Mook en Middelaar gedeeld bij de veiligheidspartners. Bij evenementen geven de Veiligheidsregio Limburg Noord (VRLN), brandweer, Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de politie advies;
- Het project Natuur- en Bosbrandbeheersing Maasduinen is in volle gang en de eerste deelresultaten zijn opgeleverd. Er is een presentatie gegeven aan wijkraad en bewoners van De Bisselt over de focus en resultaten van het project;
- In 2018 is er veel aandacht besteed aan de steeds nijpender wordende politiecapaciteit en het stoppen van de pilot met de ambulancepost in Gennep per 1 augustus. De lobby voor extra politiecapaciteit heeft geresulteerd in een extra wijkagent met jeugdtaken binnen het basisteam

Venray-Gennep, die ook ingezet wordt in Mook en Middelaar. Er zijn daarnaast stappen in de goede richting gezet om de paraatheid en capaciteit bij de politie te vergroten. Daarnaast is de afstemming met Ambulancezorg Limburg Noord en Regionale Ambulancevoorziening Gelderland Zuid geïntensiveerd. Dit heeft ertoe geleid dat, ondanks de beëindiging van de pilot met de dagpost in Gennep in juli 2018, in het laatste kwartaal van het afgelopen jaar de aanrijtijden in onze gemeente zijn verbeterd. Er zijn op verzoek van de twee lokale AED-stichtingen in Mook en Middelaar gesprekken gevoerd over de verbetering van het AED netwerk in de gemeente. Aandachtspunten hieruit worden in 2019 opgepakt.

Opdracht: Preventie en voorlichting

Vanuit diverse beleidsvelden zoals jeugdbeleid, gezondheidsbeleid en integraal veiligheidsbeleid vormen preventie en voorlichting het speerpunt. Niet alleen om de inwoners te informeren, maar ook om ze te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheden binnen de sociale omgeving.

Activiteiten Continu

- Inspelen op actualiteit op basis van politie-informatie en overige signalen op het gebied van veiligheid en leefbaarheid;
- De schade aan gemeentelijke eigendommen wordt waar mogelijk verhaald op de daders;
- Ouders worden op het gedrag van hun (minderjarige) kinderen aangesproken en daarnaast wordt de mogelijkheid van ondersteuning geboden;
- Er wordt uitvoering gegeven aan regionale veiligheidsprojecten: preventiecampagne drugs, waak voor inbraak en burgernet;
- In de lokale overlegstructuren worden overlast, jeugdoverlast en verloedering geïnventariseerd en wordt waar nodig een plan van aanpak opgesteld.

Activiteiten 2018

Nieuwe acties uit het project Brandveilig Leven van de Veiligheidsregio worden ondersteund door de gemeente door extra aandacht te besteden aan de actuele onderwerpen; Preventieactiviteiten die voort zijn gekomen uit de actualisatie van het integraal veiligheidsbeleid 2015-2018 worden verder opgepakt:

- Op regionaal niveau wordt meer samenwerking gezocht op de aanpak van thema's met betrekking tot sociale overlast (zoals de aanpak van verwaarlozing, vervuiling, enzovoorts);
- In samenspraak met betrokken partijen worden afspraken gemaakt over de prioriteiten in het kader van de aanpak van alcoholgebruik onder jongeren;
- De jongerenwerker wordt ingezet voor activiteiten voor, met en door jongeren. Waar mogelijk worden de ouders daarbij betrokken;
- De bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit is in 2016 en 2017 opgepakt voor verbetering, dit wordt in 2018 voortgezet. Het voorkomen en tegengaan van georganiseerde criminaliteit vraagt om een samenhangend geheel van strafrechtelijke, fiscale en bestuurlijke interventies. Dit samenhangend geheel is er maar dient verder door te worden ontwikkeld;
- Polarisering en radicalisering blijven onderdeel van de aanpak binnen het integraal veiligheidsbeleid.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- In lijn met eerder gemaakte afspraken tussen de gemeente en lokale jeugd, is een traject gestart om bij goed gedrag een overkapping te plaatsen in het Lierdal. Deze wordt door de gemeente geplaatst met betrokkenheid van jeugd en direct aanwonenden door de jongerenwerker;
  - Met politie, BOA, jongerenwerker en Sociaal Domein is een integrale aanpak jeugdoverlast opgesteld, specifiek met betrekking tot een groep waar structureel overlastmeldingen op binnen komen. Deze aanpak wordt in de tweede helft van 2018 ten uitvoer gebracht.
-

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- De plaatsing van de overkapping bij het Lierdal is naar aanleiding van een bezwaarprocedure door omwonenden en opleving van overlastmeldingen uitgesteld. De jongerenwerker, BOA en politie hebben in de tweede helft van 2018 extra aandacht gehad voor jongeren bij het Lierdal, om beter zicht te krijgen op de onderliggende aard van de problematiek, personen en groepsopbouw;
  - In samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), gericht op de aanpak van georganiseerde misdaad en handavingsknelpunten, is kennis van de wetgeving ter bevordering van integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (BIBOB) en de protocollen rondom aanpak drugsafvaldumpingen en drugsproductie in de gemeente vergroot;
  - Het Whatsapp Buurtpreventienetwerk (sinds 1 juni 2016 in de gemeente Mook en Middelaar) is versterkt naar totaal 28 teams eind 2018;
  - De APV is geupdate op basis van diverse nieuwe wetgeving op gebied van openbare orde en veiligheid. Naar aanleiding van de nieuwe AVG-wetgeving is het register van verwerkingen geupdate voor alle informatieprocessen m.b.t. openbare orde en veiligheid;
  - De trainingen op gebied van polarisering en radicalisering zijn in 2018 afgerond. In de reguliere ketenoverleggen is aandacht voor het thema ingebed.
-

Opdracht: Handhaven

Het uitvoeringsprogramma integrale handhaving vormt het kader voor de uitvoeringsactiviteiten.

Activiteiten Continu

Er wordt opgetreden tegen vervuiling / verloedering in de openbare ruimte;
De openbare orde wordt gehandhaafd en illegale praktijken worden bestreden;
In samenspraak met betrokken partijen (politie en cluster handhaving in verband met toezicht door de BOA) wordt de capaciteit voor toezicht geprioriteerd.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- Er blijft continue aandacht voor handhaving op basis van meldingen en proactief acteren door de BOA;
  - De problematiek bij Coatinc vraagt om gefocuste inzet en (extra) uren vanuit handhaving. In februari is een informatiebijeenkomst in het gemeenschapshuis De Wieken georganiseerd om de problematiek met alle betrokken partijen te bespreken. Hiertoe is advies van een extern bureau ingeroepen;
  - Er is een start gemaakt met het updaten van het handavingsbeleid.
-

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- In 2018 hebben de BOA's met de 20 uur per week ingezet op meldingen en bekende locaties met betrekking tot leefbaarheidsproblematiek. Daarnaast acteren zij proactief op het gebied van parkeerbeleid (onder andere bij de scholen, Mookerplas en Winkelcentrum Molenhoek), vergunningen (reclame en horeca), hondenbeleid, toezicht jeugd en controleren zij op verloeding, vernieling, verlichting en vervuiling van onder andere speelveldjes en -tuintjes en de wijken in het algemeen;
- De extra inzet van handhaving op de problematiek bij Coatinc is met tevredenheid van omwonenden afgerond;
- De oplevering van het handhavingsbeleid is uitgesteld naar begin 2019.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Verwijzingen Halt (6): Aantal per 10.000 jongeren	1	47	62	63	65	-
2	Winkeldiefstallen (8): Aantal per 1.000 inwoners	2	0	0	0	0	-
3	Geweldsmisdrijven (9): Aantal per 1.000 inwoners	2	2,6	2,6	1,9	5,1	-
4	Diefstallen uit woning (10): Aantal per 1.000 inwoners	2	3,9	5,2	4,5	1,9	-
5	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (11): Aantal per 1.000 inwoners	2	3,9	5,8	4,5	3,2	-

Indicator 'Harde kern jongeren (7)' is komen te vervallen.

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

1 Bureau Halt

2 CBS

*) www.waarstaatjegemeente.nl

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Beschermen					
Totaal lasten	582	579	629	588	41 V
Totaal baten	-10	-6	-6	-7	1 V
Totaal baten en lasten	572	573	623	581	43 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-25	0	-20	-20	0 V
Totaal Programma	547	573	603	561	43 V

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Beschermen	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling Dekking budgetoverheveling van 2017 naar 2018 - Handhaving gemeentebreed		20
Totaal	0	20

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn lager dan de begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma aan de financiële rechtmatigheid.

Het verschil betreft met lagere studiekosten en lagere huurkosten voor brandkranen, beiden in het kader van het taakveld crisisbeheersing en brandweer.

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.3. Programma Verplaatsen

Alternatieve naam	Verkeer, vervoer en waterstaat.
Commissie	Grondgebied
Portefeuillehouder	Wethouder Wienhoven
Wettelijke taakvelden	Verkeer en vervoer, Parkeren, Recreatieve havens, Economische havens en waterwegen, Openbaar vervoer.

Visie

- Mobiliteit voor alle bewoners is van groot belang. Dit binnen een kwalitatief goede openbare ruimte, die schoon en veilig is, en geen belemmering vormt voor enig individu en/of doelgroep.
- Bij de invulling van de openbare ruimte is de veiligheid leidend. Hierbij geven we prioriteit aan de sociale veiligheid en de kwetsbare verkeersgebruikers, zoals fietsers, voetgangers, kinderen, ouderen en personen met beperkingen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Een kwalitatief goede en veilige openbare ruimte, in het bijzonder trottoirs en fietspaden;
- Het verfraaien en verbeteren van de kwalitatieve uitstraling van de openbare ruimte, dan wel de buitenruimte binnen de gemeente;
- Realistische beheerplannen, zowel technisch als financieel;
- Meer gebruik van de fiets, het openbaar vervoer en elektrisch vervoer stimuleren;
- Een sluitend netwerk van fietsverbindingen;
- Behoud veer Cuijk – Middelaar;
- Samenhang brengen tussen middelen en regelingen van vervoer voor de verschillende doelgroepen, een goed systeem zowel vanuit Gelderland als Limburg (leerlingenvervoer, Wmo, regio-taxi enzovoorts);
- Blijvend kijken naar en werken aan kansen voor het verbeteren van de bereikbaarheid van Middelaar met Openbaar Vervoer.

Opdracht: Beheerplannen opstellen

Het wegonderhoud binnen de gemeente Mook en Middelaar wordt al meer dan tien jaar structureel en planmatig aangepakt. De gemeenteraad heeft in april 2015 een nieuw beheerplan vastgesteld: 'Wegenbeheerplan 2015-2019'.

Activiteiten Continu

- Het onderhoud aan de wegen en verhardingen vindt planmatig en structureel plaats.

Activiteiten 2018

Invulling geven aan het wegonderhoud, dit in afstemming met de gemeente Heumen en streven naar maximale samenwerking op dit terrein.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

De voorbereiding van het planmatig wegonderhoud is opgepakt. De onderhoudsmaatregelen worden uitgewerkt in een bestek en aanbesteed.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In 2018 is er planmatig en op ad hoc basis onderhoud uitgevoerd aan de wegen in gemeente, zowel asfalt- als elementenverhardingen.

Opdracht: Kwaliteit van openbare ruimte en verfraaien en verbeteren

Het verfraaien en verbeteren van de openbare ruimte heeft continu aandacht. Binnen de financiële mogelijkheden worden kansen bij omvorming, onderhoud en vervanging van de openbare ruimte benut, waarbij het huidige kwaliteitsniveau als uitgangspunt geldt.

Activiteiten Continu

Bij onderhoud, herinrichting en uitbreiding van de openbare ruimte wordt maximale integraliteit nagestreefd, waarbij de inwoners worden betrokken en gehoord. De hierbij beschikbare financiële middelen (budgetten) zijn in beginsel hierbij wel leidend.

Activiteiten 2018

Invulling geven aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte, onderdelen: wegen (verhardingen), bruggen, watervoorzieningen (boven- en ondergronds), groen en verlichting.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

In zijn algemeenheid wordt er invulling gegeven aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Afhankelijk van de aard en/of omvang van de werkzaamheden worden de bewoners hierover geïnformeerd en erbij betrokken.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

Bij de onderhouds- en herinrichtingswerkzaamheden is er integraal gekeken naar de openbare ruimte. Een goed voorbeeld is de Herprofilering van de Bovensteweg die in 2018 is afgerond. Zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering is er samengewerkt met de ondernemers en andere belanghebbenden. Bij de herprofilering is er gekeken naar de verkeerssituatie, de ondergrondse infrastructuur, het wegprofiel, de afwatering, de verlichting en het groen.

Opdracht: Mobiliteit vergroten en verduurzamen

Qua mobiliteit is het streven dat er meer gebruik wordt gemaakt van de fiets en het openbaar vervoer. Ook het stimuleren van elektrisch vervoer en het verbeteren van de fietsfaciliteiten tot een sluitend netwerk van fietsverbindingen. Naast dit alles is het van belang dat het veer Cuijk-Middelaar behouden blijft.

Activiteiten Continu

Zorgen dragen voor een goed functionerende Maaslijn, zowel qua capaciteit van het personenvervoer als de omgeving van het treinstation. Aandacht voor het in stand houden en waar mogelijk verbeteren van de faciliteiten voor de fietsers, dit in de vorm van voorzieningen en/of infrastructuur (verbindingen).

Activiteiten 2018

In 2017 is het deeltracé Molenhoek-Malden van de snelfietsroute Cuijk-Mook-Nijmegen gerealiseerd. Ook is de voet-/fietsstunnel (onderdoorgang) tussen Mook en Molenhoek gebouwd. Hierbij is zoveel mogelijk samengewerkt met de overige projectpartners om te komen tot synergie en zo laag mogelijke kosten. Ten aanzien van de ingebruikname van de onderdoorgang zijn wij in afwachting van het ontwerp van het aansluitende brugtracé, naar verwachting medio 2018 bekend. Zodra dit duidelijk is kan er ook worden overgegaan tot de aanleg van het fietspad Veldweg. Het streven is om het fietspad Veldweg te integreren in het proces van het brugtracé en prioriteit te geven aan een snelle realisatie, zodat de fietsroute Veldweg-onderdoorgang-Lindenlaan (Mook-Molenhoek) zo snel mogelijk in gebruik kan worden genomen. Naar verwachting kan dit in de tweede helft van 2018.

Afhankelijk van ontwikkelingen en besluitvorming kan er verder worden gegaan met de voorbereiding van het verbeteren van de verkeerssituatie bij de spoorbrug in de Heumensebaan en de fietsroute tussen Molenhoek en Groesbeek.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- De aanbestedingsprocedure van het brugtracé van de snelfietsroute Cuijk-Mook-Nijmegen loopt. Naar verwachting kan er medio september 2018 definitief worden gegund. Bij het positief afronden van de aanbestedingsprocedure zal als eerste het fietspad Veldweg worden aangelegd, waarmee de voet- /fietsstunnel tussen Mook en Molenhoek in gebruik kan worden genomen.
- De gemeenteraad van Mook en Middelaar heeft in januari 2018 ingestemd met het verbreden van het spoorviaduct Heumensebaan te Molenhoek. Een verbreding van het profiel van het viaduct voor het langzaam verkeer, voetgangers en fietsers. Hiermee wordt er gebruik gemaakt van het vernieuwen van het bestaande spoorviaduct voor het verbeteren van de spoorlijn Nijmegen-Venlo (o.a. elektrificatie). De afstemming hierover is gestart met de betrokken partijen, de provincie Limburg en ProRail.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- In 2018 is de aanbestedingsprocedure van het brugtracé afgerond en is het werk gegund aan aannemersbedrijf Züblin-HSM. Dit bedrijf is inmiddels gestart met het verder uitwerken van het ontwerp en alle andere zaken die benodigd zijn voor de start van de bouw in 2019. In december 2018 heeft het bedrijf een open inloopbijeenkomst georganiseerd over het ontwerp en de geplande werkzaamheden. In navolging van de gunning is het fietspad Veldweg gerealiseerd en vanaf 1 december 2018 in gebruik genomen, evenals de onderdoorgang die al eerder was gerealiseerd;
- Na de instemming van de gemeenteraad om in het kader van de "Verbetering Maaslijn", het spoorviaduct Heumensebaan te verbreden, zijn er geen concrete vorderingen gemaakt in 2018. Ambtelijk zijn er contacten geweest met ProRail en de provincie Limburg over het ontwerp van het viaduct, maar kwam ook het signaal dat de 'Verbetering Maaslijn' vertraging heeft opgelopen. Dit mede door het ontbreken van voldoende financiële middelen.

Opdracht: Vergroten veiligheid / leefbaarheid

Bij de invulling van de openbare ruimte is de veiligheid leidend.

Activiteiten Continu

Er wordt terughoudendheid betracht met betrekking tot goederenvervoer op de Maaslijn.

Activiteiten 2018

Afhankelijk van het vastgestelde Mobiliteitsplan 2017 kan er invulling worden gegeven aan de hieruit voortkomende inspanningen.

In samenwerking met de provincie wordt er al geruime tijd gewerkt aan het ontwerp van de herinrichting van de N271 (Rijksweg) tussen Mook en Milsbeek (plan 'Reconstructie N271 Plasmolen'). Binnen dit plan wordt ook de 'pleisterplaats Plasmolen' aangelegd. Actief blijven deelnemen aan het werkproces met de provincie Limburg om te komen tot de uitvoering van de reconstructie.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- De gemeenteraad heeft in maart van 2018 ingestemd met de visie en doelen van 'Trensportal' (Mobiliteitsplan). Onderdeel was ook een conceptprojectenlijst met projecten (maatregelen) voor Mook en Middelaar. De uitwerking van deze projectenlijst is opgepakt en is het de bedoeling dat er een Plan van Aanpak komt, 'gemeentebreed'. Dit document kan dienen voor verdere besluitvorming, zoals prioritering en de benodigde budgetten. Afhankelijk van het resultaat en de aanbevelingen (voorstel) zal het aan de gemeenteraad worden voorgelegd, naar verwachting in de 2de helft van 2018.
- De afstemming met de provincie Limburg over de herinrichting van de N271 is een continu-proces. Een proces om te komen tot de daadwerkelijke uitvoering van het project, gepland in 2020.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- De inspanningen om te komen tot een lokaal mobiliteitsplan, met een strategie en projectenlijst, heeft de nodige tijd in beslag genomen. De projectenlijst is verder geconcretiseerd en is voorgesteld om de gemeenteraad en de commissie Grondgebied te betrekken bij de prioritering van de 'doelen'. Dit als uitgangspunt voor het lokale mobiliteitsplan, passend binnen de kaders van Trendsportal. Hierna kan het lokale plan aan de gemeenteraad worden voorgelegd;
- De afstemming met de provincie Limburg over de herinrichting van de N271 is een continu proces. Een proces om te komen tot de daadwerkelijke uitvoering van het project, gepland in 2020. Halverwege 2018 is een concept realisatieovereenkomst opgesteld. De provincie heeft eind 2018 besloten de mobiliteitsprojecten on hold te zetten. De uitvoering van de onderzoeken en gesprekken om het ontwerp van de N271 te optimaliseren zijn gewoon doorgegaan, maar de ondertekening van de realisatieovereenkomst kan niet voor de provinciale verkiezingen (maart 2019) worden afgerond. Wanneer de provincie niet besluit het project helemaal te annuleren, zal 2019 in het teken staan van de ruimtelijke procedure en het vaststellen van het definitieve ontwerp.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Geen wettelijke indicatoren						

Indicatoren 'Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig (12)' en 'Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser (13)' zijn vervallen.

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

1 VeiligheidNL

*) Via www.waarstaatjegemeente.nl

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Verplaatsen					
Totaal lasten	549	519	967	592	375 V
Totaal baten	-8	-4	-4	-4	0 V
Totaal baten en lasten	541	515	963	588	376 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-116	0	-440	-45	-395 N
Totaal Programma	424	515	523	543	-19 N

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Verplaatsen	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling		
Budgetoverheveling van 2017 naar 2018		
- Overige verkeerszaken		5
Vrij Besteedbare Reserve		
- Onderhoud bruggen		1
- RMO Transportal		11
- Werkbudget SFR		10
- Breng-flex		18
Totaal	0	45

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn lager dan de begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma aan de financiële rechtmatigheid.

Het positieve verschil van ongeveer € 375k is voornamelijk het gevolg van niet bestede budgetten, die overgeheveld worden naar 2019, zoals het onderhoudsbudget voor de bruggen (€ 357k). Hiertegenover staat ook een lagere onttrekking uit de VBR.

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.4. Programma Werken

Alternatieve naam	Economie
Commissie	Samenleving
Portefeuillehouders	Wethouder Peters
Wettelijke taakvelden	Economische ontwikkeling, Fysieke bedrijfsinfrastructuur, Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen, Economisch promotie.

Visie

- De ligging en schoonheid van Mook en Middelaar vormen de speerpunten van ons economisch beleid. De groei van onze economie zien we door te investeren in voorzieningen voor de leefbaarheid, bereikbaarheid, kwaliteit van de openbare ruimte en milieu. Zo behouden we de kwaliteiten die we hebben en werken we aan verbetering van het vestigingsklimaat voor MKB, ZZP'ers, ondernemers in toerisme en recreatie en zorgaanbieders.
- De ondersteuning van ontwikkeling van de Regiovisie Bergen, Gennep, Mook en Middelaar en majeure projecten als Hart van Mook, Maasboulevard, Kadeophoging en Masterplan Plasmolen dragen bij aan de versterking van onze kwaliteit en vormen visitekaartjes van onze gemeente.
- Bestaande bedrijventerreinen worden gerevitaliseerd en leegstand wordt voorkomen. Het ruimtelijk instrumentarium is toegerust op een veranderende arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Een goed vestigingsklimaat voor MKB, ZZP'ers, ondernemers in toerisme, recreatie en zorg;
- Regionale afstemming over werklocaties, rekening houdend met onze gemeentelijke belangen;
- De ontwikkeling van het centrum van Mook, Maasboulevard en Plasmolen tot visitekaartjes van onze gemeente;
- Gerevitaliseerde bedrijventerreinen en voorkoming van leegstand van bedrijfs- en winkelpanden;
- Geen hoogwatergeul zonder compensatie.

Opdracht: Revitaliseren bedrijventerreinen

Activiteiten 2018

De verwachting is dat 1 maart 2018 gestart kan worden met de herstructurering van de Bovensteweg. Hierin zijn we afhankelijk van de verlegging van de kabels door de NUTS bedrijven. De planning is dat de herstructurering van de Bovensteweg voor medio 2018 gereed is.

Parallel aan de herstructurering van de Bovensteweg worden gesprekken gevoerd met de ondernemers op het Korendal. Het doel is het gezamenlijk zorgen voor een nette uitstraling, eenheid en veiligheid op het Korendal. Naar verwachting zullen hier in 2018 concrete acties op worden ondernomen.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

De herstructurering van de Bovensteweg is in volle gang. De verwachting is dat dit medio 2018 afgerond is.

Op dit moment worden gesprekken gevoerd met ondernemers op het Korendal om te komen tot een gezamenlijke nette uitstraling, inmiddels is hierbij ook de Provincie Limburg betrokken.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De herstructurering van de Bovensteweg is afgerond. Eind 2018 is samen met de ondernemers gezocht naar een gezamenlijke opening. Dit zal begin 2019 gaan gebeuren. Ook zal dan het terrein naast Geba ('de paardenwei') zijn aangepakt en er weer netjes uitzien.

Opdracht: Voorkomen leegstand

Activiteiten Continu

De inspanningen en de maatregelen zijn erop gericht om leegstand en verrommeling te voorkomen en waar mogelijk ingevuld te krijgen.

Met bijzondere aandacht voor leegstand op bedrijventerrein Korendal en de omgeving St. Jansberg; De locatie Hotel Plasmolen wordt door derden gereactiveerd en er wordt meegedacht aan oplossingen ter voorkoming van leegstand in de winkelcentra.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- Samen met de ondernemers op het Korendal en de Provincie Limburg wordt een oplossing gezocht voor de leegstand op het Korendal;
  - Het Masterplan Plasmolen wordt in 2018 voorgelegd aan de raad. Dit plan zal bijdragen aan het voorkomen van leegstand rond de St. Jansberg. Ook met de eigenaar van locatie Hotel de Plasmolen worden gesprekken gevoerd over de huidige plannen op het terrein;
  - Er wordt periodiek overlegd gevoerd met de ondernemersvereniging Mook en de winkeliersvereniging Molenhoek om winkelleegstand te voorkomen.
-

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- Samen met ondernemers wordt gezocht naar een oplossing voor de leegstand op het Korendal rond de NoordWest hoek;
  - Het proces rondom Hotel de Plasmolen loopt door, eind 2018 is er een presentatie aan de raad gegeven over de plannen rondom Hotel de Plasmolen;
  - Periodiek overleg met de ondernemersvereniging Mook en winkeliersvereniging Molenhoek wordt voortgezet. Op verzoek van de winkeliers in Molenhoek wordt ook een gesprek met de pandeigenaren in het winkelcentrum in Molenhoek gepland.
-

Opdracht: Ontwikkeling visitekaartjes

Activiteiten Continu

De ontwikkelingen van de Regiovisie van Bergen, Gennep en Mook en Middelaar worden ondersteund (verwezen wordt naar programma Recreëren).

Activiteiten 2018

- Het centrum van Mook, inclusief Maasboulevard, wordt ontwikkeld;
- De uitvoering van Masterplan Plasmolen wordt ter hand genomen;
- Er wordt geparticipeerd in het formuleren van integraal beleid voor de hoogwaterproblematiek (Deltaprogramma Maas) samen met de omliggende gemeenten, Waterschap Limburg, provincie en Rijkswaterstaat;
- Kale straten worden gevarieerd aangeplant, waarbij dorpscentra gedurende het toeristenseizoen opgefleurd worden met bloeiende zomerplanten.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Zie bij programma Wonen.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

Zie bij programma Wonen.

Opdracht: Vestigingsklimaat verbeteren

Activiteiten Continu

De openbare ruimte wordt adequaat ingericht voor openbaar vervoer en wegen;
De regels van bestemmingsplannen worden ingericht rekening houdend met een veranderende arbeidsmarkt;
De bedrijfscontactfunctionaris intensiveert contacten met ondernemers en functioneert als vraagbaak.
Particulier initiatief voor de aanleg van een glasvezelkabel wordt gefaciliteerd.

Activiteiten 2018

Beleidsontwikkeling om bedrijfsvestiging op het gebied van MKB, ZZP'ers en ondernemingen in de sector recreatie/toerisme en zorg te stimuleren, zal worden ondersteund en gefaciliteerd.
Samen met de OVM activiteiten ontwikkelen voor/door ondernemers.
Intensivering contacten met werkbedrijf.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Vanuit de POL-uitwerkingen wordt gekeken naar een toekomstvisie op bedrijventerreinen. Op dit moment wordt geïnventariseerd of dit mogelijk samen met Bergen en Gennep wordt opgepakt.

De contacten met de OVM zijn goed en er wordt gekeken naar een gezamenlijke activiteit rond de zomer 2018.

4. Jaarverslag

Contacten met het werkbedrijf worden verder aangehaald.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

Het tot stand komen van een economische visie staat gepland voor 2020. Omdat er reeds een toekomstvisie op het Korendal uit 2012 is en de economische visie in 2020 aan bod gaat komen is, mede gezien de kleine omvang van de bedrijventerreinen, aangegeven dat er op dit moment geen behoefte bestaat aan een gezamenlijke toekomstvisie op bedrijventerreinen. Met (ongeveer) dezelfde argumentatie worden ook in Bergen en Gennep op dit moment geen nieuwe toekomstvisies gerealiseerd. De Provincie Limburg is hier middels de werkgroep economie Noord Limburg van op de hoogte gebracht.

Contacten met de OVM verlopen goed. Echter heeft de OVM zelf moeite om nieuw leven in de vereniging te krijgen. Daarom is er geen gezamenlijke activiteit geweest.

Contacten met het werkbedrijf verlopen goed. Eind 2018 is er een gezamenlijke bijeenkomst georganiseerd door het werkbedrijf/gemeente voor de horeca ondernemers.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Funciemenging (14): %	1	36,6%	36,0%	34,5%	34,0%	-
2	Vestigingen (van bedrijven) (16): Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	1	156,1	153,7	158,7	164,2	-

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

1 LISA

*) Via www.waarstaatjegemeente.nl

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Werken					
Totaal lasten	70	100	155	70	85 V
Totaal baten	-57	-64	-71	-59	-11 N
Totaal baten en lasten	13	35	85	11	74 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-72	0	-51	-65	14 V
Totaal Programma	-59	35	34	-54	88 V

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Werken	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling		
Budgetoverheveling van 2017 naar 2018		
- Activiteiten bedrijvigheid		21
- Economische promotie		20
Vrij Besteedbare Reserve		
- Actieprogramma vrijetijdseconomie		10
Reserve Dekking kapitaallasten		
- Dekking kapitaallasten		14
Totaal	0	65

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn lager dan begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma aan de financiële rechtmatigheid.

Het positieve verschil van ongeveer € 85k is voornamelijk het gevolg van enkele minder bestede budgetten (advieskosten € 20k) en onderuitputting kapitaallasten (€ 42k) op het taakveld fysieke bedrijfsinfrastructuur en een niet besteed budget voor TOP's (€ 20k). Dit budget is vanaf 2015 jaarlijks overgeheveld, maar niet op deze post benut. Op grond van de nieuwe richtlijnen voor budgetoverheveling wordt deze post niet nogmaals overgeheveld.

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.5. Programma Leren

Alternatieve naam	Onderwijs
Commissie	Samenleving;
Portefeuillehouder	Wethouder Doorenbos;
Wettelijke taakvelden	Openbaar basisonderwijs, Onderwijshuisvesting, Onderwijsbeleid en leerlingzaken.

Visie

- Onderwijsvoorzieningen en kinderopvang leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid. Zij dragen bij aan een gunstig woon- en vestigingsklimaat voor jonge gezinnen.
- Naast het reguliere onderwijsprogramma is er op scholen aandacht voor kennis en vaardigheden die kinderen later in de maatschappij nodig zullen hebben. Ook wordt gezond leven op school gestimuleerd en voorgeleefd.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Voor iedere leerling goed onderwijs, dichtbij huis organiseren en behouden.
- Sport-, kunst & cultuur- en milieueducatie op school of in combinatie met onderwijs.
- Goed, betaalbaar leerlingenvervoer.
- Duurzame, gezonde scholen.

Opdracht: Voor de leefbaarheid in de kernen het basisonderwijs behouden

Activiteiten Continu

De drie kernen beschikken alle over een basisschool. Momenteel zien wij het leerlingenaantal in alle drie de kernen teruglopen. Met name voor de kern Middelaar brengt dit een risico met zich mee, maar vooralsnog lijkt de instandhouding door onderwijskundige vernieuwingen van Lijn 83 en nieuwe (gunstigere) opheffingsnormen niet in het geding.

Wij monitoren in overleg met Lijn 83 de ontwikkelingen op de scholen en zullen daar waar mogelijk bevorderen dat eventuele leegstand door multifunctioneel gebruik beperkt zal blijven.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

De ontwikkelingen zijn in maart 2018 besproken met Lijn 83. De toezegging is gedaan om voor de zomervakantie de stand van zaken m.b.t. leegstand in beeld te brengen.

Speciale aandacht is er voor het gymnastiekonderwijs. Middelaar en Molenhoek beschikken over goed uitgeruste gymnastiekzalen. Met de exploitant van de gymnastiekzaal in Mook is de afspraak gemaakt, dat deze ook voor het gymnastiekonderwijs gebruikt kan blijven worden. De inrichting is echter deels aan vervanging toe en door de exploitant is aangegeven daar op basis van de bestaande vergoeding niet aan te kunnen voldoen. De Stichting Lijn 83 heeft inmiddels geïnventariseerd welke

materialen vervangen/nieuw aangeschaft moeten worden. Op basis van een offerte belooft dit een bedrag van afgerond € 18k. Daarvoor zal men een subsidieaanvraag doen.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De inventarisatie van de leegstand heeft nog geen vervolg gekregen. In het najaar van 2018 is met Lijn 83 in samenwerking met de buurgemeenten Bergen en Gennep verkennend overleg gevoerd over het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan, waarbij gekeken zal worden naar de staat van de gebouwen en ook de prognoses voor de toekomst. Hiermee kan worden geanticipeerd op komende wetswijzigingen op het gebied van onderwijshuisvesting. Ook het Kandinsky-college zal hierbij betrokken worden.

Voor de gymnastiekzaal in Mook is een investeringssubsidie verstrekt. De materialen zijn aangeschaft.

Opdracht: Scholen worden gefaciliteerd om binnen het bestaande onderwijsprogramma ruimte te bieden voor sport-, kunst & cultuur- en milieueducatie

Activiteiten Continu

Aan Lijn 83 worden diverse subsidies verstrekt betreffende:

- Cultuureducatie
- Schoolbibliotheek
- Verkeerseducatie
- Koningsspelen

Het faciliteren van muziekverenigingen bij het geven van muziekonderwijs;

In stand houden van goed uitgeruste sportaccommodaties waar kinderen bewegingsonderwijs kunnen volgen;

Stimuleren van een jaarlijkse schoolspordag in samenwerking met plaatselijke sportverenigingen in combinatie met Koningsdag;

Het bevorderen van samenwerking tussen verenigingen, scholen, kinderopvang, voor- en naschoolse opvang in Brede Scholen.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

In maart 2018 is met Lijn 83 afgesproken om de lopende en gewenste activiteiten in een integraal document in beeld te brengen om op termijn te komen tot een meer programmatische aanpak die voor de scholen ook haalbaar is. Daarbij worden ook activiteiten op andere beleidsterreinen betrokken (verkeer, veiligheid, milieu).

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In 2018 is een subsidie verstrekt aan stichting Lijn83 ten aanzien van cultuureducatie, de schoolbibliotheek, verkeerseducatie en de Koningsspelen.

Met behulp van de subsidie voor cultuureducatie worden scholen in staat gesteld een cultuuraanbod te verzorgen. De drie scholen vragen gezamenlijk ook een subsidie voor de Koningsspelen. De Koningsspelen bestaan uit een Koningsontbijt en Koningssportdag. De Koningsspelen zijn in 2018 gehouden. De muziekverenigingen zijn in 2018 gesubsidieerd. De subsidie bestaat behalve uit een component voor de exploitatie ook uit een opleidingssubsidie. Daartoe behoort ook een budget voor een schoolproject om leerlingen kennis te laten maken met muziek.

4. Jaarverslag

De activiteiten op de scholen zijn in beeld gebracht. De scholen geven aan, dat de mogelijkheden hiervoor gelet op het lesprogramma beperkt zijn. Jaarlijks zal worden bekeken of er mutaties nodig en/of gewenst zijn. De scholen stellen daarbij zelf de prioriteiten.

Opdracht: Leerlingenvervoer

De gemeente heeft de wettelijke plicht om, bij speciaal onderwijs, het vervoer van leerlingen naar school te bekostigen. Deze verplichting is niet onbeperkt. De onderwijswetten en de Verordening Leerlingenvervoer geven hiervoor de kaders. Het basisbeginsel is dat de tegemoetkoming bestaat uit een vergoeding voor het gebruik van een fiets of het openbaar vervoer. Aangepast vervoer (taxi) is alleen van toepassing als dit op grond van de lichamelijke, verstandelijke en/of zintuiglijke beperking nodig is. Reistijd en bijzondere omstandigheden binnen het gezin kunnen eventueel tot uitzonderingen leiden.

Met ingang van het schooljaar 2017/2018 is het leerlingenvervoer per taxi ondergebracht bij de intergemeentelijke vervoersorganisatie AVAN. Het streven is daarmee efficiency-winst te behalen.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Het leerlingenvervoer is per 1 september 2017 ondergebracht bij de vervoersorganisatie AVAN. Over het vervoer zelf zijn bij de gemeente geen klachten binnen gekomen.

In financieel opzicht zijn de kosten van de nieuwe vervoersorganisatie beduidend hoger dan oorspronkelijk geraamd. Dit heeft echter vooral betrekking op het Wmo-vervoer. Bij het leerlingenvervoer is ook een verhoging geraamd, maar gelet op de omvang daarvan en slechts één maand ervaringsgegevens hoeft dit niet per definitie ook zo te zijn. De jaarcijfers over 2017 van de vervoersorganisatie moeten daar nog meer informatie over opleveren.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De definitieve cijfers van het leerlingenvervoer in 2018 zijn nog niet bekend. Het aantal leerlingen dat vervoerd wordt blijft nagenoeg stabiel. De kosten zijn toegenomen mede door marktontwikkelingen, maar blijven naar verwachting binnen het bedrag dat in de gemeentebegroting hiervoor is geraamd.

Opdracht: Gezonde school

De bevordering van een gezonde leefstijl krijgt vorm door middel van het programma 'Gezonde school'. De uitvoering gebeurt door de GGD Limburg-Noord. De scholen kunnen binnen het aanbod zelf accenten leggen op bepaalde thema's.

De scholen in onze gemeente zijn verschillend actief binnen dit programma. Wij willen de deelname en afstemming hierin bevorderen en intensiveren door een structureel overleg tussen gemeente, beide GGD'en en de kinderopvang. Daar waar nodig zullen ook nog andere partners kunnen aanschuiven.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Hierover zal gesproken worden in het kader van de programmering van schoolactiviteiten.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De schoolactiviteiten zijn in beeld gebracht.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Absoluut verzuim (17): Aantal per 1.000 leerlingen (5-18 jaar)	1	0,00	0,85	0,00	N/b	0,91
2	Relatief verzuim (18): Aantal per 1.000 leerlingen (5-18 jaar)	1	14,72	14,39	9,61	N/b	6,44
3	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (19): % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2	1,5%	0,1%	N/b	N/b	2017: 0,71 2018: N/b

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

- 1 Duo
- 2 Ingrado

*) Via www.waarstaatjegemeente.nl

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
<u>Programma Leren</u>					
Totaal lasten	241	265	264	239	25 V
Totaal baten	0	-1	-1	-1	0 N
Totaal baten en lasten	240	264	263	238	25 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	0	0	0	0	0 V
Totaal Programma	240	264	263	238	25 V

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Leren	Toevoeging	Onttrekking
Totaal	0	0

In 2018 zijn geen mutaties reserves bij programma Leren aanwezig.

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn iets lager dan begroot. Hiermee voldoet dit programma aan de financiële rechtmatigheid.

Het verschil betreft met name lagere kosten voor kapitaallasten voor onderwijshuisvesting (€ 14k) en lagere kosten voor leerlingenvervoer op basis van voorschotten (€ 6k). Een financiële afrekening wordt verwerkt in het volgende kalenderjaar.

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.6. Programma Recreëren

Alternatieve naam	Sport, cultuur en recreatie
Commissie	Samenleving;
Portefeuillehouders	Wethouders Peters en Doorenbos;
Wettelijke taakvelden	Sportbeleid en activering, Sportaccommodaties, Cultuurpresentatie, -productie en -participatie, Musea, Cultureel erfgoed, Media, Openbaar groen en (openlucht) recreatie.

Visie

- Toerisme en recreatie is voor onze gemeente van groot belang. Om toerisme te bevorderen is het belangrijk dat onze gemeente een herkenbaar eigen karakter heeft en een aantrekkelijke uitstraling. Het beschermen van de natuur evenals ons waardevol archeologisch bezit als onderdeel van onze cultuurhistorie is essentieel. Verloedering in het buitengebied moet worden tegengaan.
- Kunst en cultuur vormen een waardevol onderdeel van het welzijn en de leefbaarheid. Het beoefenen en genieten van kunst en cultuur wordt bevorderd.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Instandhouding natuur, archeologisch- en kunstbezit;
- Een visueel aantrekkelijke gemeente;
- Grote diversiteit en kwalitatief goed aanbod van verblijfs- en recreatiemogelijkheden;
- Bevordering van het beoefenen en genieten van kunst en cultuur.

Opdracht: Aandacht voor lokale eigenheid en geschiedenis

Activiteiten Continu

Het vormgeven van het ambassadeurschap; Het benutten en uitbouwen van het reeds bestaande toeristische aanbod.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

De regiovisie BGMM zal in het voorjaar van 2018 aangeboden worden aan de raad. In het bijbehorende actieprogramma komen concrete acties om het toeristische aanbod te versterken en uit te breiden, hierin worden lokale ondernemers betrokken.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De strategische Regiovisie BGMM is aangeboden aan de raden van de drie gemeenten. Eind 2018 is het bijbehorende uitvoeringsprogramma 2019 met de programmalijnen: Natuur en landschap, infrastructuur, cultuurhistorie en ondernemerschap opgesteld.

Opdracht: In stand houden monumenten en archeologisch bezit

Activiteiten Continu

Via inwonerparticipatie stimuleren van adoptie van kleine dorpsmonumenten door buurten of bewoners.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Op het gebied van inwonerparticipatie door adoptie van kleine dorpsmonumenten is op dit moment geen voortgang te melden.

Wel is op dit moment een subsidieaanvraag in behandeling m.b.t. het herstel van het mergelstenen gedeelte van de kerkmuur in Mook. Zowel de subsidieverordeningen als ook de structuurvisie 'Toerisme en Recreatie' bieden voldoende inhoudelijke aanknopingspunten om dit in de vorm van een subsidie te waarderen.

Het kerkgebouw in Mook dateert uit de 15^e eeuw en is als Rijksmonument een van de belangrijkste blikvangers in onze gemeente. Dit komt ook min of meer tot uitdrukking in de structuurvisie 'Recreatie en Toerisme'. Binnen deze ambitie is het belangrijk dat de kerk als centraal punt in dit gebied er goed bij staat. Primair is dat een verantwoordelijkheid voor het kerkbestuur. Als Rijksmonument heeft hier voorts de Rijksdienst Cultureel Erfgoed een belangrijke rol in. In het kader van de instandhouding van cultureel erfgoed, maar ook in het kader van toerisme en recreatie, is ook de gemeente (en de provincie) een belanghebbende partij.

Daarnaast zal bij de beoordeling van de aanvraag echter ook nog naar financiële factoren en betrokkenheid van de lokale gemeenschap gekeken worden. Rekening houdend met de nog te dekken kosten en het aspect van cofinanciering vragen wij om voor dit doel een bedrag ad € 16,5k beschikbaar te stellen (vermeld bij financiële mutaties in bijlage 5.2).

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

Op 7 september 2018 is aan het kerkbestuur een subsidie verleend ad € 16.500. Het kerkbestuur heeft inmiddels meegedeeld dat niet aan de subsidievoorwaarden kan worden voldaan. De middelen vloeien daarom terug naar de algemene middelen.

Opdracht: Visuele aantrekkelijkheid van gemeente vergroten

Activiteiten Continu

- Ontsierende elementen in het buitengebied worden verwijderd;
- De verloedering in het buitengebied wordt tegengegaan;
- Tegen verrommeling door bedrijven en aanwonenden wordt opgetreden;
- De gemeentelijke banieren worden tijdig vervangen door nieuwe.

Activiteiten 2018

De ingangen van de kernen worden verfraaid; zo mogelijk met ondersteuning van externe partners; De doorgaande wegen worden tijdens het toeristenseizoen opgesierd;

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

De gemeentelijke banieren worden tijdig vervangen. In het toeristenseizoen worden de kernen opgefleurd met bloemen. ANIMO zaait de bermen aan de Singel en rond het snelfietspad in Molenhoek in met bloemenrijk zaad.

In de regio BGMM wordt bekeken of er gezamenlijke acties kunnen worden genomen om de uitstraling rond de N271 te verbeteren.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De genoemde acties zijn doorlopende acties die in 2018 doorgang hebben gevonden.

In de regio BGMM is gekeken naar een gezamenlijke uitstraling rond de N271, dit blijkt moeilijk door lokale aangelegenheden rond de N271 en het feit dat de N271 een weg is die eigendom is van de provincie.

Opdracht: Bevorderen toerisme

Activiteiten Continu

- De parkeergelegenheden worden verbeterd;
- Het aantal fietstochten dat start in de gemeente wordt vergroot en wandel- en fietsroutes worden verbeterd;
- Het onderhoud van de toeristische routes en de bewegwijzering dient adequaat te zijn;
- Informatievoorziening over toeristische voorzieningen dient adequaat en toegankelijk te zijn;
- Nieuwe vormen van kleinschalig toerisme worden gestimuleerd;
- De ontwikkelingen van de Regiovisie van Bergen, Gennep en Mook en Middelaar worden ondersteund. Hiervoor wordt een projectopdracht gekoppeld aan een projectplan.

Activiteiten 2018

- Het uitvoeren van het 'actieprogramma vrije tijds economie'. Het actieprogramma bevat regionaal gedragen (Noord Limburg) projecten met een uitwerking op gemeentelijk niveau. Hiermee zal in 2018 een eerste stap gemaakt worden. Op dit moment ligt het actieprogramma nog voor ter goedkeuring op bestuurlijk niveau en moeten er nog budgettaire keuzes gemaakt worden.
- Diverse TOP's zoals opgenomen in de Structuurvisie Toerisme en Recreatie worden nader ingevuld/ingericht (bijvoorbeeld informatieborden over fiets-, wandel, en ruiterroutes) in samenspraak met de recreatief toeristische sector. In regionaal verband (Bergen, Gennep en Mook en Middelaar) wordt getracht eenheid te creëren in de te ontwikkelen TOP's en pleisterplaatsen. Wanneer hierin overeenstemming is bereikt kunnen TOP's worden gerealiseerd.
- Wandelnetwerk op kleinere schaal realiseren. In 2018 wordt onderzocht of het mogelijk is een wandelknooppunt aan te leggen dat aansluit op de routes in omliggende gemeenten, dit kan leiden tot een voorstel in 2018. Hiervoor zijn met het RBT-KAN en Routebureau Noord-Limburg gesprekken gevoerd over de haalbaarheid en de verwachte kosten. Dit heeft geleid tot een voorstel van beide partijen dat nader uitgewerkt dient te worden.
- Realisatie fietspad langs de Maas. Dit is afhankelijk van de aanleg van de nieuwe brug over de Maas en het Deltaplan Maas. Wanneer de mogelijkheden er zijn zal worden gekeken naar de realisatie van het fietspad langs de Maas.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- Het actieprogramma vrijetijdseconomie is begin 2018 door de raad vastgesteld. Op dit moment wordt in de regio Venlo gewerkt aan uitwerkingen van concrete acties;
  - De voorstellen voor de TOP's worden in de regio BGMM verder uitgewerkt en in 2018 geconcretiseerd;
  - Medio 2018 zal een voorstel worden gedaan om een wandelknooppuntennetwerk te realiseren binnen de gemeente om zo ook een goede aansluiting met omliggende gemeenten te creëren;
  - In de regio BGMM wordt gewerkt aan het realiseren van een regionaal ruiter- en mennetwerk;
  - Wanneer het ontwerp van de fietsbrug bekend is (tweede helft 2018) en de dijkversterking is afgerond, kan er gekeken worden naar de mogelijkheden van het aan te leggen fietspad langs de Maas.
-

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- Concrete acties uit het actieprogramma vrijetijdseconomie worden met de gezamenlijke gemeenten opgepakt. Een voorbeeld hiervan is de actielijn vitale verblijfsrecreatie: er is een ontwikkelkader opgesteld als hulpmiddel bij het beter onderbouwd wijzigen van bestemmingsplannen, de onafhankelijke vitaliteitsmanager is ingezet om samen met ondernemers en overheid te komen tot een vitale markt. Naar aanleiding van het Provinciale Hotelmarktonderzoek zal de regio Noord Limburg het huidige ontwikkelkader uitbreiden met een lijdraad voor hotel initiatieven;
  - Het plan met betrekking tot TOP's is opgenomen in het actieprogramma vrijetijdseconomie;
  - Het voorstel voor een wandelknooppuntennetwerk is door de raad vastgesteld. Inmiddels is samen met partijen zoals de VVV en dorpsraden gestart met het maken van een plan voor de wandelroutes;
  - Het regionale ruiter- en mennetwerk plan is samen met ruiters en menners uit de regio gemaakt en zal in 2019 in het veld worden aangelegd;
  - In de tweede helft van 2018 is de bouw van de fietsbrug gegund en is aansluitend het ontwerp verder uitgewerkt, van het fietspad zelf en de fietsoprit bij de Halderweg. Het vergunningstraject voor de oprit is nog gaande en heeft nog geen definitieve status. Op basis van de meest recente informatie wordt er gekeken naar de mogelijkheden voor het aanleggen van een fietspad langs de Maas.
-

Opdracht: Bevorderen kunst en cultuur

Activiteiten 2018

- Beeldentuin Maaspark Mook 2016 een vervolg geven;
  - Particuliere initiatieven op het terrein van activiteiten en evenementen zoals opgenomen in de structuurvisie Toerisme en Recreatie worden ondersteund en zo nodig gefaciliteerd.
-

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Op dit moment ligt de focus binnen de gemeente niet op kunst en cultuur. Plannen betreffende kunst en cultuur worden in de loop van 2018 opgesteld in het kader van het coalitieakkoord en de uitwerking hiervan in een collegeprogramma.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In het collegeprogramma zijn actiepunten opgenomen ten aanzien van kunst en cultuur. Eind 2018 is een ambtelijke beleidsmedewerker kunst en cultuur aangesteld. In 2018 zijn we ook aangesloten bij de regio Cultuur Noord-Limburg.

Enkele enthousiaste inwoners zijn daarnaast bij elkaar gekomen om de mogelijkheden te onderzoeken voor de oprichting van een cultuurhistorisch platform. De gemeente heeft dit initiatief ondersteund en gefaciliteerd.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Niet-sporters (20): %	1		44,3%	N/b	N/b	N/b

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

1 Gezondheidsenquête (CBS, GGD, RIVM) (om de vier jaar, de volgende enquête wordt in 2020 gehouden).

*) Via www.waarstaatjegemeente.nl

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Verschil
Programma Recreëren					
Totaal lasten	517	544	677	597	81 V
Totaal baten	-20	-15	-50	-50	0 N
Totaal baten en lasten	497	529	627	547	81 V
Toevoeging aan reserves	25	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-44	0	-81	-66	-15 N
Totaal Programma	477	529	546	480	66 V

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Recreëren	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling		
Budgetoverheveling van 2017 naar 2018		
- Parken, plantsoenen en openbaar groen		10
- Sportcomplexen		20
- Restant Participatie		25
Vrij Besteedbare Reserve		
- Visie Maasheggen		11
Totaal	0	66

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn lager dan de begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma aan de financiële rechtmatigheid.

Het positieve verschil van ongeveer € 81k is mede het gevolg van niet bestede budgetten, zoals lagere advieskosten (€ 20k), minder huurkosten containers zwerfafval (€ 7k), minder bestede kosten visie Maasheggen (€ 15k) (wordt overgeheveld met dekking VBR), lager besteed budget voor monumenten (€ 6k) en niet besteed budget investeringssubsidie (€ 17k). Daarnaast nog diverse kleinere niet bestede budgetten.

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.7. Programma Samenleven en zorgen

Alternatieve naam	Sociaal Domein
Commissie	Samenleving;
Portefeuillehouder	Wethouder Doorenbos en Peters;
Wettelijke taakvelden	Samenkracht en burgerparticipatie, Wijkteams, Inkomensregelingen, Begeleide participatie, Arbeidsparticipatie, Maatwerkvoorzieningen Wmo, Maatwerkdienstverlening (18+), Maatwerkdienstverlening (18-), Geëscaleerde zorg (18+), Geëscaleerde zorg (18-).

Visie

- Mook en Middelaar vergrijst snel. Ontgroening kan slechts worden afgeremd. Er wordt een integrale aanpak ontwikkeld op de vergrijzing. De vergrijzing wordt hierbij als kans gezien voor de toekomstige ontwikkeling van onze gemeente. Er is niet alleen aandacht voor zorg, wonen en mogelijke alternatieve woonvormen, maar ook voor de kansen die het biedt voor jongeren en werkgelegenheid.
- Zorg is een verantwoordelijkheid van de hele gemeenschap, maar de coördinatie van het aanbod is een gemeentelijke taak. De gemeente heeft een uitrukmentaliteit. De (lokale toegang tot) zorg wordt geboden in de vorm van een kernteam; zorgverleners van diverse instellingen die gezamenlijk samen met de bewoners in een wijk of kern de noodzakelijke hulp organiseren. Gemeenschapshuizen zijn locaties van waaruit hulp geboden kan worden.
- Mantelzorgers en vrijwilligers krijgen een belangrijke stem in het vormgeven van de zorg. Keukentafelgesprekken vinden (in principe) plaats in het bijzijn van een familielid of vrijwilliger. Deze gesprekken vormen de basis voor de zorg. De professionele zorgverleners werken samen en stemmen af met mantelzorgers en vrijwilligers. Mantelzorgers en vrijwilligers worden ondersteund. Geen bezuinigingen op vrijwilligers en mantelzorgers.
- De jeugdzorg wordt zo vormgegeven dat minder bureaucratie, meer preventie en een snellere aanpak van problemen mogelijk is. De samenwerking met school en hulpverleners is belangrijk. Voor probleemgezinnen is er een integrale aanpak.
- Een tegenprestatie door bijstandsgerechtigden wordt gestimuleerd, niet als straf maar als verhoging van de kans op werk. Scholing en mantelzorg is ook een tegenprestatie. De tegenprestatie mag niet leiden tot een verdringing van arbeidsplaatsen.
- Het armoedebeleid is gericht op het daadwerkelijk ondersteunen van en hulp op maat bieden aan diegenen die dat het hardst nodig hebben. Iedereen hoort erbij en iedereen moet mee kunnen doen. Extra middelen voor armoedebeleid van het Rijk worden expliciet aan deze doelgroep besteed.
- Gemeenschapshuizen vormen een centrale ontmoetingsplaats in onze kernen en deze functie moet behouden blijven. Het beleid is erop gericht de gemeenschapshuizen duurzaam exploiteerbaar te maken.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Een integrale aanpak op vergrijzing;
- Zoveel mogelijk inwoners kunnen zelfstandig blijven wonen en participeren in de samenleving;
- Gebruik en behoud van onze gemeenschapshuizen als centrale ontmoetingsplaats in onze kernen;
- Laagdrempelige toegang tot zorg in de kernen;
- Extra aandacht en ondersteuning voor vrijwilligers(werk) en mantelzorgers;
- Hulp op maat voor minima;

4. Jaarverslag

- Minder bureaucratie, meer preventie en een snellere aanpak van problemen in de jeugdzorg;
- Stimuleren maatschappelijke participatie uitkeringsgerechtigden.

Opdracht: Inwoners in staat stellen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven

Om inwoners in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven is het belangrijk dat geschikte huisvesting, zorg en andere voorzieningen dichtbij huis aanwezig of goed bereikbaar zijn.

Activiteiten 2018

- Afronden doorontwikkeling dagbesteding;
Dagbesteding voor ouderen is nu nog een maatwerkvoorziening, die alleen beschikbaar is op indicatie. In 2016 is een start gemaakt met de verdere ontwikkeling van dagbesteding, waarbij de ruimte voor vrijwilligers en het aanbieden van de dagbesteding in de kernen wordt ingevuld. Dit gebeurt samen met diverse maatschappelijke organisaties op het gebied van dagbesteding, de dorpsraden, gemeente en inwonerinitiatieven. Dit heeft tot nog toe geleid tot de oprichting van een huiskamer in Middelaar en een eettafel in Mook. Deze ontwikkeling zal in 2018 verder doorgezet worden.
- Faciliteren ontwikkeling woonzorgvoorziening Hart van Mook;
Zie programma 'Wonen'
- Decentralisatie beschermd wonen
Per 1 januari 2020 wordt de uitvoering van beschermd wonen gedecentraliseerd naar de lokale gemeenten. Dit vraagt de nodige voorbereiding. Onder andere de centrumgemeenteconstructie zal moeten worden afgebouwd. Uiterlijk 31 december 2017 moeten gemeenten het meerjaren Plan van Aanpak Beschermd wonen/Maatschappelijke opvang gereed hebben. Hierbij moet ook aandacht zijn voor de omgang met personen met psychische kwetsbaarheid ('verwarde personen'). Wij gaan hier in 2018 verder mee aan de slag.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- *Doorontwikkeling dagbesteding*
In 2018 ligt de focus op de ontwikkeling van vormen van daginvulling of dagbesteding in Mook. De andere kernen worden blijvend ondersteund bij hun huiskamervoorzieningen. Ook wordt er in voorkomende gevallen ambulante begeleiding ingezet.
Het aantal plekken en aanbieders specialistische dagbesteding voor senioren voor onze gemeente bleek te weinig te zijn voor het aantal indicaties. Daarom is een aantal nieuwe aanbieders in de directe omgeving gecontracteerd;
- *Decentralisatie beschermd wonen*
In 2018 is er verder gewerkt aan de doordecentralisatie van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. Zo wordt er door een afvaardiging van gemeenten in de regio Nijmegen en woningbouwcorporaties gewerkt aan een convenant inzake de huisvesting van cliënten. Hierover zullen ook lokaal afspraken gemaakt gaan worden. Daarnaast wordt verkend welke lokale voorzieningen opgezet kunnen en moeten worden om deze doelgroep ambulant zo goed mogelijk te ondersteunen. Zodra er meer duidelijkheid is over de nieuwe verdeling van middelen kunnen de plannen concreter vorm gaan krijgen.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- *Afronden doorontwikkeling dagbesteding*
Bij verschillende aanbieders van dagbesteding was er sprake van een wachtlijst. De gemeente en de aanbieders hebben deze wachtlijsten zo veel mogelijk proberen in te perken. Op dit moment zijn er geen wachtlijsten voor dagbesteding. De reguliere dagbesteding is uitgebreid van twee (vier dagdelen) naar drie dagen (zes dagdelen) per week. Ook worden steeds meer inwoners door Proteion begeleid naar dagbesteding bij bestaande ontmoetingsplekken, lokale voorzieningen,

verenigingen en andere instellingen. Deze begeleiding van Proteion is kortdurend en niet op basis van een indicatie. Ook is er een nieuwe aanbieder voor specialistische dagbesteding gecontracteerd, waardoor er naast meer dagbestedingsplekken ook meer keuze is ontstaan voor cliënten. Met Malderburch centrum voor Wonen, Welzijn en Zorg zijn oriënterende gesprekken gevoerd met het oog hen te contracteren voor dagbesteding. Cliënten kunnen hier nu vooralsnog alleen met een pgb terecht. Deze gesprekken krijgen in 2019 mogelijk een vervolg;

- *Faciliteren ontwikkeling woonzorgvoorziening Hart van Mook*
Zie programma 'Wonen';
- *Decentralisatie beschermd wonen*
Het genoemde convenant is inmiddels in afrondende fase. Op korte termijn verwachten we dat het convenant door het college vastgesteld kan worden en dat deze ondertekend zal worden door zowel het college van gemeente Mook en Middelaar als ook door onze woningcorporatie Destion. Daarnaast is er een subregionale werkgroep gestart, waarbij de 'kleinere' gemeenten van regio Nijmegen (Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Wijchen, Mook en Middelaar) met elkaar afspreken wat er moet gebeuren en op welke gebieden samenwerking gewenst is tussen welke partijen en op welke niveaus. De subregionale werkgroep is dat op dit moment aan het inventariseren en uitwerken. Op regionaal niveau zullen er in 2019 onderzoeken door onderzoeksbureau HHM starten die de doelgroep en aantallen beter in beeld zullen brengen. Over het financieel verdeelmodel hebben we vooralsnog niet meer duidelijkheid gekregen. Hier wordt op landelijk niveau nog hard aan gewerkt;
- *Doelgroepenvervoer*
De vervoersorganisatie heeft in 2018 voor onze gemeente het wmo-vervoer en het leerlingenvervoer verzorgd. Onder het programma 'Leren' is ten aanzien van het leerlingenvervoer informatie gegeven.
In 2018 heeft de vervoersorganisatie gewerkt aan een aantal pijnpunten, die voor de deelnemende gemeenten tot onzekerheid over de kosten hebben geleid. Het betreft daarbij onder andere de onderlinge verdeelsleutel, maar ook de interpretatie van contracten met vervoerders en de regiecentrale, afspraken over de bekostiging met de provincie en de BTW-systematiek met de belastingdienst. Aan het eind van het jaar waren deze processen op enkele na afgerond, maar zullen pas zichtbaar worden in de jaarrekening 2018 van de vervoersorganisatie.
Bij het wmo-vervoer is ook in onze gemeente een stijging in het vervoer te zien, die mede oorzaak is voor de stijging van de kosten.

Opdracht: Hulp op maat voor minima

Inwoners met een inkomen op of net boven het sociaal minimum kunnen een beroep doen op ondersteuning door de gemeente. De gemeente kent een collectieve ziektekostenverzekering voor minima (CZM). Alle inwoners met een laag inkomen kunnen via de CZM een aanvullende verzekering afsluiten met een ruime dekking tegen een lage premie. Via de bijzondere bijstand worden inwoners met een laag inkomen en weinig vermogen financieel ondersteund als zij extra kosten hebben die noodzakelijk zijn. Voor inwoners met problematische schulden bieden wij schuldhelpverlening aan.

Activiteiten Continu

- Uitvoering geven aan het Beleidsplan Schuldhelpverlening dat in 2013 is vastgesteld;
- Uitvoering geven aan de Nota Minimabeleid 2016-2019, zoals die eind 2016 is vastgesteld.
Conform de uitgangspunten van deze nota geven wij daarbij extra aandacht aan kinderen door de introductie van het kindpakket.

Activiteiten 2018

- Vergroten bereik CZM;
- Vergroten bereik minima, in het bijzonder kinderen, door samenwerking met de Stichting Leergeld de Stuwwal, Jeugdsportfonds Limburg en Jeugdcultuurfonds Limburg;
- Uitrol beleid Financiële zelfredzaamheid (waaronder schuldhelpverlening).

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Binnenkort ontvangt uw raad een afzonderlijk memo met daarin informatie over het gebruik en bereik van het minimabeleid. Daarin zijn CZM en de bestrijding van armoede bij kinderen begrepen. In het tweede halfjaar van 2018 ontvangt u tevens een raadsvoorstel over de schuldhulpverlening en financiële zelfredzaamheid.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In december 2018 is het Beleidsplan Financiële zelfredzaamheid en Schuldhulpverlening (FZR & SHV) vastgesteld. Dit wordt in 2019 uitgerold door het opstellen en uitvoeren van een Uitvoeringsplan FZR & SHV. Intussen is de reguliere SHV voortgezet.

In 2018 is goed gebruik gemaakt van de voorzieningen voor de minima. Het aantal deelnemers aan de CZM is toegenomen. Ook Stichting Leergeld en de beide jeugdfondsen melden een toename van aanvragen.

In 2018 het Platform Minimabeleid opgericht. Het Platform gaat activiteiten organiseren om de doelgroep nog beter te bereiken zoals bijvoorbeeld een Sociale Kaart maken of een 'rondkomdag' verzorgen. Daarbij werkt het Platform samen met (leden) van de Adviesraad Sociaal Domein.

Opdracht: Stimuleren maatschappelijke participatie

Maatschappelijke participatie van inwoners met een uitkering wordt gestimuleerd door re-integratieactiviteiten en het vergen van een tegenprestatie. Alle re-integratieactiviteiten worden vanaf 2015 uitgevoerd door het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen. De re-integratiemiddelen die wij ontvangen op grond van de Participatiewet worden volledig overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (MGR). Bij de re-integratieactiviteiten wordt prioriteit gegeven aan jongeren om te gaan werken, een opleiding te volgen of een duaal traject (werk en opleiding) te volgen. Het doel daarbij is om de maatschappelijke deelname van alle jongeren te waarborgen. Daarnaast heeft ook nieuwe instroom prioriteit om de duur van de werkloosheid zo kort mogelijk te houden. De jongerenwerker wordt ingezet voor activiteiten voor, met en door jongeren. Waar mogelijk worden de ouders daarbij betrokken.

De taakstelling voor de huisvesting van statushouders voor 2018 is nog niet door het Rijk bekend gemaakt maar in de circulaire van april 2017 deelde het Ministerie mee dat de taakstelling licht zal dalen. Dat wil zeggen dat we voor 2018 uit moeten gaan van een taakstelling van ongeveer acht personen. De bijdrage van het Rijk is op basis van het bestuursakkoord met de VNG verhoogd, waardoor wij meer middelen ontvangen voor maatschappelijke begeleiding en het traject voor de participatieverklaring.

Wij benutten deze middelen voor het verzorgen van workshops als voorbereiding op de participatieverklaring, subsidie aan Stichting Vluchtelingenhelp Mook, extra begeleiding door een gespecialiseerde re-integratieconsulent, extra ondersteuning aan analfabeten, budgetbegeleiding en voor kosten van deelname aan het statushoudersproject van het WerkBedrijf.

Activiteiten continu

- Sturing geven aan uitvoering re-integratieactiviteiten door het werkbedrijf; Het Werkbedrijf voert alle re-integratieactiviteiten uit ten behoeve van onze gemeente. Daarvoor is een overeenkomst gesloten voor de basisdienstverlening. Zo bevorderen wij de uitstroom vanuit een uitkering naar werk of andere vormen van participatie (sociale activering, opleiding/scholing, arbeidsmatige dagbesteding, vrijwilligerswerk). Het Werkbedrijf heeft tevens tot taak om de banenafpraak tussen het rijk, werkgevers en werknemers te realiseren. Het betreft het creëren van garantiebannen voor mensen met een arbeidsbeperking. Als 'stok achter de deur' is sinds 1 mei 2015 de 'Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten' van kracht. Werkgevers die niet of

niet voldoende meewerken kunnen op grond van die wet een boete krijgen in de vorm van een quotumheffing. Het Werkbedrijf brengt kwartaalrapportages uit over activiteiten en resultaten;

- Bevorderen van de uitstroom door deelname aan projecten van het werkbedrijf voor specifieke doelgroepen;
- Uitvoering geven aan de Verordening tegenprestatie en de beleidsregels.

Activiteiten 2018

- Uitrol nieuw arbeidsbeleid regio Nijmegen voor 2018 e.v. jaren
- Deelname aan projecten van het Werkbedrijf:
  - P-ink; project voor mensen met een parttime inkomen. Doel is om urenuitbreiding te realiseren zodat hun inkomen zo hoog wordt dat zij geen uitkering meer nodig hebben;
  - Statushouders: project specifiek voor statushouders om hun participatie in de maatschappij en hun re-integratie te versnellen door de inzet van duale trajecten (stage-taal-inburgering);
  - Werkpunt: project samen met de gemeente Heumen waarbij een specifieke intensieve methode wordt ingezet om kandidaten op eigen kracht te laten solliciteren naar werk;
  - IPS: project speciaal voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening die volgens een wetenschappelijk bewezen methode worden begeleid naar duurzame arbeid.
- Afsluiten van een nieuwe overeenkomst met de MGR voor de basisdienstverlening;
- Afsluiten van een nieuwe overeenkomst met de MGR voor maatwerkdienstverlening.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Het nieuwe arbeidsmarktbeleid is nog in de ontwikkelfase en wordt nu ambtelijk voorbereid. Wij hebben een Dienstverleningsovereenkomst basisdienstverlening 2018 afgesloten met de MGR. Voor verdere toelichting verwijzen wij u naar ons memo aan uw raad van 19 december 2017. Verder hebben wij een Dienstverleningsovereenkomst maatwerk 2018 afgesloten met de MGR voor het project statushouders en voor de methode Basis dichtbij. Wij verwijzen u naar ons memo aan uw raad van 20 maart 2018 waarin ook de resultaten van de projecten zijn opgenomen. Het IPS-project vindt doorgang, maar valt buiten het maatwerk. Dit wordt geheel gefinancierd uit de ESF-gelden die centrumgemeente Nijmegen ontvangt.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In het kader van het arbeidsmarktbeleid heeft onderzoeksbureau Panteia een analyse van de regionale arbeidsmarkt uitgevoerd. Dit wordt de basis voor het nieuw te formuleren arbeidsmarktbeleid voor 2020 en volgende jaren, waarbij de portefeuilles Werk & Inkomen, Economie en Onderwijs zullen worden betrokken.

De dienstverleningsovereenkomsten zijn uitgevoerd. Het project voor statushouders was succesvol en er zijn diverse personen aan het werk gegaan. De resultaten van het IPS-project vallen wat tegen. De overeenkomst met de MGR voor de basisdienstverlening is met een jaar verlengd en er is een nieuwe overeenkomst met de MGR voor maatwerkdienstverlening afgesloten. Voor gedetailleerde informatie verwijzen wij u naar de Kwartaalrapportages van de MGR.

Opdracht: Voldoende en laagdrempelige zorg en ondersteuning op maat

(Zorg)voorzieningen stellen inwoners in staat zo lang mogelijk zelfstandig te blijven en deel te nemen aan de maatschappij. Hierbij is het niet alleen van belang dat er voldoende aanbod is aan voorzieningen, maar ook dat de toegang tot deze voorzieningen goed geregeld is en inwoners van het aanbod op de hoogte zijn.

Activiteiten continu

- Verstrekken van maatwerkvoorzieningen op het gebied van Wmo en Jeugd;
- Investeren in algemene en preventieve voorzieningen, zoals vrijwilligersorganisaties en ontmoetingsmogelijkheden;
- Bekendheid geven aan het aanbod aan voorzieningen en de toegang hiertoe.

Activiteiten 2018

- Doorontwikkelen van de lokale toegang;
In 2016 is de lokale toegang geëvalueerd. Hieruit zijn een aantal actie- of verbeterpunten naar voren gekomen. Deze zijn in 2016 en 2017 ter hand genomen. In het Beleidsplan 2017-2020 zijn opnieuw ontwikkelpunten voor de lokale toegang geformuleerd. Deze zullen in 2018 en verder worden aangepakt.
- In samenwerking met de regio inkopen of subsidiëren van benodigd zorgaanbod;
In 2018 wordt er gewerkt met een nieuwe inkoopstructuur. Er wordt niet meer gewerkt met vaste budgetten, en het aantal kleine aanbieders wordt beperkt.
- Herinrichting Hulp bij het Huishouden.
Alle voorbereiding is er in de eerste helft van 2016 op gericht geweest om over te gaan op Hulp bij het Huishouden als algemene voorziening per 1 juni 2016. Ten gevolge van gewijzigde regelgeving en jurisprudentie is de invoering van de algemene voorziening uitgesteld tot het moment dat het verantwoord is om de voorziening in te voeren. Dit betekent in ieder geval uitstel tot 1 januari 2019, zodat we de komende tijd kunnen gebruiken om de ontwikkelende jurisprudentie te volgen en best practices van andere gemeenten over kunnen nemen. Tegelijkertijd wordt er een nieuw onderzoek gestart naar de mogelijkheden om te besparen op Hulp bij het Huishouden. De uitkomsten hiervan worden in het voorjaar 2018 aan de raad aangeboden.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- *Doorontwikkelen van de lokale toegang*
In 2016 is de lokale toegang geëvalueerd. Hieruit zijn een aantal actie- of verbeterpunten naar voren gekomen. Deze zijn in 2016 en 2017 ter hand genomen. In het Beleidsplan 2017-2020 zijn opnieuw ontwikkelpunten voor de lokale toegang geformuleerd. Deze zullen in 2018 en verder worden aangepakt;
- *In samenwerking met de regio inkopen of subsidiëren van benodigd zorgaanbod*
In 2018 wordt er gewerkt met een nieuwe inkoopstructuur. Er wordt niet meer gewerkt met vaste budgetten, en het aantal kleine aanbieders wordt beperkt;
- *Herinrichting Hulp bij het Huishouden*
Alle voorbereiding is er in de eerste helft van 2016 op gericht geweest om over te gaan op Hulp bij het Huishouden als algemene voorziening per 1 juni 2016. Ten gevolge van gewijzigde regelgeving en jurisprudentie is de invoering van de algemene voorziening uitgesteld tot het moment dat het verantwoord is om de voorziening in te voeren. Dit betekent in ieder geval uitstel tot 1 januari 2019, zodat we de komende tijd kunnen gebruiken om de ontwikkelende jurisprudentie te volgen en best practices van andere gemeenten over kunnen nemen. Tegelijkertijd wordt er een nieuw onderzoek gestart naar de mogelijkheden om te besparen op Hulp bij het Huishouden. De uitkomsten hiervan worden in het voorjaar 2018 aan de raad aangeboden.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- *Doorontwikkelen van de lokale toegang*
We hebben op verschillende manieren geïnvesteerd in een laagdrempelige lokale toegang. Uit cliëntervaringsonderzoeken blijkt dat inwoners de weg naar ondersteuning steeds beter weten te vinden en over het algemeen tevreden zijn over de ondersteuning bij hun hulpvraag. De gemeente kent momenteel nog twee vormen van toegang: de Consulanten Werk en Inkomen en het Sociaal Team. Eén integrale toegang zonder verschillen tussen maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en werk en inkomen, maar met specialistische kennis op alle terreinen is nog niet

gerealiseerd. Ook is er nog geen laagdrempelige lokale toegang in de kernen waar inwoners met vragen terecht kunnen. Hier gaan we in 2019 verder aan werken.

In 2018 is geëxperimenteerd om bij een lichte hulpvraag de eerste vijf gesprekken zelf te gaan voeren en het Sociaal Team een prominenter rol te geven in het ondersteuningsproces. Dit bleek een beperkte meerwaarde te hebben. Als er contact wordt opgenomen, dan is in vrijwel alle gevallen de inzet van een professionele zorgaanbieder al direct noodzakelijk. De meeste mensen met een lichte hulpvraag komen daarnaast eerder terecht bij huisartsen en scholen. Met huisartsen en scholen is regelmatig contact en zijn afspraken gemaakt. Voor samenwerking met huisartsen, scholen en andere ketenpartners is blijvende aandacht;

- *In samenwerking met de regio inkopen of subsidiëren van benodigd zorgaanbod*
Bij de gunning voor 2018 is er streng beoordeeld op de kwaliteitseisen die we aan de te contracteren partijen stellen. Partijen die niet gegund werden, werden tevens een jaar lang uitgesloten van het leveren van zorg als een persoonsgebonden budget (pgb). Partijen die in 2019 alsnog ondersteuning in de vorm van een pgb wilden leveren, konden zich in het najaar van 2018 melden en werden opnieuw getoetst op basis van de kwaliteitseisen. Dit hield in dat ze ofwel toestemming kregen om in 2019 middels een pgb ondersteuning te leveren, ofwel dat ze opnieuw voor een jaar uitgesloten werden.
Daarnaast is in 2018 gewerkt met plafonds. Aanbieders kregen geen vast budget maar werden betaald op basis van p*q. Dit hield in dat ze de zorg die toegekend was en geleverd werd, betaald kregen. Echter werd er een plafond meegegeven waarbinnen de partijen binnen blijven. Voorzagen ze de plafonds te overschrijden, dan dienden ze zich te melden bij het Regionaal Ondersteuningsbureau (ROB) en dan werden er gesprekken gevoerd om te zoeken naar een juiste vorm van sturing. Dit kon ertoe leiden dat besloten werd om het plafond op te hogen, bijvoorbeeld om te voorkomen dat cliënten niet in zorg genomen konden worden en de problematiek daardoor zou verergeren;
- *Herinrichting Hulp bij het Huishouden*
In juni 2018 heeft de raad een memo ontvangen waarin verkend is wat voor juridische, financiële en maatschappelijke consequenties het heeft om huishoudelijke hulp in te richten als maatwerkvoorziening, resultaatsturing danwel algemene voorziening. Bij het verkenningstraject is advies ingewonnen bij (juridische) experts, heeft er een brainstormsessie plaatsgevonden met de gecontracteerde zorgaanbieders van huishoudelijke hulp, is er een bijeenkomst geweest met inwoners die huishoudelijke hulp ontvangen, zijn er gesprekken gevoerd met meerdere gemeenten die ook bezig waren met het vraagstuk en is de lokale Adviesraad Sociaal Domein (ASD) geraadpleegd. De conclusie van het traject is dat huishoudelijke hulp in onze gemeente aangeboden blijft als maatwerkvoorziening en dat afgezien wordt van de doorontwikkeling naar een algemene voorziening of andere inrichtingsvorm. De komende jaren zal aandacht moeten blijven voor de betaalbaarheid van huishoudelijke hulp. Er zal verkend worden of het loont om bijvoorbeeld wassen, strijken en boodschappen doen als algemene voorziening aan te bieden. Daarnaast gaven zowel de aanbieders als de commissie van de ASD aan dat er ruimte is om kritischer naar de indicaties te kijken. Naar aanleiding van dit laatste punt is er in 2018 een traject gestart om een richtlijn voor het indiceren van huishoudelijke hulp op te stellen. In december 2018 heeft hierover een belangrijke uitspraak van de Centrale Raad van Beroep plaatsgevonden. Dit heeft gevolgen gehad voor de conceptrichtlijn die er op dat moment lag. In januari 2019 wordt de richtlijn aangepast op basis van de adviezen die het onafhankelijke onderzoeksbureau HHM geeft en zullen cliënten voortaan op basis van de nieuwe richtlijn geïndiceerd worden.

Opdracht: Behoud gemeenschapshuizen

Het college streeft naar blijvende voorzieningen voor ontmoeting in alle drie de kernen. Het college streeft naar een op de behoefte afgestemd volume aan maatschappelijk vastgoed, dat ook doelmatig beheerd kan worden. Zij betreft daarbij zowel de gemeenschapshuizen, als ook de scholen en sportparken.

Activiteiten 2018

- Uitwerken beleidsplan maatschappelijk vastgoed;
In december 2015 is een concept-nota maatschappelijk vastgoed in de gemeenteraad besproken. De vaststelling is door de Gemeenteraad uitgesteld in afwachting van de nog op te stellen toekomstvisie.
-

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

In maart zijn wij ervan op de hoogte gesteld, dat de exploitanten van het MFC 'De Koppel' in Middelaar de overeenkomst met Destion niet zullen verlengen. Onze gemeente heeft daar geen directe rol in en wij zijn in afwachting van berichten van Destion, hoe de verdere exploitatie vorm zal worden gegeven.

Voor het overige zijn er geen nieuwe ontwikkelingen.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In september heeft uw raad de nota 'maatschappelijk vastgoed: meer met minder' voor kennisgeving aangenomen. Er is geen aanleiding gevonden voor een aanpassing respectievelijk nieuwe nota op dat onderwerp.

Bij het MFC in Middelaar heeft een verandering van exploitant plaats gevonden.

Opdracht: Ondersteuning mantelzorgers en vrijwilligers

Mantelzorgers en vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan onze gemeenschap. Om dit te kunnen doen, worden zij vanuit de gemeente ondersteund. De inhoud van de ondersteuning wordt afgestemd met de klankbordgroep Mantelzorgers en de klankbordgroep Vrijwilligers.

Activiteiten continu

- Monitoren situatie mantelzorgers en vrijwilligers, en waar nodig ondersteunen, faciliteren of subsidiëren.
Mantelzorgers hebben een belangrijke stem in het vormgeven van de zorg.
Keukentafelgesprekken vinden (in principe) plaats in het bijzijn van een familielid (mantelzorger). Deze gesprekken vormen de basis voor de zorg. De professionele zorgverleners werken samen en stemmen af met mantelzorgers en, waar van toepassing, vrijwilligers. Mantelzorgers kunnen ook individuele steun ontvangen, in de vorm van een maatwerkvoorziening of ondersteuning door Mantelzorg Heumen-Mook.
Vrijwilligers zijn op verschillende terreinen werkzaam binnen de zorg en ondersteuning, als zorgvrijwilliger of bijvoorbeeld als vrijwillige ouderenadviseur. Waar nodig en van toepassing ontvangen de betrokken organisaties van de gemeente een subsidie voor hun werkzaamheden.

Activiteiten 2018

Ook in het Beleidsplan Sociaal Domein is weer een gedeelte opgenomen over Mantelzorgers en Vrijwilligers. De daarin opgenomen activiteiten zullen in 2018 en verder worden uitgevoerd.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

In het beleidsplan Sociaal Domein 2017-2020 zijn diverse doelstellingen opgenomen voor de mantelzorgers en vrijwilligers binnen onze gemeente. Met Mantelzorg Mook en Middelaar is de afgelopen jaren een breed aanbod aan mantelzorgondersteuning ontwikkeld. Mantelzorg Mook en

Middelaar werkt samen met lokale partners en de klankbordgroep om het aanbod aan te laten sluiten op de behoefte van mantelzorgers.

Het is voor zowel cliënt als Sociaal Team prettig als bij de keukentafelgesprekken iemand uit het sociale netwerk van de cliënt aanwezig is. Het Sociaal Team heeft zich de afgelopen jaren op verschillende manieren ingezet om mensen uit het sociaal netwerk van cliënten zo veel mogelijk te betrekken. Uit het Cliëntervaringsonderzoek Wmo blijkt dat bij 80% van de keukentafelgesprekken iemand uit het sociale netwerk van de cliënt aanwezig was.

Maatwerkvoorzieningen vanuit de Wmo kunnen mantelzorgers ontlasten. Mantelzorgers dienen dan wel te weten waar ze recht op hebben. Vanaf 2018 willen wij mantelzorgers beter voorlichten over de verschillende mogelijkheden van maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo.

Ten aanzien van vrijwilligers is gewerkt aan meer verbinding tussen vrijwilligersorganisaties en de gemeente en de vrijwilligersorganisaties onderling. We zetten hiervoor onder andere de contactfunctionaris in, de vacaturebank, de vrijwilligersverzekering en het digitale buurtplatform Maasburen. In 2018 wordt een bijeenkomst georganiseerd voor alle vrijwilligersorganisaties binnen onze gemeente met het doel te informeren over relevante onderwerpen en het opdoen van contacten. De bijeenkomst wordt in samenhang met de klankbordgroep voor vrijwilligers vormgegeven. Een mogelijk geschikt onderwerp zou de AVG-wet kunnen zijn.

De gemeente streeft ernaar zo goed mogelijk aan te sluiten op de behoeften van mantelzorgers en vrijwilligers en heeft juist op dit beleidsterrein inwonerparticipatie een belangrijke rol gegeven. In afstemming met de klankbordgroepen zijn de activiteiten bepaald. Het evalueren van het bestaande beleid wordt ook met de klankbordgroepen opgepakt.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In het beleidsplan Sociaal Domein 2017-2020 zijn diverse doelstellingen opgenomen voor de mantelzorgers en vrijwilligers binnen onze gemeente. Wij hebben samen met Mantelzorg Mook en Middelaar, de klankbordgroep mantelzorg, de klankbordgroep voor vrijwilligers en de Adviesraad Sociaal Domein gewerkt aan de uitvoering van deze doelstellingen.

Mantelzorgers weten Mantelzorg Mook en Middelaar steeds beter te vinden: steeds meer geregistreerde en niet-geregistreerde mantelzorgers zijn bij hen bekend. Met Mantelzorg Mook en Middelaar is het aanbod aan mantelzorgondersteuning in 2018 verder ontwikkeld en uitgebreid. Er is onder andere veel extra aandacht geweest voor het voeren van persoonlijke gesprekken met (overbelaste) mantelzorgers. Ook zijn er verschillende vormen van ontlasting van mantelzorgers geïnventariseerd en zijn mantelzorgers uit het netwerk van de cliënt steeds meer betrokken bij het keukentafelgesprek.

Het Sociaal Team wijst cliënten bij het eerste telefonische contact op de mogelijkheden om iemand aanwezig te laten zijn bij het gesprek, dit is meestal iemand uit het netwerk van de cliënt, maar kan ook een onafhankelijke cliëntondersteuner zijn. Er is tevens een informatiefolder ontwikkeld waarin cliënten hierover worden geïnformeerd.

In 2018 is ook gewerkt aan meer verbinding tussen vrijwilligersorganisaties, de gemeente en de vrijwilligersorganisaties onderling. Dit is onder andere gedaan door het houden van een vrijwilligersbijeenkomst. Tijdens deze bijeenkomst werd er een uitleg gegeven over de vrijwilligersverzekering en het digitaal buurtplatform Maasburen. Daarnaast was er de mogelijkheid om te netwerken zodat de organisaties ook onderling met elkaar in contact konden komen. De invulling van de bijeenkomst is afgestemd met de klankbordgroep voor vrijwilligers. Er is twee keer per maand een spreekuur gehouden voor vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Eind 2018 zijn we hiermee gestopt. De ervaring leerde dat de spreekuren nauwelijks werden bezocht. Gezien het feit dat vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties altijd de mogelijkheid hebben om op een ander tijdstip op afspraak langs te komen, worden er geen spreekuren meer gehouden.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Banen (21): Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	1	432,5	421,2	397,7	396,6	-
2	Jongeren met een delict voor de rechter (22): % 12- t/m 21-jarigen	2	0,53%	N/b	N/b	N/b	N/b
3	Kinderen in uitkeringsgezin (23): % kinderen tot 18 jaar	2	3,4%	N/b	N/b	N/b	N/b
4	Netto arbeidsparticipatie (24): % van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	3	65,4%	64,7%	65,5%	66,7%	-
5	Werkloze jongeren (26): % 16- t/m 22-jarigen	2	0,66%	N/b	N/b	N/b	N/b
6	Personen met een bijstandsuitkering (27): Aantal per 1.000 inwoners	3	20,7	22,1	18,8	18,7	-
7	Lopende re- integratievoorzieningen (28): Aantal per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar*	3	6,3	4,2	4,2	4,3	-
8	Jongeren met jeugdhulp (29): % van alle jongeren tot 18 jaar (cijfers 1e en 2e halfjaar)	3	6,1% 6,6%	6,4% 6,0%	7,2% 8,6%	6,6% 7,8%	- -
9	Jongeren met jeugdreclassering (31): % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	3	N/b	N/b	N/b	N/b	N/b
10	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (32): Aantal per 1.000 inwoners (per halfjaar)	4	N/b N/b	N/b 40	45 47	33 35	- -

Indicator 'Jongeren met jeugdbescherming (30)' (tot 18 jaar) is vervallen.

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

1 LISA

2 Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

3 CBS

4 GMSD

*) Via www.waarstaatjegemeente.nl

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Samenleven en zorgen					
Totaal lasten	5.169	5.104	5.265	5.357	-92 N
Totaal baten	-1.787	-1.652	-1.808	-1.788	-20 N
Totaal baten en lasten	3.382	3.452	3.457	3.569	-112 N
Toevoeging aan reserves	101	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-163	0	-47	-44	-3 N
Totaal Programma	3.321	3.452	3.410	3.525	-115 N

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Samenleven en zorgen	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling Budgetoverheveling van 2017 naar 2018 - Projectplan MOVE		28
Bestemmingsreserve Vluchtelingen en statushouders - Onttrekking reserve		16
Totaal	0	44

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn hoger dan de begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma in eerste instantie niet aan de financiële rechtmatigheid. Omdat dit echter voornamelijk open-eind regelingen betreft op onder andere Jeugdzorg telt dit niet meer voor het accountantsoordeel.

Het verschil betreft enerzijds een voordeel op inkomensregelingen (€ 81k V), met name door een lagere vraag aan BBZ-leningen en anderzijds een nadeel op Jeugd (€ 177k N), met name pleeg- en residentiële jeugdzorg.

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.8. Programma Gezond leven

Alternatieve naam	Volksgezondheid en milieu
Commissies	Samenleving en Begroting en Rekening;
Portefeuillehouders	Wethouders Doorenbos en Wienhoven;
Wettelijke taakvelden	Volksgezondheid, Riolering, Afval, Milieubeheer, Begraafplaatsen en crematoria.

Visie

- Mook en Middelaar is de Groene Poort van Limburg. Het uitgangspunt is een schone, milieubewuste en milieuvriendelijke gemeente die in 2030 energieneutraal is.
- Bescherming van onze natuur is in het belang van een gezond leven en onze groene uitstraling.
- Beleid en maatregelen zijn gericht op duurzaamheid, leefbaarheid en kwaliteit.
- Gezond leven wordt gestimuleerd. Een onderdeel daarvan vormt een actieve leefstijl en een buitenruimte die hiertoe uitnodigt.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Start energieneutraal maken gemeente;
- Beleid gericht op duurzaamheid, leefbaarheid en kwaliteit;
- De vervuiler betaalt;
- Stimulering gezond leven;
- Hernieuwde aandacht voor het speelruimteplan, met als mogelijke optie een skatebaan.

Opdracht: Groene poort van Limburg

De gemeente heeft als ambitie het realiseren van een duurzame leefomgeving waarbij met name ingezet wordt op het stimuleren van energiebesparing, meer gebruik van duurzame energiebronnen (zon, wind en aardwarmte) en duurzaam bouwen.

Activiteiten 2018

Door informatieverstrekking, actieve communicatie en voorlichting over het gebruik van duurzame energiebronnen en het besparen van energie te stimuleren bij bewoners en bedrijven; Uitvoering geven aan het milieujaarprogramma 2018 waarin onder meer de concretisering van de Energievisie 2017. Het beleidsstuk energievisie vormt het kader waarmee de gemeente met bewoners en bedrijven toewerkt naar een energieneutrale gemeente.

De gemeente neemt deel aan diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van duurzaamheid: MARN, regio Nijmegen Arnhem en Noord-Limburg.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Op 25 januari 2018 heeft de gemeenteraad de Energievisie Mook en Middelaar vastgesteld. Het betreft de visie op de energietransitie waarbij het doel is om alle energie duurzaam op te wekken en

energie te besparen. Om uitvoering te geven aan energie en duurzaamheid is een programma 2018-2020 opgesteld met bijbehorend budget.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

Kort jaarverslag van het programma Energie en Duurzaamheid 2018:

- **Bewoners**

Loket duurzaam wonen plus (LDW+)

Het loket voorziet bewoners van informatie over het verduurzamen van hun woning. Naast een bezoek aan het loket in Mook of de andere aangesloten gemeenten, kunnen bewoners telefonisch en per e-mail in contact komen met de adviseur. Daarnaast is de adviseur door de gemeente ingezet en aanwezig geweest op een drietal bewonersbijeenkomsten in de gemeente, waaronder de duurzaamheidsmarkt in september.

Gesprekken met bewoners

Er is informatie opgehaald bij inwoners middels drie uitgebreide gesprekken met als doel inzicht te verkrijgen in reeds lopende initiatieven en om de behoeften te peilen voor ondersteuning vanuit de gemeente. Hieruit kwam onder meer naar voren dat bewoners in Middelaar (vanuit het DOP Middelaar) als ook in De Bisselt bezig zijn met energiebesparing en woning verduurzaming, maar ook dat er behoefte is aan ondersteuning vanuit de gemeente.

Energiecafé Molenhoek

Een bijzondere plek heeft het Energiecafé Molenhoek dat in 2017 is opgericht. Er is door de gemeente ondersteuning geboden in de vorm van overleg en ten behoeve van de ingezette zonnepaneelactie. Met deze actie zijn 120 nieuwe daken voorzien van zonnepanelen. Dit levert ongeveer 390.000 kWh per jaar op aan duurzame energieopwekking. Daarnaast is het Energiecafé geholpen met de voorbereiding van de subsidie aanvraag 2019 (inmiddels geëffectueerd). Het Energiecafé richt zich tot dusver met name op inkoopacties en informatieverstrekking (bewonersavonden). De gemeente heeft bijgedragen aan het verbreden van de acties naar de andere delen van de gemeente (buiten Molenhoek).

Vorbereiding avond energie coöperatie

In december organiseerde de gemeente een bijeenkomst voor bewoners over het oprichten van een energie coöperatie. Hiertoe zijn gericht bewoners uitgenodigd die hebben aangegeven hierin een actieve rol te willen spelen. Een energie coöperatie is een juridisch vastgelegd orgaan dat vervolgens ingezet kan worden om duurzame energieprojecten te ontwikkelen (bijvoorbeeld een groot dak met zonnepanelen) maar ook als orgaan dat bewoners kan ondersteunen bij het nemen van energiemaatregelen.

Duurzaamheidsmarkt

In september 2018 heeft de gemeente de eerste duurzaamheidsmarkt georganiseerd in Mook. Op de markt waren veel partijen aanwezig die iets te bieden hebben op het gebied van duurzaamheid, zoals plaatselijke verenigingen en bedrijven met duurzame producten, het Energiecafé en het Loket Duurzaam Wonen Plus. De standhouders hebben aangegeven ook volgend jaar weer mee te willen werken. Door diverse partijen die er nu niet bij konden zijn is wel aangegeven dat ze zeker interesse hebben voor een volgende markt.

Met de opgedane ervaringen zal volgend jaar een tweede markt worden georganiseerd. Belangrijk daarbij is dat er meer bekendheid wordt gegeven aan de markt middels actieve communicatie.

Energiescans voor woningen

In kader van het project 'Energiescans voor woningen' zijn 50 woningen bezocht door een energieadviseur. De scan helpt woningeigenaren inzicht te krijgen in passende duurzaamheidsmaatregelen voor hun woning. Het project is succesvol afgerond. De meeste adviezen aan de bewoners gingen over het toepassen van dak-, vloer- en glasisolatie. Daarnaast konden vaak nog verbeteringen worden doorgevoerd op het gebied van ventilatie en het inregelen van de thermostaat en /of cv. Ook het veranderen van het stookgedrag was een veelbesproken onderwerp.

Ontwikkeling logo duurzaamheid

Het duurzaamheidsvraagstuk vraagt om een gezamenlijke aanpak vanuit de gemeente, bewoners, bedrijven en instellingen. Aan een extern bureau is gevraagd om een communicatieconcept te ontwikkelen dat gebruikt kan worden bij alle uitingen van de gemeente over duurzaamheid. Er is een motto, logo en infographic (visualisatie) ontwikkeld dat bekend zal worden gemaakt middels een nader te bepalen kick-off.

- **Bedrijven en maatschappelijk vastgoed**

Circulaire economie

In juni is een bijeenkomst georganiseerd voor ondernemers over circulaire economie en duurzaamheid. De bijeenkomst is voorbereid door de gemeente in samenspraak met de proces regisseur circulaire economie Rijk van Nijmegen.

Aan de ondernemers is aangeboden om mee te doen aan een quick-scan afval- en grondstofstromen, en een inventarisatie energie/CO2.

Inventarisatie grote daken

De gemeente heeft naar alle bedrijven en instellingen met een groot dak een vragenlijst uitgezet. Doel is het peilen van de beschikbaarheid van de daken en de behoeften die er zijn voor ondersteuning bij het ontwikkelen van een zonnedak. Hierop is door enkele ondernemers gereageerd en een eventueel vervolg zal nog worden bepaald.

Er zijn overigens wel enkele daken in beeld om in te zetten bij de opzet van een 'postcoderoosproject' waarbij een energie coöperatie gebruik maakt van de energieopwekking op een groot dak middels de 'Regeling Verlaagd tarief'.

- **Energietransitie en beleid**

De POL-uitwerking Regionale energievisie Limburg Noord is in december 2018 vastgesteld door de gemeenteraad.

Deze regionale visie is de voorloper van de nog op te stellen Regionale Energie Strategie (RES), die een onderdeel vormt binnen het in 2019 te ondertekenen Nationaal Klimaatakkoord.

Door de bestuurders in de regio en de beleidsambtenaren zijn voorbereidingen getroffen voor het oprichten van een Regionale Energie Strategie (RES). Mook en Middelaar neemt deel aan de RES in de regio Noord- en Midden-Limburg.

- **Gebouwbeheer**

Aan bureau Peutz is in 2017 opdracht gegeven om een onderzoek te doen dat gericht is op het verduurzamen van het gemeentehuis. Doel van het onderzoek is het verkrijgen van inzicht in een pakket aan (effectieve)maatregelen waarmee het pand kan worden verduurzaamd. Hierbij gaat het zowel over het terugdringen van energieverliezen (isolatie), energiezuinig verlichten, het verbeteren van het binnenklimaat (thermisch comfort) en duurzame energie-opwekking (bijvoorbeeld zonnepanelen). Het rapport is in november opgeleverd. Daarnaast moet er groot onderhoud plaatsvinden en moet onder andere de luchtkwaliteit worden verbeterd. Alvorens tot een plan van aanpak te komen, stellen we met een architectenbureau een visie op.

- **Gemeentelijke organisatie**

Duurzame mobiliteit

Het project Mobie van Trendsportal (RMO Noord-Limburg) is eind oktober van start gegaan. Gedurende anderhalf jaar beschikt de ambtelijk organisatie over een elektrische auto en twee elektrische fietsen die kunnen worden ingezet voor dienstreizen.

In 2019 wordt toegewerkt naar een regionale aanbesteding van duurzame mobiliteit waarbij elektrische deelauto's mogelijk ook met externe partijen kunnen worden gedeeld.

Duurzame organisatie

De medewerkers zijn aan de slag gegaan tijdens een interne workshop Duurzaam inkopen. Er is een handreiking opgesteld waarmee invulling wordt gegeven aan de 'duurzaamheidsparagraaf' zoals die onlangs is opgenomen in het format BenW-advies.

Ook is er een interne nieuwsbrief ontwikkeld over duurzaamheid binnen diverse beleidsvelden van de organisatie. Doel is om duurzaamheid integraal mee te nemen in het werk binnen de gehele organisatie.

- **Openbare ruimte en klimaatadaptatie**

Centruminrichting Mook / Renovatieplan gemeentelijk groen

Het Programma Centruminrichting Mook is aangevuld met een duurzaamheidsbijlage met handvatten voor duurzame inrichting. Deze bijlage kan ook gebruikt worden als handvat voor andere projecten in de openbare ruimte.

Afkoppelen regenwater

In 2018 zijn 13 aanvragen gedaan door bewoners en bedrijven voor afkoppeling van hemelwater van het rioolstelsel. Door het afkoppelen en infiltreren van regenwater in de bodem wordt verdroging tegengegaan en tegelijkertijd de overbelasting van het rioleringsnetwerk. De subsidieregeling wordt in 2019 voortgezet.

Stresstest light

De gemeente heeft een stresstest light laten uitvoeren. De resultaten geven inzicht in huidige en toekomstige knelpunten door het veranderend klimaat. Niet alleen de acute knelpunten op gebied van wateroverlast zijn hiermee gevisualiseerd maar ook is gekeken naar (toekomstige) hittestress. In een werksessie zijn beleidsmedewerkers en wethouders betrokken geweest bij de opstelling van de stresstest. Voor de acute problemen (wateroverlast) zijn overigens al maatregelen getroffen. De resultaten kunnen ook ingezet worden bij nieuwe planontwikkeling en als onderlegger voor de Omgevingsvisie.

Opdracht: Renoveren openbaar groen

In de programmabegroting 2018 was een opdracht 'Behoud van zeldzame en beeldbepalende bomen' vermeld. Deze opdracht was echter al in 2017 afgerond. De opdracht is nu ruimer geformuleerd als 'Renoveren openbaar groen'.

Activiteiten 2018

Bij enkele plantsoenen (plantvakken) is de staat van de beplanting (inrichting) dusdanig slecht, dat regulier onderhoud haast niet meer mogelijk is en de minimale kwaliteit feitelijk niet meer kan worden gehaald. Voor het bereiken van het gewenste niveau is het noodzakelijk om het 'versleten groen' te vervangen (renovatie ofwel rehabilitatie). Vanuit de bewoners bereiken ons ook signalen over de slechte staat van diverse plantsoenen en het verzoek om een grootschaliger aanpak. Binnen het huidige groenonderhoud en de beschikbare budgetten is er geen ruimte om de gewenste 'inhaalslag' te maken. Het voorstel is dan ook om een renovatieplan groen (plantvakken) op te stellen. Een plan met aspecten en kaders zoals het betrekken van de bewoners (inwonerparticipatie), duurzaamheid, prioritering (planning) en financiën. Het plan zal aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Er is gestart met een inventarisatie van de staat van de plantvakken. De inventarisatie vormt de basis voor de uitwerking van het renovatieplan (rehabilitatie) van de betreffende groenvakken. Naar verwachting is medio 2019 het plan ambtelijk gereed en kan het bestuurlijk worden opgepakt. Afhankelijk van het resultaat en de aanbevelingen (voorstel) zal het aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

In de begroting 2019-2022 is een bedrag van € 200.000 gereserveerd voor het renoveren van groenplantsoenen. Er is een plan van aanpak opgesteld waarin de kadervisie, planning en kostenuiteenzetting voor herstel van de verrommelde plantsoenen is opgenomen. Start van de uitvoering van de deelprojecten, verdeeld over vier jaar, staat voor 2019 op de rol.

Opdracht: Schone leefomgeving zonder zwerfvuil

Een adequate en servicegerichte afvalinzameling is een van de voorwaarden voor een schoon milieu. Daarbij zet de gemeente in op het zoveel mogelijk verzamelen van afvalstoffen die weer worden ingezet als grondstof (papier, metalen, plastics, kleine apparaten) of de mogelijkheid bieden tot hergebruik in andere vorm (biogas, compost).

Inwoners worden gestimuleerd hun huishoudelijk afval zo goed mogelijk gescheiden aan te bieden.

De Gemeente is met andere gemeenten in de regio Nijmegen (verenigd in milieu- en afvalsamenwerking GR MARN) mede-eigenaar (aandeelhouder) van de afvalenergiecentrale ARN te Weurt. In 2013 is bij de ARN een vergistingsinstallatie in gebruik genomen waarmee gft-afval wordt vergist tot biogas.

Activiteiten Continu

Er vindt een effectieve scheiding van afvalstoffen plaats. Afvalscheiding aan de bron wordt beloond.

Activiteiten 2018

Er vindt een effectieve scheiding van afvalstoffen plaats. Afvalscheiding aan de bron wordt beloond.

Er wordt actief gecommuniceerd over inzamelresultaten en afvalscheiding;

Bewoners worden ondersteund en gefaciliteerd bij het opruimen van zwerfvuil onder meer door acties.

Voor de kinderen in de basisschoolleeftijd is eind 2017 gestart met het zwerfvuilproject

"Beestenbende" waarbij op educatieve en actieve wijze de jeugd betrokken wordt bij het zwerfvuil- en plastic probleem.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Geen ontwikkelingen.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De gemeente heeft deelgenomen aan het project Beestenbende waarbij kinderen aan de slag gaan met zwerfvuil. Een aantal kinderen heeft tot einde van het schooljaar met enthousiasme meegedaan en kregen een pluim uitgereikt van de gemeente. Het project is daarmee afgerond. Er komt geen voortzetting in het nieuwe schooljaar vanwege de te geringe belangstelling. De jeugd wordt ook via andere acties betrokken bij het zwerfvuil probleem zoals bij de Opschoondagen.

De volgende acties zijn in 2018 wederom ondersteund en gefaciliteerd door de gemeente: de Opschoondag en de actie Schone Maas en de ondersteuning van individuele vrijwilligers. De gemeente stelt onder meer vuilniszakken, handschoenen en grijpers ter beschikking. Ook is budget besteed aan een opruimwagentje (Handicart) ten behoeve van de plaatselijke Natuur- en Milieuvereniging.

Opdracht: Stimulering gezonde leefstijl

Activiteiten 2018

De voorlichting over gezondheidsrisico's wordt vorm gegeven door inzet van de GGD Limburg Noord in het kader van het programma 'Gezonde school'. Binnen de stuurgroep 'preventieve

gezondheidszorg' Heumen/ Mook wordt met de gezondheidscentra, de GGD'en en andere maatschappelijke organisaties eveneens gewerkt aan preventieve activiteiten.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Ten aanzien van het programma 'Gezonde school' zal met Lijn 83 over de invulling hiervan gekeken worden in het kader van de programmering van schoolactiviteiten (Zie programma 'Leren'). Voor het overige zijn er geen nieuwe ontwikkelingen en worden de bekende activiteiten voortgezet.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De afstemming van de activiteiten in het kader van het programma 'gezonde school' vindt plaats in rechtstreeks overleg met de gezondheidsadviseur van de GGD Limburg Noord.

Eind 2018 is een start gemaakt met het actieprogramma 'Rookvrije generatie'. Dat heeft geleid tot het aanwijzen van enkele rookvrije zones. Ook de scholen worden hierbij betrokken.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Omvang (fijn) huishoudelijk restafval (33): Kg per inwoner	1	127	111	110	N/b **)	N/b
2	Hernieuwbare elektriciteit (34): %	2	2,7%	4,2%	5,0%	N/b	N/b

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

- 1 CBS
- 2 RWS, klimaatmonitor

*) Via www.waarstaatjegemeente.nl

***) Cijfers over 2018 worden in september 2019 gepubliceerd.

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Verschil
Programma Gezond leven					
Totaal lasten	1.442	1.936	2.053	2.050	3 V
Totaal baten	-1.735	-1.724	-1.759	-1.764	5 V
Totaal baten en lasten	-293	212	294	286	8 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-62	0	-133	-59	-74 N
Totaal Programma	-355	212	161	227	-66 N

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Gezond leven	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling		
Budgetoverheveling van 2017 naar 2018		
- Gezondheidszorg / GGD		29
Vrij Besteedbare Reserve		
- Externe inhuur Duurzaamheid		4
- Uitvoeringsprogramma duurzaamheid		26
Totaal	0	59

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn lager dan de begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma aan de financiële rechtmatigheid.

Het positieve verschil van ongeveer € 3k is mede het gevolg van diverse kleine voor- en nadelen op meerdere budgetten, zoals minder bestede kosten voor uitvoeringsprogramma duurzaamheid (wordt overgeheveld naar 2019, dekking VBR).

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.9. Programma Wonen

Alternatieve naam	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV)
Commissie	Grondgebied;
Portefeuillehouder	Wethouder Wienhoven;
Wettelijke taakvelden	Ruimtelijke ordening, Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen), Wonen en bouwen.

Visie

- De woningbouw richt zich op betaalbare woningen voor eenpersoonshuishoudens en starters. Bij afwijkende vormen van bouwen en gebruik moet in mogelijkheden worden gedacht, waarbij duurzaam (ver)bouwen wordt gestimuleerd.
- Het beschermen van monumenten is belangrijk voor onze cultuurhistorie en functie in het versterken van toerisme en recreatie.
- Het Hart van Mook en de Maasboulevard verdienen een kwaliteitsverbetering.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Een woningbouwprogramma afgestemd op betaalbare woningen voor eenpersoonshuishoudens en starters.
- Een gemeente waar jongeren en ouderen zelfstandig in onze gemeente kunnen blijven wonen.
- Instandhouding van monumenten.
- Ontwikkeling van Centrumplan Mook.

Opdracht: Ontwikkelingen oppakken

In april 2016 is door de gemeenteraad de 'Regionale Structuurvisie Wonen Noord Limburg' vastgesteld. Deze regionale visie is de eerste uitwerking van het POL 2014. Met de regionale structuurvisie wordt sturing gegeven aan de regionale woningmarkt. Eén van de belangrijkste doelstellingen die uit de regionale visie voortkomt is een gezonde woningmarkt die in balans is: nieuwbouw naar behoefte. Dit betekent dat er een woningbouwprogramma moet gaan ontstaan op basis van de voorspelde huishoudensgroei. Op dit moment is de plancapaciteit van woningbouw binnen de gemeente veel groter dan de te verwachten huishoudensgroei. De gemeente zal de plancapaciteit dus moeten terugbrengen. De provincie Limburg wil concrete afspraken maken over het terugbrengen van het overschot aan plancapaciteit. Belangrijke input voor het terugbrengen van de plancapaciteit zijn de woningbouwafspraken die wij hebben gemaakt met de subregio Nijmegen en omstreken.

De regionale woonvisie is nader uitgewerkt in een gemeentelijke woonvisie. Deze woonvisie is in mei 2017 door de gemeenteraad vastgesteld. In deze gemeentelijke woonvisie is gedeeltelijk invulling gegeven aan het terugbrengen van de plancapaciteit zoals geformuleerd in de regionale woonvisie. Zowel de potentiële bouwlocatie Cuijkse Steeg in Mook als de locatie Dorpsstraat te Middelaar is 'on hold' gezet. Met deze reductie heeft de gemeente Mook en Middelaar voldaan aan de opgave van de regionale structuurvisie wonen om de overcapaciteit aan woningplannen met 40% te reduceren. In de woonvisie staat verder dat de gemeente ruimte in het woningbouwprogramma wil creëren door kritisch te kijken naar het woningbouwprogramma en daar waar mogelijk te herprogrammeren. Tevens wil de gemeente eigenaren met een bouwtitel gaan aanschrijven en stimuleren om te gaan bouwen.

De woonvisie wordt mede gebruikt als beleidskader bij het toetsen van nieuwe woningbouwinitiatieven. Andere thema's die in de gemeentelijke woonvisie staan, zijn: wonen en zorg, woningbouw voor jongeren en het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Op basis van de gemeentelijke woonvisie worden jaarlijks prestatieafspraken met woningbouwcorporatie Destion gemaakt.

Activiteiten Continu

- De realisatie van woningen (studio's) voor jongeren (en kleinschalige studentenhuysvesting) wordt gefaciliteerd;
- Het realiseren of plaatsen van woonzorgunits voor ouderen die, om welke reden dan ook, niet meer zelfstandig kunnen wonen, wordt gefaciliteerd;
- De sluipende verstening aan de oostkant van Mook wordt voorkomen; Bestaande afspraken worden nagekomen;
- *Particuliere initiatieven*
De gemeente voert in de regel een passief grondbeleid. Dat betekent dat we voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente afhankelijk zijn van particuliere initiatieven. In de beoordeling van particuliere initiatieven wordt een positieve grondhouding aangehouden, waarbij rekening wordt gehouden met het vigerende beleidskader. De verwachting is dat vanwege het aantrekken van de woningmarkt en de economische conjunctuur het aantal particuliere initiatieven in 2017 en daaropvolgende jaren toeneemt.

Activiteiten 2018

Uitwerken van de gemeentelijke woonvisie.

- *Kerkplein te Middelaar*
De planning van dit project is mede afhankelijk van de plannen voor woningbouw van woningcorporatie Destion. Destion beraadt zich op de verdere ontwikkeling van het Kerkplein. Dit mede in relatie tot andere locaties in Middelaar.
- *Visie Maasheggen*
De raad heeft een motie aangenomen om een visie op te stellen rondom het beheer, behoud en ontwikkeling van de Maasheggen. De visie wordt in 2017 voorgelegd aan de gemeenteraad. Omdat de Maasheggen zijn gelegen in het buitendijkse gebied van de Maas wordt er een link gelegd met de uitkomsten van Deltaprogramma Maasvallei. Insteek is dat aan de visie een uitvoeringsprogramma wordt gekoppeld dat in 2018 wordt opgepakt.
- *Buitenhof te Molenhoek (ook wel plan Spagro)*
In 2018 staat de verdere invulling van dit bouwplan gepland.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- *Kerkplein te Middelaar*
Woningbouwcoöperatie Destion heeft aangegeven de woningbouwrealisatie voor deze locatie te willen oppakken. De gemeente heeft een rol in het bouw- en woningrijp maken van deze locatie. Hierbij wordt rekening gehouden met festiviteiten die gaan plaatsvinden op het Kerkplein.
- *Visie Maasheggen*
De ontwerpvisie Visie Maasheggen is tijdens een presentatie door de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap in de raadscommissie d.d. 17 januari 2018 toegelicht. Het college heeft de ontwerpvisie op 21 februari 2018 ter inzage gelegd. De definitieve Visie Maasheggen zal op zo kort mogelijke termijn aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter besluitvorming.
- *Buitenhof te Molenhoek (ook wel plan Spagro)*
Met de ontwikkelende partij is overleg gevoerd over gewenste aanpassingen aan het bouwplan. De verwachting is dat in 2018 kan worden aangevangen met het verder ontwikkelen van deze locatie.
- *Rijksweg 5-7 te Molenhoek*

Er is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend voor het herontwikkelen van de voormalige club B&B aan de Rijksweg 5-7. De ontwikkeling ziet op het realiseren van betaalbare appartementen.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- *Kerkplein te Middelaar*
Met Destion zijn voor 2019 prestatieafspraken gemaakt. Ten aanzien van het Kerkplein te Middelaar is afgesproken dat deze woningbouwontwikkeling in 2019 wordt opgepakt. Echter, gezien de ontwikkelingen van de Lob van Gennep is het onzeker of 2019 ook haalbaar zal zijn. Met Destion, de projectgroep Lob van Gennep is afgesproken dat eerst zal worden onderzocht of er in dit geval meekoppelkansen zijn voor wat betreft de woningbouwplannen voor het Kerkplein en de herinrichting van het plein. In de loop van 2019 zal hier meer duidelijkheid over ontstaan.
  - *Visie Maasheggen*
De ontwerpvisie Visie Maasheggen is tijdens een presentatie door de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap in de raadscommissie d.d. 17 januari 2018 toegelicht. Het college heeft de ontwerpvisie op 21 februari 2018 ter inzage gelegd. De definitieve Visie Maasheggen is op 13 september 2018 vastgesteld door de gemeenteraad. Met de VNC is vervolgens afgesproken dat deze partij het uitvoeringsprogramma voor onze gemeente schrijft, dat in het voorjaar van 2019 klaar zal zijn. Daarnaast is afgesproken dat regionaal (BGMM) verdere afstemming zal plaatsvinden.
  - *Buitenhof te Molenhoek (ook wel plan Spagro)*
Het college heeft ingestemd met een herverkaveling van het laatste deel van deze gebiedsontwikkeling. Aanvankelijk werden er zes woningen beoogd op dit deel aan de straat die de Stiftstraat met De Sterreschans verbindt; twee ruime tweekappers en twee vrijstaande woningen. Gewijzigde marktomstandigheden vragen om een andere programmering. Gekozen is voor elf betaalbare rijwoningen, verdeeld over drie bouwblokken in een gestaffelde opstelling. Het is onze intentie om met de ontwikkelaar af te spreken dat de tussenwoningen een maximale verkoopprijs hebben, zodat deze in aanmerking komen voor onze regeling voor startersleningen. Met de ontwikkelaar zullen we voor dit plandeel een anterieure overeenkomst afsluiten. Om de ontwikkeling mogelijk te maken zal het bestemmingsplan gewijzigd moeten worden.
  - *Rijksweg 5-7 te Molenhoek*
Eind 2018 lag er een omgevingsvergunningaanvraag voor de bouw van twaalf appartementen ter plaatse van de voormalige seksclub. De benodigde onderzoeken zijn aangeleverd en liggen ter beoordeling bij onze externe partners. De plannen zijn tijdens de presentatie door de buurt goed ontvangen. Het gebouw krijgt twee bouwlagen en een kap in vergelijkbare stijl als het tegenovergelegen complex aan de overzijde van de Rijksweg. De bebouwing wordt enkele meters verder terug van de weg gesitueerd ten opzichte van de huidige situatie. De appartementen zijn klein en jongeren zijn de doelgroep. Contractueel is afgesproken met de ontwikkelaar dat de kleinere appartementen verhuurd worden onder de huursubsidiegrens.
  - *Hotel De Plasmolen*
Eind 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met de voorgenomen ontwikkelrichting voor de voormalige hotellocatie aan de hand van een programmatische schets en enkele geformuleerde ruimtelijke uitgangspunten. De bedoeling van ontwikkelaar-eigenaar Dornick BV is het realiseren van elf grondgebonden woningen en ongeveer tien appartementen in het hogere marktsegment in Engelse landschapsstijl. Aan het water wordt in de plint van het nieuwe hoofdgebouw ook een publieke functie beoogd, waarschijnlijk horeca. Aan de hand van de programmatische schets en een serie bewonersbijeenkomsten wordt een voorlopig ontwerp gemaakt. Op basis van het voorlopig ontwerp zal een anterieure overeenkomst met de ontwikkelaar worden gesloten en kan het (ontwerp)bestemmingsplan worden opgesteld.
-

Opdracht: Ontwikkelen Hart van Mook

Het project Hart van Mook is opgeknipt in verschillende deelprojecten. Dit is gedaan om het project minder complex te maken. Op dit moment worden er vijf deelprojecten onderscheiden; project herinrichting van de omgeving N271 ter hoogte van het Raadhuisplein, project dijkversterking, project herontwikkeling Rijksweg 84, project woonzorgvoorziening en aanvullende woningbouw en project gezondheidscentrum.

Het project herinrichting omgeving N271 ter hoogte van het Raadhuisplein is voor een deel in 2017 gereed gekomen. Het tweede deel is gelegen aan de voorzijde van de kerk (direct aansluitend aan de kademuur). Dit deel zal pas worden uitgevoerd wanneer het waterschap gereed is met hun plannen voor de dijkversterking. De verwachting is dat het waterschap in 2018 gaat starten met de vervanging van de kademuur. Direct aansluitend staat het resterende werk voor de herinrichting gepland.

Het project dijkversterking Mook is een project van het waterschap Limburg. Het projectplan is in 2017 vastgesteld en in werking getreden. In 2017 is het waterschap gestart met werkzaamheden aan de Kanaalweg. In 2018 zal de nieuwe kademuur gerealiseerd worden. Dit is een omvangrijk project dat een flinke weerslag zal hebben op de rivierzone van Mook. De gemeente heeft met het waterschap afspraken gemaakt over een goede inpassing van de nieuwe kademuur. Het waterschap zal aansluitend aan de nieuwe kademuur een nieuw voet- en fietspad realiseren.

Het bestemmingsplan Groesbeekseweg Mook, dat de ontwikkeling van een woonzorgvoorziening en grondgebonden woningen mogelijk maakt, is door de gemeenteraad op 30 maart 2017 vastgesteld. Het bestemmingsplan is sinds juli 2017 onherroepelijk. Zorggroep Zuid Gelderland en Klokbouw willen in oktober 2018 gaan starten met de bouw van de woonzorgvoorziening. De verwachting is dat de bouw ongeveer één jaar in beslag zal gaan nemen.

In 2017 is gestart met de herontwikkeling van Rijksweg 84. Doelstelling is om met ondersteuning van de Mookse bevolking deze locatie te herontwikkelen en op zoek te gaan naar een ontwikkelaar die invulling kan geven aan de wensen van de gemeente. Het project Rijksweg 84 loopt door in 2018.

De realisatie van een nieuw gezondheidscentrum in Mook is door de initiatiefnemers uitgesteld door hernieuwde inzichten omtrent uitvoering en exploitatieopzet. De gemeente is met initiatiefnemers in heronderhandeling over de ontwikkeling van een gezondheidscentrum in gewijzigde opzet.

Activiteiten 2018

Voor 2018 zal een belangrijk deel van de projecten van het Hart van Mook in de uitvoeringsfase komen. De bouw van de woonzorgvoorziening staat gepland, het waterschap zal gaan starten met het realiseren van de nieuwe kademuur en aansluitend zal de gemeente de herinrichting van de omgeving N 271 ter hoogte van het Raadhuisplein afronden. Verder verwachten wij dat de bouw van het gezondheidscentrum wordt gestart en bestaat de kans dat er op de locatie van de Poort van Limburg gestart wordt met de bouw van een nieuwe supermarkt. Het is wenselijk dat deze deelprojecten goed met elkaar worden verbonden en dat er een goede samenhang is tussen de deelprojecten. Dit kan door extra aandacht te besteden aan de inrichting van het openbaar gebied in het centrum van Mook. De gemeente wil voor het openbaar gebied rondom de deelprojecten aan de oostzijde van de Rijksweg een integraal plan maken door co-creatie met de bewoners en dit tot uitvoering brengen. Door het samenvoegen van verschillende gelden is er een budget gecreëerd waarmee een hoogwaardig plan gerealiseerd kan worden. De uitstraling van het openbaar gebied zal moeten aansluiten bij de nieuwe inrichting van het Raadhuisplein.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

- De aanvraag omgevingsvergunning voor de realisatie van de woonzorgvoorziening van Klok/ZZG wordt voor 1 juli verwacht. De geplande startdatum voor de bouw staat gepland op najaar 2018;

- Voor locatie Rijksweg 84 hebben zich enkele geïnteresseerden gemeld. Met deze partijen worden verkennende gesprekken gevoerd naar de haalbaarheid en mogelijkheden van het perceel. De gemeenteraad heeft hiervoor op 24 mei 2018 een beeldkwaliteitsplan vastgesteld;
- De realisatie van de supermarkt op locatie voormalige Poort van Limburg is in afwachting van de afhandeling van de bezwaarschriftprocedure tegen het verlenen van de omgevingsvergunning bouwen en het verkeersbesluit;
- De realisatie Centruminrichting Mook wordt voorbereid en zal medio 2018 ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd en in coproductie worden opgepakt met de aanwonenden en inwoners van het centrum van Mook.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

- In de tweede helft van 2018 is de omgevingsvergunning verleend voor zowel de woonzorgvoorziening als voor de bouw van de grondgebonden woningen. Op basis van de vergunning is in september 2018 gestart met de bouw;
- Het college van B&W heeft in 2018 een overeenkomst bereikt over de verkoop van het perceel Rijksweg 84. De overeenkomst is gebaseerd op een appartementencomplex met in totaal 12 kleine appartementen. Op de begane grond zijn 160 m² commerciële ruimte voorzien met daarnaast inpandige parkeerplaatsen. De gemeenteraad krijgt in 2019 de mogelijkheid om hun wensen en bedenkingen kenbaar te maken ten aanzien van het voornemen tot verkoop van het perceel;
- De commissie bezwaarschriften heeft advies uitgebracht naar aanleiding van de bezwaren op de vergunning voor het bouwen en het verkeersbesluit voor de Prinses Beatrixstraat. Naar aanleiding van het advies van de commissie heeft het college van B&W besloten om de vergunning voor het bouwen en het verkeersbesluit in stand te houden. Tegen dit besluit is beroep ingediend bij de rechtbank. Na uitspraak van de rechtbank bestaat er de mogelijkheid tot hoger beroep bij de Raad van State;
- Ten behoeve van de centruminrichting Mook heeft de gemeenteraad een krediet beschikbaar gesteld. Er is een start gemaakt van het proces om te komen tot een nieuw plan voor de openbare ruimte in het centrum van Mook. In 2019 zal dit plan echt vorm moeten gaan krijgen;
- Het Waterschap Limburg is in 2018 gestart met de uitvoering van hun plannen voor de dijkversterking in Mook. Belangrijk is de bouw van de nieuwe kademuur. Het bouwplan voor de kademuur is in nauwe samenwerking met welstand tot stand gekomen. Ook is in 2018 het plan voor het nieuwe fiets- en voetpad langs de kademuur opgesteld en vastgesteld. De oplevering van zowel de nieuwe dijk als het fiets- en voetpad zijn medio 2019 voorzien.

Opdracht: Formuleren beleid(s)regels)

De gemeente Mook en Middelaar werkt veel met (beleids)regels die wettelijk zijn bepaald dan wel door andere hogere overheden worden bepaald. In sommige gevallen is er ruimte voor de gemeente om zelf een aanvulling te maken op deze beleidsregels. Daar waar mogelijk en daar waar sturing gewenst is, zal de gemeente zelf beleidsregels formuleren.

Omgevingswet

De Omgevingswet is een nieuwe wet die een groot aantal wetten met een ruimtelijke component vervangt. De invoering van de omgevingswet is in 2017 wederom uitgesteld. De wet zal in ieder geval niet eerder ingevoerd worden dan in 2020.

Vooruitlopend op de nieuwe Omgevingswet wil het college als vervanger van de verschillende structuurvisies één omgevingsvisie opstellen voor de gehele gemeente. De omgevingsvisie vloeit voort uit de toekomstvisie, waarin demografische ontwikkelingen, waaronder vergrijzing, een belangrijke plaats hebben gekregen.

4. Jaarverslag

Het is belangrijk dat zowel het ambtelijk apparaat, maar ook het bestuur goed zijn voorbereid op de nieuwe omgevingswet. Mede afhankelijk van de voortgang van de omgevingswet zal in 2018 verder gewerkt worden aan de implementatie van de wet.

Uitwerking POL 2014

Eind 2014 heeft de provincie Limburg het Provinciale Omgevingsplan Limburg 2014 (POL 2014) vastgesteld. In 2017 is gezamenlijk met de regio Noord Limburg gewerkt aan de uitwerkingen van de POL voor de verschillende beleidsvelden. Voor de meeste beleidsvelden zijn ondertussen regionale visies door de gemeenteraden vastgesteld. Voor 2018 staat in ieder geval de structuurvisie voor het landelijk gebied gepland.

De problematiek omtrent de reststroken wordt in de begrotingsperiode aangepakt.

Activiteiten Continu

Bij de verschillende woningbouwprojecten zal bouwen ten behoeve van jongeren een belangrijk aandachtspunt zijn. Daar waar mogelijk zal gestuurd worden op realisatie van woningen voor jongeren;

Activiteiten 2018

- Duurzaam en kwalitatief hoogwaardig bouwen
Het stimuleren van levensloopbestendig en duurzaam wonen moet er voor zorgen dat onze gemeente in de toekomst in staat zal zijn de demografische ontwikkelingen op te vangen zonder het milieu daarbij onnodig te belasten. Binnen zowel oud- als nieuwbouw wordt het gebruik van groene energie, zonne-energie en energiebesparende maatregelen gestimuleerd;
- Project implementatie Omgevingswet
  - Kennisdeling met betrekking tot de komende ontwikkelingen rondom de Omgevingswet met de gemeenteraad;
  - Richting en kaderdocument vormen omtrent het toekomstige besluitvormingsproces en wijze van uitvoering binnen de gemeente;
  - Vormen van een Omgevingsvisie;
  - Plan van aanpak opstellen voor de organisatorische aspecten rondom de implementatie van de Omgevingswet.

REALISATIE 2018 VOORJAARSNOTA:

Het project Implementatie Omgevingswet zal dit jaar worden opgepakt.

REALISATIE 2018 JAARSTUKKEN:

De gemeente stimuleert bij nieuwbouw om duurzaam te bouwen.

In de loop van 2018 is er meer duidelijkheid gekomen over de inhoud van de Omgevingswet. De Omgevingswet werkt door in vier algemene maatregelen van bestuur: het Omgevingsbesluit, het Besluit kwaliteit leefomgeving, het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving. Deze AMvB's geven de regels voor het praktisch uitvoeren van de wet. De AMvB's zijn op 31 augustus 2018 gepubliceerd in het Staatsblad. Nu de wet steeds concreter wordt, is de gemeente aan de slag gegaan met de implementatie en is nagedacht over een plan van aanpak. Het implementatietraject wordt in 2019 verder opgepakt.

Voor 2018 was de regionale structuurvisie voor het landelijk gebied gepland. Dit is niet haalbaar gebleken. De besluitvorming schuift door naar 2019. Wel is duidelijk geworden dat de structuurvisie zich vooral zal richten op de land- en tuinbouw.

Indicatoren

Nr.	Omschrijving	Bron *)	2015	2016	2017	2018	2018
			Waarde	Waarde	Waarde	Waarde	Gemeente
1	Gemiddelde woze-waarde (35): x € 1.000	1	€ 263	€ 261	€ 267	€ 277	-
2	Nieuw gebouwde woningen (36): Aantal per 1.000 woningen	2	4,5	2,0	N/b	N/b	3,0
3	Demografische druk (37): %	1	82,1%	83,9%	84,3%	86,0%	-
4	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (38): x € 1	3	€ 767	€ 751	€ 774	€ 792	-
5	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (39): x € 1	3	€ 806	€ 798	€ 825	€ 829	-

N/b = (Nog) niet beschikbaar gesteld

1 CBS

2 Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) / ABF - Systeem Woningvoorraad

3 COELO

*) Via www.waarstaatjegemeente.nl

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Wonen					
Totaal lasten	157	203	275	216	59 V
Totaal baten	-305	-164	-164	-182	18 V
Totaal baten en lasten	-148	39	111	34	77 V
Toevoeging aan reserves	136	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-250	0	-64	-64	0 V
Totaal Programma	-262	39	47	-30	77 V

Overzicht mutaties reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves programma Wonen	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling Budgetoverheveling van 2017 naar 2018		
- Stads- en dorpsvernieuwing		59
Bestemmingsreserve Creatieve en culturele doeleinden - Masterplan Plasmolen		5
Totaal	0	64

Rechtmatigheidsanalyse

De werkelijke kosten zijn lager dan de begrote kosten. Hiermee voldoet dit programma aan de financiële rechtmatigheid.

Het positieve verschil van bijna € 59k is met name het gevolg van onderuitputting kapitaallasten op het taakveld stads- en dorpsvernieuwing als gevolg van vertraagde investeringen (ten opzichte van de begroting) in het centrum van Mook.

Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.1.10. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Betreft algemene dekkingsmiddelen, overhead (salarissen), Vennootschapsbelasting en onvoorzien (zie hiervoor ook paragrafen 4.2 t/m 4.5).

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Verschil
Totaal lasten	6.155	5.238	6.235	6.108	127 V
Totaal baten	-11.294	-10.868	-11.774	-11.762	-12 N
Totaal baten en lasten	-5.139	-5.630	-5.540	-5.654	115 V
Toevoeging aan reserves	182	0	62	62	0 V
Onttrekking uit reserves	-423	0	-392	-396	4 V
Totaal Programma	-5.380	-5.630	-5.870	-5.989	119 V

Verloop reserves per programma

Het verloop van reserves die specifiek op dit programma betrekking hebben geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Overzicht mutaties reserves Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Toevoeging	Onttrekking
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling		
Budgetoverheveling van 2017 naar 2018		
- Overhead Personeel - studiekosten		77
- Overhead Personeel - salarissen		10
- Overhead Personeel - arbokosten		13
- Overhead Personeel - flexibele schil		114
- Overhead Personeel - afdeling Samenleving		153
- Overhead Financiën		5
Bestemmingsreserve onderhoud gemeentehuis		
- Groot onderhoud	62	24
Totaal	62	396

Rechtmatigheidsanalyse

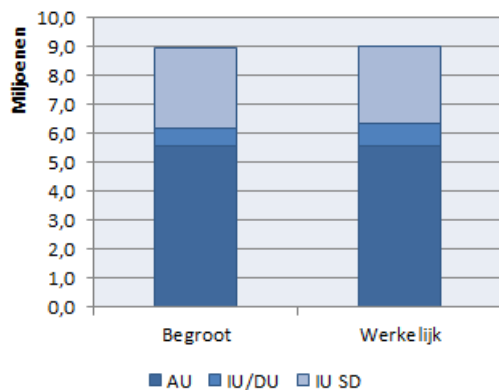
Dit hoofdstuk 'Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien' is feitelijk geen programma en valt buiten de rechtmatigheidstoets. Voor een totale analyse van het programmaresultaat verwijzen wij u naar het onderdeel 'Analyse op productgroep' in hoofdstuk 5 van deze jaarstukken.

4.2. Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Algemene uitkering / decentralisatie- en integratie-uitkeringen

De algemene uitkering voor het jaar 2018 bedraagt € 5.594k. Naast de algemene uitkering ontvingen we in 2018 ook € 3.429k aan decentralisatie- en integratie-uitkeringen (met name voor de decentralisaties in het sociaal domein). In totaal hebben we over 2018 € 9.024k ontvangen. Dit is 1% meer dan de raming in verband met de decembercirculaire. Hierin zat enerzijds een compensatie voor de hogere raadsvergoedingen, maar anderzijds een lager accres. De afgelopen jaren is de algemene uitkering licht gestegen. Tussen de raming en realisatie zijn normaliter procentueel geen grote verschillen.

Belastingen

Vanaf 1 januari 2016 is de belastingheffing en -invordering uitbesteed aan de gemeente Nijmegen. In 2018 zijn in Mook en Middelaar de navolgende gemeentelijke belastingen geheven, als onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen:

- Onroerende zaakbelastingen van eigenaren van woningen en van niet-woningen;
- Onroerende zaakbelastingen van gebruikers van niet-woningen (gebruikers van woningen zijn wettelijk vrijgesteld van ozb);
- Toeristenbelastingen van land- en watertoeristen;
- Leges;
- Forensenbelasting;
- Hondenbelasting.

Daarnaast worden in onze gemeente ook afvalstoffenheffing en rioolrechten geheven. Deze vallen echter niet onder de categorie van algemeen dekkingsmiddel omdat dit in feite vergoedingen zijn voor voorzieningen die de gemeente levert, zoals het verzamelen en verwerken van huishoudelijk afval en de aanleg (en onderhoud) van riolering. Voor meer informatie over de lokale heffingen en de opbrengsten daarvan, verwijzen wij u naar de 'Paragraaf lokale heffingen' verderop in deze jaarstukken.

Voor 2018 bedragen de algemene dekkingsmiddelen, (afgerond) € 11 miljoen.

4. Jaarverslag

bedragen x € 1.000

Overzicht algemene dekkingsmiddelen	Bedrag
Algemene Uitkering (incl. DU/IU)	9.024
Belastingen:	
- Onroerende zaakbelastingen	1.636
- Toeristenbelasting	84
- Forensenbelasting	28
- Hondenbelasting	42
Dividend	402
Saldo van de financieringsfunctie (rentebaten -/- rentelasten)	-/- 193
Overige algemene dekkingsmiddelen	0
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	11.023

4.3. Overzicht van de kosten van overhead

Met ingang van 2017 is voorgeschreven (artikel 8, lid 1 letter c BBV) dat in het programmaplan een apart overzicht opgenomen moet worden van de kosten van de overhead.

De kosten die betrekking hebben op het primaire proces, zoals salariskosten, moeten, indien mogelijk, worden opgenomen in de programma's. Salariskosten die niet direct toewijsbaar zijn aan programma's, zoals kosten van het MT, financiën en juridische zaken, blijven staan op overhead.

De commissie BBV heeft een notitie geschreven over hoe om te gaan met overhead.

Overhead bestaat onder andere uit kosten van leidinggevenden primair proces, financiën, personeel en organisatie, inkoop, communicatie, juridische zaken, bestuurszaken, ICT, huisvesting en facilitaire zaken, DIV en managementondersteuning.

In de praktijk wordt overhead meestal aangeduid met pijofach (of een variant hierop).

Pijofach staat voor Personeel, Informatisering/Inkoop, Juridische zaken, Organisatie, Financiën/Facilitaire zaken, Automatisering, Communicatie en Huisvesting.

In onderstaande tabel vindt u de kosten van de overhead voor 2018.

bedragen x € 1.000

Overhead	Begroot Primitief	Begroot na wijziging	Realisatie 2018
Personeel en Organisatie (vanaf 2019 deels functioneel te verantwoorden)	3.640 ^{*)}	3.897	3.807
Huisvestingen Facilitaire zaken	225	240	217
ICT en DIV	634	638	644
Financiën, Juridische zaken en Communicatie	110	116	100
Huisvesting buitendienst (werf) (vanaf 2019 deels functioneel te verantwoorden)	624	624	646
Totaal Overhead	5.233	5.515	5.414

*) door herrubricering wijkt bedrag primitieve begroting af van bedrag vorig jaar.

4.4. Bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 zijn gemeenten Vennootschapsbelastingplichtig geworden. Vennootschapsbelasting (Vpb) is verschuldigd over fiscale winsten van ondernemersactiviteiten. Omdat de resultaten op fiscaal belaste activiteiten onderling worden verrekend en aangifte wordt gedaan over het totale (gesaldeerde) resultaat, moet de Vpb-heffing worden begroot en verantwoord als een centrale post in de begroting en in de jaarrekening.

Jaarlijks worden de eventuele Vpb-plichtige ondernemersactiviteiten gemonitord en gekwantificeerd. Een aangifte over jaar x moet standaard in jaar x+1 worden ingediend. Omdat wij gebruik maken van de uitstelregeling van het fiscale adviesbureau, hoeven de Vpb-aangiften pas in jaar x+2 te worden ingediend.

Zowel over 2016 als over 2017 is sprake van een nihilaangifte.
De Vpb-aangifte over 2016 is in september 2018 ingediend.
De Vpb-aangifte over 2017 wordt in september 2019 ingediend.

De (voorlopige) conclusie naar aanleiding van de fiscale monitoring over 2018 is dat de gemeente Mook en Middelaar geen Vpb-plichtige activiteiten heeft, dan wel dat er voor Vpb-plichtige activiteiten geen Vpb is verschuldigd omdat er geen fiscale winst wordt gemaakt of dat er sprake is van winsten uit gewone bedrijfsvoering en niet als belaste onderneming. Naar verwachting is ook de Vpb-aangifte over 2018 dan ook nihil. Deze nihilaangifte moet uiterlijk in mei 2020 worden ingediend.

bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting	Begroot Primitief	Begroot na wijziging	Realisatie
Betaalde Vennootschapsbelasting 2016 (in 2018)	0	0	0
Te betalen Vennootschapsbelasting 2017 (in 2019)	0	0	0
Verwachting te betalen Vennootschapsbelasting 2018	0	0	0

4.5. Bedrag voor onvoorzien

Onvoorzien

De post voor onvoorziene uitgaven is in de (primitieve) begroting 2018 geraamd op € 5k (betreft 0,03% van het begrotingstotaal). In 2018 is deze post niet benut.

Paragrafen (verplicht)

Wettelijk kader

Artikel 26 juncto artikel 9 BBV.

Toelichting

In de paragrafen worden in de begroting de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen. In dit jaarverslag vindt u de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragrafen in de begroting is opgenomen.

De volgende paragrafen zijn wettelijk verplicht:

- Paragraaf lokale heffingen;
- Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen;
- Paragraaf financiering;
- Paragraaf bedrijfsvoering;
- Paragraaf verbonden partijen;
- Paragraaf grondbeleid.

4.6. Paragraaf Lokale heffingen

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven

Beleidskader

Begroting

Deze paragraaf bevat op grond van artikel 10 BBV (in de begroting) ten minste:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Daarnaast bevat deze paragraaf op grond van artikel 16 'Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017' de stand van zaken met betrekking tot werkzaamheden in het kader van de Wet waardering onroerende zaken.

Jaarverslag

Op grond van artikel 26 BBV bevat deze paragraaf in het jaarverslag de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragraaf in de begroting is opgenomen.

Algemeen

De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op zowel de heffingen waarvan de besteding is gebonden (en dus gerelateerd aan uitgaven), als op die waarvan de besteding ongebonden is (vrij aanwendbaar). In deze paragraaf wordt ingegaan op de realisatie hetgeen in de Programmabegroting 2018 is verwoord.

De belastingaanslagen 2018 zijn volgens een vast schema opgelegd:

Dagtekening aanslagbiljetten	
Combi-biljet (waardebeschikking , ozb, rioolrechten en hondenbelasting)	24 februari 2018
Afvalstoffenheffing 1e halfjaar (achteraf)	31 juli 2018
Baatbelasting	18 mei 2018
Forensenbelasting	29 december 2018
Afvalstoffenheffing 2e halfjaar (achteraf)	31 januari 2019
Toeristenbelastingen (achteraf)	nog op te leggen (wel in exploitatie)

De woz-beschikking, onroerende-zaakbelastingen, rioolrechten en hondenbelasting zijn op één aanslagbiljet verzameld. De baatbelasting is afzonderlijk opgelegd. De afvalstoffenheffing wordt halfjaarlijks achteraf opgelegd. De toeristenbelastingen worden ook na afloop van het belastingjaar opgelegd.

A) Opbrengst belastingen

In onderstaand overzicht treft u de opbrengsten van de belastingen over de jaren 2016 t/m 2018 aan:

Inkomsten lokale heffingen	bedragen x € 1.000				
	W2016	W2017	B2018	W2018	%
Niet-bestedingsgebonden lokale heffingen					
Onroerende-zaakbelastingen:					
- ozb eigenaren	1.420	1.415	1.432	1.504	44%

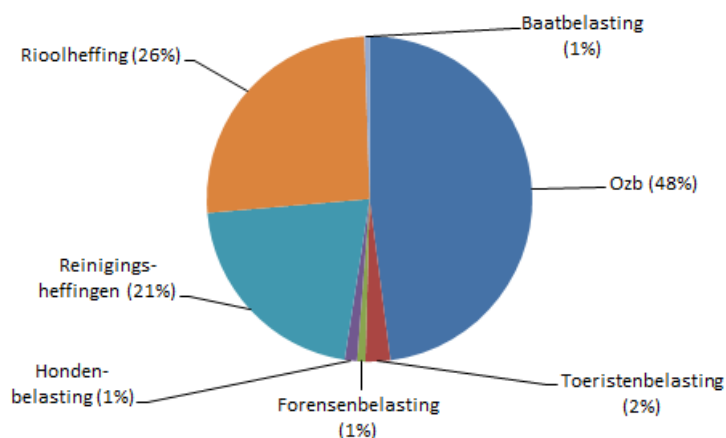
4. Jaarverslag

Inkomsten lokale heffingen	W2016	W2017	B2018	W2018	%
- ozb gebruikers	124	116	140	132	4%
Land- en watertoeristenbelasting	65	75	76	84	2%
Forensenbelasting	13	20	27	28	1%
Hondenbelasting	41	42	42	42	1%
Totaal niet-bestedingsgebonden	1.663	1.667	1.717	1.789	52%
Bestedingsgebonden lokale heffingen					
Reinigingsheffingen	650	729	748	722	21%
Rioolheffing	850	863	881	883	26%
Baatbelastingen	17	17	17	17	1%
Totaal bestedingsgebonden	1.516	1.609	1.646	1.622	48%
Totaal lokale heffingen	3.180	3.276	3.364	3.411	100%
Kwijtscheldingen	19	20	13	14	-0%
Totale netto-opbrengst	3.161	3.256	3.351	3.397	100%

In de werkelijke opbrengsten van 2017 zat nog een naheffing van € 16k over 2016.
 In de werkelijke opbrengsten van 2018 zat nog een naheffing van € 26k over 2016 en € 7k over 2017.
 De gecorrigeerde opbrengsten bedragen dan:

Inkomsten lokale heffingen	W2016	W2017	B2018	W2018
Totaal lokale heffingen volgens jaarrekening	3.180	3.276	3.364	3.411
Nagekomen mutaties 2017	16	-16	0	0
Nagekomen mutaties 2018	26	7	0	-33
Gecorrigeerde bruto opbrengst	3.222	3.267	3.364	3.378

Opbrengstverhouding belastingen

De belangrijkste belasting voor de gemeente, met een aandeel van 48%, is de onroerende zaakbelasting (ozb).

Het rioolrecht en de afvalstoffenheffing worden kostendekkend belast.
 De opbrengst voor de toeristenbelasting, de forensenbelasting, de hondenbelasting en de baatbelasting bedragen per belasting ongeveer 1 à 2% van de totale belastingopbrengst.

B) Gerealiseerd beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Mede overeenkomstig de kadernota, de programmabegroting en de herziening van de belastingverordeningen zijn de volgende beleidsmatige uitgangspunten gehanteerd:

- a) Er is in 2018 een indexering toegepast van 1,65% op de tarieven van de algemene belastingen/heffingen. Deze is gebaseerd op de loon- en prijsstijgingen zoals vermeld in de meicirculaire 2018;
- b) De ozb is geheven op basis van de woz-waarde. Jaarlijks vindt een hertaxatie plaats. De daaruit voortvloeiende waardestijging of waardedaling wordt verdisconteerd in het definitieve tarief. Naast een indexering van 1,65% is voor 2018 rekening gehouden met een woz-waardestijging van 3,21% voor woningen en 1,48% voor niet-woningen. De tarieven zijn ter compensatie hierdoor met respectievelijk 3,21% en 1,48% verlaagd;
- c) Het tarief voor rioolheffing is gebaseerd op het GRP. De opbrengst is bestemd voor onderhoud en vervanging van de bestaande riolering;
- d) De afvalstoffenheffing is geheven ter dekking van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval;
- e) De tarieven Landtoeristenbelasting en watertoeristenbelasting zijn geïndexeerd met 1,65%;
- f) De gemeentelijke leges zijn berekend voor de door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. De leges zijn geïndexeerd met 1,65%;
- g) De indexering bedraagt maximaal de macronorm.

C) Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

De mogelijkheid tot belastingheffing is verankerd in de Gemeentewet (Gw). Hieronder vindt u een opsomming van alle belastingen die geheven mogen worden, onderverdeeld in belastingen die in 2018 daadwerkelijk geheven zijn en belastingen die niet door Mook en Middelaar opgelegd worden. Van belastingen die geheven worden, is door de raad een belastingverordening vastgesteld. Een meer uitgebreide toelichting op de diverse belastingen vindt u terug in de Programmabegroting 2018-2021.

Belastingen/heffingen in Mook en Middelaar

- Onroerende-zaakbelastingen (art. 220 Gw);
  - ozb eigenaren woningen;
  - ozb eigenaren niet-woningen;
  - ozb gebruikers niet-woningen;
- Baatbelasting (t/m 2023) (art. 222 Gw);
- Forensenbelasting (art. 223 Gw);
- Toeristenbelasting (art. 224 Gw);
  - Landtoeristenbelasting;
  - Watertoeristenbelasting;
- Hondenbelasting (art. 226 Gw);
- Precariobelasting (art. 228 Gw);
- Riolheffing (art. 228a Gw);
- Leges (art. 229 Gw).
- Reinigingsrecht bedrijven (art. 229 Gw);
- Afvalstoffenheffing (art. 15.33 Wet Milieubeheer)

Belastingen/heffingen die niet geheven worden

- Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (zoals woonboten) (art. 221 Gw)
- Parkeerbelasting (art. 225 Gw)
- Reclamebelasting (art. 227 Gw)

Macronorm ozb

Er geldt geen drempel of tarievenlimiet voor de ozb per gemeente. Wel is er een landelijke macronorm. Voor 2018 bedroeg deze macronorm bruto 3,1%. Deze is niet verder gecorrigeerd omdat de macronorm van 2017 niet is overschreden. Tarieven mogen dus maximaal met 3,1% stijgen (totaal landelijk en los van de correctie op de woz-waarden).

4. Jaarverslag

Voor Mook en Middelaar is voor 2018 een indexering toegepast van 1,65%. Deze blijft beneden de 3,1% op macroniveau. In de raadsvergadering van 14 december 2017 zijn de tarieven voor 2018 vastgesteld. De hoogte van de individuele ozb-aanslag voor 2018 is berekend met een percentage van de beschikte woz-waarde met waardepeildatum 1 januari 2017.

D) Aanduiding van de lokale belastingdruk

a. Tarieven

In onderstaand overzicht treft u de tarieven aan inzake de belastingen over de jaren 2015 t/m 2018. De tarieven over 2018 zijn op 14 december 2017 door de raad vastgesteld.

Tarieven	2015	2016	2017	2018
Ozb eig. woningen	0,1350%	0,1378%	0,1349%	0,1327%
Ozb gebr. woningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Ozb eig. niet-woningen	0,2108%	0,2153%	0,2142%	0,2210%
Ozb gebr. niet-woningen	0,1686%	0,1722%	0,1713%	0,1767%
Rioolrechten	€ 230,10	€ 230,10	€ 232,40	€ 234,73
Afvalstoffenheffing vastrecht per halfjaar (standaard 2 containers *)	€ 79,8	€ 68,90	€ 79,04	€ 73,92
per kg restafval	€ 0,13	€ 0,16	€ 0,18	€ 0,21
per kg GFT	€ 0,05	€ 0,06	€ 0,06	€ 0,07
Reinigingsrecht vastrecht per container per halfjaar	€ 39,90	€ 34,45	€ 39,52	€ 36,96
per kg	€ 0,13	€ 0,16	€ 0,18	€ 0,21
Toeristenbelastingen	€ 0,99	€ 1,00	€ 1,01	€ 1,03
Hondenbelasting				
1e hond	€ 51,96	€ 51,96	€ 52,56	€ 53,40
extra honden: per hond	€ 72,72	€ 72,72	€ 75,56	€ 76,80
kenneltarief	€ 362,04	€ 362,04	€ 366,24	€ 372,24
Forensenbelasting				
Klasse I (tot € 50.000)	€ 134,00	€ 135,00	€ 136,00	€ 138,00
Klasse II (50.001 - 150.000)	€ 250,00	€ 252,00	€ 255,00	€ 259,00
Klasse III (150.001 – 250.000)	€ 501,00	€ 505,00	€ 510,00	€ 518,00
Klasse IV (250.001 – 350.000)	€ 751,00	€ 759,00	€ 768,00	€ 780,00
Klasse V (350.001 – 450.000)	€ 1.002,00	€ 1.013,00	€ 1.025,00	€ 1.040,00
Klasse VI (>=450.001)	€ 1.253,00	€ 1.266,00	€ 1.280,00	€ 1.300,00

*) in 2016 is een eenmalige teruggave van € 10 per halfjaar in het tarief verdisconteerd.

B. Belastingdruk Mook en Middelaar

Lastendruk

De belastingaanslagen voor onroerende-zaakbelastingen (ozb), rioolrechten en afvalstoffenheffing, vormen de lastendruk vanwege gemeentelijke heffingen. De uit de heffingen verkregen kengetallen zijn:

- Een gemiddelde woningwaarde van € 277k ten behoeve van de ozb;
- Een gemiddeld ingezameld/gestort gewicht van 144 kg GFT en 244 kg restafval per huishouding per jaar (totaal 388 kg);
- Eén rioolaansluiting.

De gemiddelde lastendruk over de jaren 2015-2018 bedroeg (bedragen in euro's).
(2018 voorlopige gegevens)

Belastingdruk	2015	2016	2017	2018
Gemiddelde woningwaarde	€ 263.000	€ 261.000	€ 267.000	€ 277.000
Afval	441 kg (155 kg gft en 286 kg rest)	363 kg (169 kg gft en 194 kg rest)	387 kg (143 kg gft en 244 kg rest)	388 kg (144 kg gft en 244 kg rest)
Eigen woningbezitters:				
Ozb	355	360	360	368
Rioolheffing	230	230	232	235
Afvalstoffenheffing	205	179	211	209
Totaal	790	769	803	811
Index (2011 = € 720 = 100%)	110%	107%	112%	113%
Huurders:				
Ozb	0	0	0	0
Rioolheffing	0	0	0	0
Afvalstoffenheffing	205	179	211	209
Totaal	205	179	211	209
Index (2011 = € 198 = 100%)	104%	91%	107%	106%

Gemiddelde stijging tussen 2011 en 2018: 1,8% per jaar voor eigenaren en 0,9% voor huurders.

C. Belastingdruk andere gemeenten

COELO onderzoekt jaarlijks de woonlasten per huishouden. Naast de drie belastingen ozb, afvalstoffenheffing en rioolheffing houdt Coelo ook rekening met een eventuele heffingskorting. In onderstaande tabel zijn van een aantal buurgemeenten de woonlasten 2018 per gemeente weergegeven.

Lastendruk 2018	Mook en Middelaar	Gennep	Heumen	Cuijk
Eigenaar-bewoner				
Eenpersoonshuishouden	792	639	773	563
Meerpersoonshuishouden	829	696	831	573
Rangnummer	319e	119e	321e	12e
Huurder *)				
Eenpersoonshuishouden	185	128	121	154
Meerpersoonshuishouden	223	185	180	164

*) alleen afvalstoffenheffing

Bron: Coelo (www.coelo.nl)

E) Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de geheven belasting. Kwijtschelding is alleen mogelijk voor afvalstoffenheffing. Kwijtschelding beïnvloedt de opbrengst van de afvalstoffenheffing in negatieve zin. Het is toegestaan om deze inkomstenderving als kostenpost op te nemen in de tariefberekening van de afvalstoffenheffing. Sedert 2010 gebeurt dat. De gemeente Mook en Middelaar hanteert een 100% kwijtscheldingsnorm. Voor de hondenbelasting kan geen kwijtschelding worden aangevraagd. In 2018 is voor € 14k kwijtschelding verleend.

F) Stand van zaken inzake de Wet waardering onroerende zaken

Algemeen

De werkzaamheden rondom de woz (Wet waardering onroerende zaken) maken blijvend een wezenlijk onderdeel uit van de uitvoering van de belastingheffing, met name voor de ozb. Daarom zijn de activiteiten in dit kader opgenomen in deze paragraaf.

Op 24 februari 2018 zijn de woz-waarden beschikbaar. De waardebeschikking is opgenomen op het aanslagbiljet Gemeentelijke Belastingen. Beschikkingen dienen binnen acht weken na aanvang van het belastingjaar te worden verzonden. Deze termijn is gehaald.

Info inwoner

De gemeentelijke website is ingericht met een digitaal belasting- en woz-loket. Het is een klantgerichte persoonlijke internetpagina, beveiligd met DigiD. Elke belastingplichtige inwoner kan hier terecht voor informatie over de gemeentelijke belastingen en de woz. Aangeboden diensten zijn de woz-beschikkingen, taxatieverslagen, aanslagbiljet, betalingen, openstaande posten, digitaal bezwaar aantekenen en andere interactieve diensten. De doelstelling het volledig "op maat" informeren van de belastingplichtigen is gerealiseerd.

Taxaties

De hertaxaties en permanente marktanalyse (PMA) zijn in 2018 uitgevoerd door de gemeente Nijmegen. De waardebepaling vindt modelmatig plaats. De getaxeerde waarden moeten aansluiten bij de transactiepreizen (gerealiseerde verkopen). Dit wordt gecontroleerd, onder andere door ratio-controles en veldcontroles, door de taxateur. De Waarderingskamer ziet toe op de correcte uitvoering van de woz. Op de internetpagina van de Waarderingskamer worden de bevindingen openbaar gemaakt. De Waarderingskamer kwalificeert de uitvoering en kwaliteit van de woz in Mook met "Voldoende" en heeft ingestemd met het bekendmaken van de woz-waarden voor 2018 (wat in februari 2018 ook gebeurd is).

De termijn voor het afhandelen van bezwaarschriften woz en belastingen is gesteld op de laatste dag van het kalenderjaar waarin de aanslag c.q. beschikking werd verzonden, met een minimum van zes weken. Deze termijn mag met zes weken verlengd worden.

4.7. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven

Wettelijk kader

Begroting

Deze paragraaf bevat op grond van artikel 11 BBV ten minste:

- a) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- b) een inventarisatie van de risico's;
- c) het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- d) een kengetal voor de:
  - netto schuldquote;
  - netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
  - solvabiliteitsratio;
  - grondexploitatie;
  - structurele exploitatieruimte;
  - belastingcapaciteit.

Op grond van artikel 18 'Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017' hoeven er, naast de wettelijk verplichte onderdelen, geen aanvullende gegevens vermeld te worden in deze paragraaf.

Jaarverslag

Op grond van artikel 26 BBV bevat deze paragraaf in het jaarverslag de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragraaf in de begroting is opgenomen.

Weerstandscapaciteit

Deze paragraaf geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Mook en Middelaar om niet-begrote kosten die onverwachts optreden en substantieel zijn, te dekken. Tevens wordt inzicht gegeven in de risico's die per balansdatum zowel bekend als van belang zijn voor de financiële positie.

bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Exploitatie:			
Onvoorziene uitgaven	3	5	5
Onbenutte belastingcapaciteit			
- onroerende zaakbelastingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
- rioolheffing	0	0	0
- afvalstoffenheffing	0	0	0
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie	3	5	5
Vermogen:			
- algemene reserve	2.000	2.000	2.000
- vrij aanwendbaar deel Vrij Besteedbare Reserve	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
- stille reserves	p.m.	p.m.	p.m.
- gerealiseerd resultaat boekjaar (voorstel toe te voegen aan VBR)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale weerstandscapaciteit vermogen	2.000	2.000	2.000
Totale weerstandscapaciteit	2.003	2.005	2.005

Bepaling en betekenis weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie

tot de financiële positie. De weerstandscapaciteit is de hoeveelheid aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat dit onmiddellijk invloed heeft op het beleid. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente. In Mook en Middelaar wordt de weerstandscapaciteit bepaald door de hoogte van de post voor onvoorziene uitgaven en een 'geblokkeerde' algemene reserve. De onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves wordt buiten beschouwing gelaten. Voor een overzicht hiervan wordt verwezen naar de voorgaande tabel.

Onvoorzien

In de begroting is een structureel bedrag opgenomen van € 5k om eventuele incidentele onvoorziene uitgaven op te kunnen vangen. Voor 2018 is hiervan € 0k aangewend (zie onderdeel '4.5 Onvoorzien'), zodat er nog € 5k resteert om incidentele onvoorziene risico's op te vangen.

Algemene reserve

De algemene reserve zoals bedoeld in artikel 43, lid 1, letter a BBV is onderverdeeld in twee afzonderlijke reserves. Dit zijn de (geblokkeerde) Algemene reserve en de Vrij Besteedbare Reserve. De (geblokkeerde) Algemene reserve is wettelijk vrij aanwendbaar maar wordt primair volledig aangemerkt als buffer voor het opvangen van financiële risico's. Daarom wordt deze reserve tot het weerstandsvermogen gerekend. Het niveau van de (geblokkeerde) Algemene reserve is bij de Voorjaarsnota 2017 verhoogd van € 1.500k naar € 2.000k.

Vrij aanwendbaar deel VBR

Het (meerjarig) eindsaldo van de Vrij Besteedbare Reserve (VBR) was naar de stand van de begroting vrij aanwendbaar. Voor de jaarrekening wordt deze post echter op 'n.v.t.' gezet omdat de bestaande VBR veelal wordt ingezet als algemeen dekkingsmiddel voor (incidentele) investeringen. Daarnaast is juist een (geblokkeerd) deel van € 2 miljoen afgesplitst van de VBR voor de dekking van de risico's. De VBR wordt daarom niet tot het weerstandsvermogen gerekend. Deze beleidslijn wordt al enkele jaren toegepast. De overige reserves zijn bestemmingsreserves en zijn in principe geoormerkt, hoewel de raad vrij is om de bestemming hiervan naar eigen goeddunken te wijzigen.

Stille reserves

Onder de stille reserves vallen gronden of opstallen die onmiddellijk beschikbaar zijn voor verkoop en zonder problemen voor de gemeentelijke huishouding ingezet kunnen worden om liquide middelen te genereren. Wij stellen deze post op nihil (p.m.). Daarnaast bezit Mook en Middelaar obligaties van de Bank Nederlandse Gemeenten (inmiddels in beheer bij ASR). Deze zijn in het verleden aangeschaft uit het overschot van een goedkoop aangetrokken lening voor de afkoop van de nazorg aan de vuilstort aan de Groesbeekseweg. Ultimo 2018 is de marktwaarde van de 28.2598 participaties in het AKF Financial Bond Fonds € 292k. De boekwaarde (nominale waarde) van de participaties is € 261k, zodat gesproken kan worden van een stille reserve van € 31k. Deze stille reserve is jaarlijks kleiner geworden en is volgend jaar nihil omdat deze belegging in zeven jaar tijd (2013-2019) wettelijk verplicht is/wordt overgeheveld naar 's Rijks schatkist. Om deze reden wordt ook deze post op p.m. gezet.

Begroting- en rekeningresultaat

Een laatste factor die van belang was voor de weerstandscapaciteit, is het begrotings- en rekeningresultaat. Over 2018 bedraagt het rekeningresultaat na mutaties reserves € 142k nadelig. De inhoudelijke oorzaken worden in het onderdeel 'jaarrekening' toegelicht. Zoals verwoord bij het onderdeel 'Vrij aanwendbaar deel VBR' maakt ook het resultaat geen deel meer uit van het weerstandsvermogen, omdat een positief resultaat vrij te bestemmen is door de raad en een negatief resultaat in principe ten laste komt van de VBR. Mocht de raad besluiten om bijvoorbeeld niet de VBR, maar de algemene reserve te verhogen, dan zal na besluitvorming de weerstandscapaciteit wel verhoogd worden (middels een hogere algemene reserve).

Risico's

Tegenover de weerstandscapaciteit staan risico's, die niet (geheel) gedekt zijn en van substantieel belang (kunnen) zijn. Het risico overzicht is voor de Programmabegroting 2019 ge-update. Deze risico's zijn ook vermeld in deze Jaarstukken 2018. Risico's zijn per definitie incidenteel, risico's komen niet ten laste van het rekeningresultaat, maar worden gecompenseerd door de Algemene reserve en

4. Jaarverslag

voor risico's zijn geen voorzieningen getroffen. De waarschijnlijkheid dat een risico zich voordoet wordt onderverdeeld in Zeer laag (10%), Laag (25%), Midden (50%), Hoog (75%) en Zeer hoog (90%).
Maatregelen kunnen zijn: Accepteren, Overdragen (bijv. verzekeren), Preventief, Reductie (bedrag of risico verkleinen).

Nr	Categorie	Toelichting risico			Toelichting maatregel	
		STR/INC	Soort maatregel	Kwanti-ficering risico	Risico-inschatting	Kans%
1	Verbonden partijen	<p><i>MGR</i> Uitgangspunt is dat de MGR zelf geen weerstandsvermogen opbouwt, maar dat deelnemende gemeenten hiermee rekening houden. Rekening gehouden moet worden met een berekend bedrag van € 13k. Op van een kans van 50% bedraagt de kwantificering € 26k.</p> <p><i>BNG</i> Zie bij nr. 4 Dividend (BNG)</p> <p><i>Enexis</i> Zie bij nr. 5 Dividend (Enexis)</p>			<p><i>MGR</i> Het ingeschatte weerstandsvermogen van de MGR wordt 'doorgeschoven' naar de deelnemende gemeenten.</p>	
INC	Accepteren	€ 100k	Midden	50%	€ 50k	
2	Archief	<p><i>Archief / Informatiebeheer</i> Het te bewaren (papieren) archief is op huurbasis ondergebracht bij het Regionaal Archief Nijmegen. De archieffunctie krijgt een nieuwe plaats in de digitale samenleving. Centraal staat wat er nodig is om digitale overheidsinformatie beter duurzaam toegankelijk te houden voor de samenleving en de overheden zelf. Ook raken de doelen en ambities van de archiefsector steeds meer verbonden met die van de I- en ICT-ontwikkelingen. We zijn bijvoorbeeld verplicht aan te sluiten op het e-depot (digitaal te bewaren archieven). Het koppelen van systemen en centraal beheren van informatie is de basis om informatie op een juiste manier te kunnen ontsluiten. Voor onze inwoners komt dit bijvoorbeeld tot uiting in de digitale dienstverlening via de website. De toekomst vraagt dat we ons informatielandschap weloverwogen inrichten mede in relatie tot informatiebeveiliging. Deze ontwikkelingen hebben budgettaire consequenties..</p>			<p><i>Archief / Informatiebeheer</i> De ontwikkelingen worden blijvend gemonitord en daar waar nodig financieel vertaald.</p>	
INC	Accepteren	€ 150k	Zeer hoog	90%	€ 135k	
3	Onderwijs	<p>Het Kandinsky-college in Molenhoek is een permanente nevenvestiging onder bestuur van de Scholengroep Nijmegen. De gemeente is op grond van de Wet Voortgezet Onderwijs verantwoordelijk voor (vervangende) nieuwbouw, herstel van constructiefouten, herstel van schade. Voor dit laatste is zij verzekerd.</p>			<p>De risico's worden als 'Midden' bestempeld, temeer daar herstel van schade verzekerd is. Daarnaast dateert de school uit 1984. Het is niet aannemelijk dat er op korte termijn (vervangende) nieuwbouw nodig zal zijn. Door het reserveren van toekomstige kapitaallasten kan het risico gereduceerd worden.</p>	

			Middels de VJN 2018 is door de raad een voorbereidingskrediet van € 25k beschikbaar gesteld ten behoeve van een nader onderzoek naar de huisvesting van het Kandinsky-college.			
INC	Reductie	€ 120k	Midden	50%	€ 60k	

4	Dividend	<p><i>BNG</i> Van de BNG ontvangen wij o.b.v. ons aandelenbezit jaarlijks dividend over het afgelopen jaar. Het beleid van de BNG is om 25% van de nettowinst uit te keren aan de aandeelhouders. De verwachte dividendumkering à € 313k (conform begrotingsbrief provincie) is structureel opgenomen in de begroting, echter het is een risico of het geraamde bedrag aan inkomsten ook daadwerkelijk wordt ontvangen.</p>	<p>Het te ramen bedrag voor de dividendopbrengst van de BNG wordt bepaald op hetgeen de Provincie in haar jaarlijkse begrotingsbrief vermeldt. Als hiervan wordt afgeweken, moet hiervoor een goede verklaring zijn. Het is altijd mogelijk dat (een deel van) de geraamde dividendbaten niet gerealiseerd worden. Dit risico wordt laag ingeschat en acceptabel bevonden.</p>			
INC	Accepteren	€ 313k	Laag	25%	€ 78,25k	

5	Dividend	<p>Wij zijn aandeelhouder van Enexis, die de infrastructuur van de energievoorziening in bezit heeft. Daarnaast zijn wij aandeelhouder in enkele kleinere vennootschappen die zijn opgericht bij de verkoop van Essent. In de begroting is rekening gehouden met een dividendopbrengst van € 86k.</p>	<p>Het te ramen bedrag voor de dividendopbrengst van Enexis wordt bepaald op hetgeen de Provincie in haar jaarlijkse begrotingsbrief vermeldt. Als hiervan wordt afgeweken, moet hiervoor een goede verklaring zijn. Het is altijd mogelijk dat (een deel van) de geraamde dividendbaten niet gerealiseerd worden. Dit risico wordt laag ingeschat en acceptabel bevonden.</p>			
INC	Accepteren	€ 86k	Laag	25%	€ 21,5k	

6	Haven	<p>Dichtslibben haven mede als gevolg van extreme hoogwaterstanden. Geschatte kosten herstel €125k. De exacte kosten voor het opslaan van het slib worden bepaald door het tijdstip van baggeren en de opslagcapaciteit.</p>	<p>Wij hebben geen invloed op externe factoren, zoals waterstanden, stroomsnelheden en mate van eventueel dichtslibben. Dit risico valt hierdoor onder de categorie 'Accepteren'.</p>			
INC	Accepteren	€ 125k	Midden	50%	€ 62,5k	

7	Sociale woningbouw	<p>Woningbouwcorporaties sluiten voor het uitvoeren van hun taak veelal leningen af waarbij de gemeente gevraagd wordt om als achtervang te dienen. Hiermede wordt bereikt dat de geldgever met een lagere rentevergoeding genoegen neemt omdat de gemeente als achtervang een zekere debiteur is. Sinds een aantal jaren is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) in het leven geroepen, dat de functie van de gemeente overneemt en waardoor de woningbouwcorporaties met slechts één instituut te maken hebben en de zekerheid voor de gemeenten groter is. Bestaande leningen blijven tot aan het einde van de looptijd nog gewoon bij de gemeenten als achtervang-instituut. Door het WSW is de veiligheid nu nog beter geborgd.</p>	<p>Per 31 december 2017 (laatst vastgestelde jaarstukken) staat er voor de sociale woningbouw een bedrag aan leningen uit van ongeveer € 12,3 miljoen. Wij kwantificeren het risico op 10% van de omvang van de leningen. Het risico dat er daadwerkelijk een beroep gedaan wordt op de gemeente is minimaal.</p>			
INC	Accepteren	€ 1,2 miljoen	Zeer laag	10%	€ 120k	

4. Jaarverslag

8	Starters-lening	In de raad van april 2010 is de Verordening starterslening vastgesteld. Hierbij is tevens een fonds in het leven geroepen waarop starters op de woningmarkt een beroep kunnen doen voor het aantrekken van een lening. Deze lening wordt verstrekt onder bepaalde voorwaarden en tot een maximum bedrag tegen gunstige condities. Bij het vaststellen van de Jaarstukken 2014 is door de raad besloten om het plafond van de starterslening te verhogen naar € 130k.	De gemeente dient in dit fonds maximaal € 130.000 te storten. De provincie Limburg stort vervolgens maximaal een drievoudig bedrag in het fonds (dus aandeel gemeente 25%, aandeel provincie 75%). De lener dient vervolgens de lening volgens de bepalingen uit de verordening af te lossen aan de kredietverstrekkers. Startersleningen lopen via de SVn.			
9	Borgstelling	De gemeente Mook en Middelaar heeft zich borg gesteld naar de Rabobank ten behoeve van een door de Stichting Sportpark De Maasvallei afgesloten geldlening van € 200k. Een en ander in het kader van de privatisering van sportpark Maasvallei.	De stand per 31 december 2017 van de lening bedraagt € 31k. Door aflossingen door De Maasvallei wordt de kwantificering jaarlijks lager.			
10	UPW	Eigen risico UPW à € 130.000. (8,75% van Rijksbudget is eigen risico, daarboven ontvangen we de Vangnetuitkering. Het risico voor 2019 wordt niet heel hoog ingeschat. In 2018 hebben we een overschot. Het budget voor 2019 is nog niet bekend.	Uitgangspunt is 100% kosten t.o.v. de ontvangen bijdragen van het Rijk. Het eigen risico onder de vangnetuitkering wordt geaccepteerd als risico. Jaarlijks wordt de stand van zaken m.b.t. het eigen risico / mogelijke aanvraag voor de vangnetuitkering, voorgelegd aan de raad.			

bedragen x € 1.000

Risico	Incidenteel		Structureel	
	Kwantificering	Berekend bedrag	Kwantificering	Berekend bedrag
Zeer laag (10%)	1.200	120	0	0
Laag (25%)	560	140	0	0
Midden (50%)	475	238	0	0
Hoog (75%)	0	0	0	0
Zeer hoog (90%)	150	135	0	0
Totaal	2.385	633	0	0

Het totaal van het berekende risicobedrag komt daarmee uit op € 633k.

Weerstandsvermogen

De weerstandscapaciteit bedraagt eind 2018 € 2.005k.

Indien de risico's zoals deze hiervoor benoemd zijn, worden afgezet tegen de capaciteit, kan worden geconcludeerd dat de gemeente Mook en Middelaar op dit moment meer dan voldoende capaciteit heeft om eventuele risico's op te vangen.

bedragen x € 1.000

Soort risico	Berekende omvang risico's	Huidige weerstandscapaciteit	Huidig weerstandsvermogen	
			dekking in %	overdekking
Incidentele risico's	633	2.000	316%	1.367
Structurele risico's	0	5	0%	5
Totaal	633	2.005	317%	1.372

Kengetallen

Kengetallen:	Verloop van de kengetallen		
	R2017	B2018 *)	R2018
1a) netto schuldquote	-/- 33%	-/- 27%	-/- 39%
1b) netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-/- 35%	-/- 28%	-/- 41%
2) solvabiliteitsratio	51%	43%	46%
3) grondexploitatie	0%	0%	0%
4) structurele exploitatieruimte (begroting)	2%	0%	0%
5) belastingcapaciteit	114%	111%	112%

*) betreft primitieve begroting

Kengetal 1a Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Een negatieve schuldquote is feitelijk een overschot. Doordat een langlopende lening jaarlijks wordt afgelost daalt de netto schuldquote (in dit geval meer negatief).

Kengetal 1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er vanaf 2015 geen leningen meer zijn verstrekt is dit kengetal (nagenoeg) gelijk aan kengetal 1a.

Kengetal 2 Solvabiliteitsratio

Het solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate wij in staat zijn om op de lange termijn aan de financiële verplichtingen te voldoen. Zoals uit de balans valt op te maken, bedraagt het eigen vermogen € 9,5 miljoen en het totaal vermogen € 20,6 miljoen. Dit betekent dat de verhouding eigen vermogen/totaal vermogen 0,46 is. De gangbare minimumnorm voor deze solvabiliteitsratio ligt tussen de 0,25 en 0,40. Hoe hoger de ratio hoe solvabeler de organisatie is. Met een ratio van 0,46 voldoet de gemeente Mook en Middelaar ruimschoots aan de minimumnorm.

Kengetal 3 Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de jaarrekening en uitgedrukt in een percentage. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen actieve grondexploitaties (aankopen, bouw- en woonrijp maken en weer verkopen). Op de balans is geen 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' of 'bouwgronden in exploitatie' (onderhanden werk) opgenomen. Het kengetal bedraagt 0%.

Kengetal 4 Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte is gebaseerd op de primitieve begroting en bedraagt (afgerond) 0%, vandaar categorie B: begroting neutraal.

Kengetal 5 Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend op basis van de woonlasten (ozb, rioolrecht, afvalstoffenheffing) van een belastingplichtige (meerpersoonshuishouden) in Mook en Middelaar (in 2018) ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het vorige begrotingsjaar (2017). De tarieven voor Mook en Middelaar zitten boven het landelijk gemiddelde van 2017, waarbij wordt opgemerkt dat de ozb alleen met de inflatie stijgt en het rioolrecht voor de komende jaren volgens het GRP met 1% stijgt. Verder zijn de afvalstoffenheffing en rioolrecht maximaal 100% kostendekkend.

Onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De diverse kengetallen zijn onderling redelijk consistent en bevestigen het beeld van een gezonde financiële positie. Mook en Middelaar heeft slechts één uitstaande geldlening van € 1,1 miljoen (per 31-12-2018, exclusief kortkopende aflossingsverplichting), die jaarlijks met zo'n € 181.500 wordt afgelost. Aan de andere kant is er ruim € 7,6 miljoen aanwezig in 's Rijks schatkist.

4. Jaarverslag

Qua exploitatie is er een structureel sluitende begroting. Op basis van de categoriale indeling zit de gemeente Mook en Middelaar overwegend in categorie A (minst risicovol) en B. Alleen qua belastingcapaciteit zit Mook en Middelaar boven het landelijk gemiddelde en valt hiermee in categorie C. Concreet houdt dit in dat de lastendruk over 2018 boven het landelijk gemiddelde zit ten opzichte van het voorgaande begrotingsjaar 2017.

Kengetal	Waarde M&M	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1a. Netto schuldquote zonder correctie	-/- 39%	< 90%	90-130%	> 130%
1b. Netto schuldquote met correctie	-/- 41%	< 90%	90-130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	46%	>50%	20-50%	<20%
3. Grondexploitatie	0%	<20%	20-35%	>35%
4. Structurele exploitatieruimte	0%	begroting positief	begroting neutraal	begroting negatief
5. Belastingcapaciteit	112%	<95%	95-105%	>105%

Overwegend kan gezegd worden dat Mook en Middelaar er financieel goed voor staat.

4.8. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven

Wettelijk kader

Begroting

Deze paragraaf bevat op grond van artikel 12, lid 1 BBV ten minste de volgende kapitaalgoederen:

- wegen;
- riolering;
- water;
- groen;
- gebouwen.

Van deze kapitaalgoederen wordt op grond van artikel 12, lid 2 BBV aangegeven:

- het beleidskader;
- de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Daarnaast bevat deze paragraaf op grond van artikel 19 'Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017':

- a) de voortgang van het geplande onderhoud;
- b) de omvang van het eventueel achterstallige onderhoud.

Jaarverslag

Op grond van artikel 26 BBV bevat deze paragraaf in het jaarverslag de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragraaf in de begroting is opgenomen.

Algemeen

De provincie besteedde in haar verdiepingsonderzoek van 2011 uitvoerig aandacht aan dit onderdeel van de begroting. Nu zijn er per voorziening visiedocumenten en afzonderlijke beheers- en onderhoudsplannen. Bij de raadsvoorstellen en –besluiten tot vaststelling van de diverse plannen zijn er uitspraken gedaan over de mate van het gewenste onderhouds- c.q. voorzieningenniveau. Bij de behandeling van de diverse onderdelen in deze paragraaf zullen wij hierop terugkomen.

Wegen (Wegenbeheerplan)

Beleid

In de raadsvergadering van 9 april 2015 is door u het Wegenbeheerplan 2015-2019 vastgesteld. Door de vaststelling is het wegonderhoud voor de komende jaren gewaarborgd. Op basis van dit plan wordt binnen de gemeente het beheer en onderhoud van wegverhardingen structureel en planmatig uitgevoerd. Tevens is het uitvoeren van het niet planmatig 'klein onderhoud' als financieel onderdeel opgenomen in het plan. Voor het structurele onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld. De onderhoudsmaatregelen worden vertaald in een bestek of werkbeschrijving en in concurrentie aanbesteed. Bij deze werkzaamheden wordt gestreefd naar samenwerking met andere overheden (gemeenten). Voor de bekostiging van het in stand houden en het onderhoud is al sinds jaren de voorziening Rationeel wegbeheer in het leven geroepen. In 2018 is conform het beheerplan onderhoud uitgevoerd aan de wegen (verhardingen) binnen de gemeente. Dit in de vorm van plaatselijk herstel en structureel onderhoud.

Financiële consequenties

Voorziening Rationeel wegbeheer:

Geraamde uitgaven € 104k, werkelijke kosten in 2018 € 207k.

Voortgang onderhoud / achterstallig onderhoud

In 2018 zijn er plaatselijke herstelwerkzaamheden uitgevoerd en het structurele - planmatige onderhoud aan de verhardingen.

Kunstwerken (bruggen)

Beleid

In de raadsvergadering van 15 september 2016 is door u het Meerjaren onderhoudsplan bruggen vastgesteld. Hierbij gaat het om de (verkeers)bruggen Witteweg te Plasmolen en Cuijksesteeg te Mook. Het plan is een doorkijk naar de onderhoudsbehoefte van 2017 tot 2067. Dit alles gebaseerd op een

'bundeling' van gedane onderzoeken en inspecties. In navolging van de vaststelling van het plan, is de voorziening Groot onderhoud bruggen ingesteld.

Financiële consequenties

In de exploitatie is uit de VBR € 357k beschikbaar gesteld, werkelijk € 1k uitgegeven. Voorziening Groot onderhoud bruggen is € 0 geraamd en werkelijk € 31k uitgegeven.

Voortgang onderhoud / achterstallig onderhoud

Het was de bedoeling om in 2018 planmatig onderhoud uit te voeren aan beide bruggen, waarbij vooral de brug Witteweg flink zou worden aangepakt. De gevoerde aanbestedingsprocedure voor het onderhoud heeft helaas niet geleid tot een gunning van de werkzaamheden, aangezien de laagste inschrijving hoger was dan het beschikbare budget. Het heel specifieke werk, in combinatie met de marktsituatie, heeft waarschijnlijk een rol gespeeld bij deze uitslag. De situatie is geanalyseerd en de mogelijkheden om toch over te gaan tot het onderhoud zijn uitgewerkt en aan de gemeenteraad voorgelegd, begin 2019. Dit heeft geresulteerd in het vrijgeven van extra budget waardoor de werkzaamheden in 2019 kunnen plaatsvinden.

Openbare verlichting

Beleid

Het dagelijks onderhoud aan de openbare verlichting is ondergebracht in een onderhoudsbestek dat gezamenlijk met de gemeenten Gennep en Bergen is aanbesteed. Daarnaast wordt er invulling gegeven aan het Vervangingsplan openbare verlichting dat de gemeenteraad in december 2015 heeft vastgesteld. Een plan om te komen tot een moderner en duurzamer areaal aan verlichting. De vervanging wordt gecommuniceerd met de bewoners en men is in de gelegenheid om zelf met voorstellen te komen.

Financiële consequenties

Vervangingsplan OVL:

Krediet masten € 75k begroot, inclusief budgetoverheveling van vorig jaar (BGO), € 24k uitgegeven.

Krediet armaturen € 71k begroot, inclusief BGO, € 27k uitgegeven.

Exploitatie en onderhoud begroot € 57k, uitgegeven € 38k.

Door het huidige investeringsniveau daalt het onderhoud. Het is nog onvoldoende inzichtelijk om het onderhoudsbudget te verlagen.

Voortgang onderhoud / achterstallig onderhoud

Onderhoud overeenkomstig het onderhoudsbestek wordt uitgevoerd, zoals: ieder jaar groepsremplace van lampen en het verhelpen van storingen. Er is geen achterstallig onderhoud. Er is invulling gegeven aan het Vervangingsplan.

Riolering

Beleid

De gemeente heeft watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater. Deze taken hebben het karakter van zorgplichten. De gemeentelijke watertaken zijn verankerd in de Wet milieubeheer (afvalwater) en de Waterwet (hemelwater en grondwater). In navolging van deze taken is het opstellen en het operationeel hebben van een geldend Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) een wettelijke verplichting. Naast de technische en beleidsmatige aspecten maakt een financiële paragraaf onderdeel uit van het plan. In de raadsvergadering van 8 december 2016 is door de gemeenteraad een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan vastgesteld, met de planperiode, 2017-2021.

Naast het in stand houden en verbeteren van het rioolstelsel wordt er in het plan nadrukkelijk rekening gehouden met het terugdringen van de kans op wateroverlast door hevige neerslag. Een van de maatregelen hierbij is het afkoppelen van verhardingen die op de riolering zijn aangesloten. Hierbij wordt ook ingezet op het informeren en betrekken van particulieren (inwoners, bedrijven en Destion). Dit om te komen tot bewustwording van de gevolgen van klimaatverandering en een gezamenlijke

aanpak van de problematiek. In 2016 zijn hiervoor de 'eerste stappen' gezet in de vorm van bewonersbijeenkomsten. In samenwerking met het Waterschap Limburg is er een subsidie ingesteld voor afkoppelen van verhardingen voor particulieren. Dit bleek een goede stimulans en hier is dan ook goed gebruik van gemaakt, waardoor het volledige subsidiebedrag is opgebruikt. In combinatie met herinrichtings-werkzaamheden in de openbare ruimte zijn er (weg)verhardingen afgekoppeld van het riool. Ook is het vergrote waterreservoir op de hoek Ringbaan/Kuilseweg in Molenhoek in gebruik genomen.

Het overleg met het kerkbestuur en het Bisdom over het gebruik van het terrein nabij de kerk in Molenhoek voor een infiltratievoorziening verloopt positief. Naar verwachting wil men meewerken en kan het terrein ingezet worden voor het afkoppelen van de verharding in de omgeving. Naar verwachting een behoorlijke omvang en daardoor een positieve bijdrage aan het terugdringen van de kans op wateroverlast.

Financiële consequenties

Het krediet Vervanging riool is begroot op € 490k, inclusief BGO. Er is € 129k uitgegeven. Gevraagd wordt € 367k via budgetoverheveling in 2019 uit te geven.

Het krediet Milieumaatregelen is begroot op € 450k, inclusief BGO. Werkelijk uitgegeven € 255k. In de uitgaven is voor het afkoppelen van het riool subsidie ingepland van € 15k in 2017 en in 2018. Voor de bijdrage van het waterschap aan de subsidie wordt nog een bedrag van € 20k verwacht en is reeds € 9k verkregen. Totaal is dat € 49k. Aan subsidies is in 2018 € 50k verstrekt. Tevens is er een aanvraag gedaan om € 30k uit te keren uit de subsidie DHZ uit de regio die voor 50% het resterend bedrag af zal dekken en de subsidie uitkeringen voor 2019 en 2020 voor 50% zullen afdekken.

Gevraagd wordt

€ 195k via budgetoverheveling in 2019 uit te geven. De budgetoverheveling is om de projecten centrumplan Mook, infiltratievoorziening kerk Stationsstraat die in het GRP staan nog uit te voeren. In de exploitatie is aan onderhoud riool € 58k begroot en € 77k uitgegeven.

Voortgang onderhoud / achterstallig onderhoud

Het dagelijkse en planmatig onderhoud aan de riolering is inzichtelijk en uitgevoerd, zo ook zijn de mogelijkheden benut voor het afkoppelen van verhardingen die zijn aangesloten op de riolering. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

(Oppervlakte)water

Beleid

De Maashaven in Mook is in beheer en onderhoud van de gemeente. Ook het op diepte houden van de haven maakt hier deel van uit. Hiervoor wordt jaarlijks de diepgang in de haven gemeten. Op basis van de resultaten hiervan zijn er tot op heden geen maatregelen nodig geweest om de haven bereikbaar en bevaarbaar te houden.

Financiële consequenties

in 2018 is € 0 aan havengelden binnengekomen door de werkzaamheden aan de Maas.

Voortgang onderhoud / achterstallig onderhoud

De diepte van de haven wordt geregeld gemeten, geen bijzonderheden.

Watergangen

Het onderhoud van de watergangen verloopt conform een jaarlijks onderhoudsschema.

Financiële consequenties

Nihil.

Voortgang onderhoud / achterstallig onderhoud

De watergangen zijn onderhouden, geen bijzonderheden.

Groen (parken, plantsoenen, bomen en sportvelden)

Het reguliere onderhoud van de plantsoenen wordt sinds 2016 uitgevoerd door Buitenwerk/INTOS. Het areaal regulier te onderhouden openbaar groen is in 2018 uitgebreid met de groenvoorziening in De Sterreschans. Naast het reguliere onderhoud wordt in 2019 gestart met het renoveren van verouderde plantsoenen. Daartoe is in 2018 een renovatieplan opgesteld.

Mede als gevolg van de ontstane stormschade is in 2018 een groot deel van de bomen langs de Neerveldstraat en Huissestraat geroid en vervangen. Tevens zijn daarbij ook de heggen hersteld. In 2018 is de herinrichting van het Raadhuisplein en de herprofilering van de Bovensteweg afgerond waarbij vele bomen zijn aangeplant. Verder zijn in 2018 de dorpscentra weer opgefleurd met bloempiramides en hanging-baskets.

De gemeente is verantwoordelijk voor de sportvelden in Middelaar. Het reguliere onderhoud (maaien, bemesten, beregenen e.d.) wordt verzorgd door de eigen dienst. Daarnaast zijn de velden in de zomerstop doorgezaaid en speelklaar gemaakt door een gespecialiseerde aannemer. De sportvelden op het sportpark in Mook zijn geprivatiseerd en worden onderhouden door de daartoe ingestelde Beheerstichting. Op het terrein Stiftstraat/Sterreschans is in 2018 een speelterrein met diverse speeltoestellen gerealiseerd.

Financiële consequenties

De uitgevoerde aanleg- en onderhoudswerkzaamheden zijn binnen de beschikbare budgetten uitgevoerd.

Gebouwen

Onze gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en het bouwkundig en technisch onderhoud van de navolgende in haar bezit zijnde gebouwen, te weten:

- Gemeentehuis;
- Werkplaats voor Gemeentewerken annex brandweerkazerne;
- Zoutloods;
- KCA-depot bij de werkplaats;
- Sportaccommodatie de Heikant te Middelaar;
- Sportaccommodatie de Maasvallei te Mook;

In 2018 zijn bij sportaccommodatie de Maasvallei in Mook deuren van kleedkamers vervangen en heeft schilderwerk plaatsgevonden.

De brandmeldinstallatie van het gemeentehuis is aan een update toe. De werkzaamheden worden in de eerste helft van 2019 uitgevoerd.

In november bracht Peutz advies uit over de staat van de huidige situatie en de mogelijk keuzen voor toekomstige technische installaties. Er zijn vele opties op het gebied van interne klimaatbeheersing en duurzaamheidsmaatregelen. De omvang van de daarmee gemoeide investeringen in combinatie met het uitgesteld onderhoud en de gewenste verbouwing van de Raadzaal en de Lier vraagt om een samenhangende en verbindende visie op de toekomst van de gemeentelijke organisatie en mogelijke medegebruikers van het gemeentehuis. Deze visie komt in 2019 tot stand en leidt tot een plan van aanpak om verbouwingen en verduurzaming integraal op te pakken.

Financiële consequenties

In 2018 zijn binnen de bestaande budgetten onderhouds- en reparatiewerkzaamheden uitgevoerd.

Voortgang onderhoud / achterstallig onderhoud

Reserve onderhoud gemeentehuis: begroot € 43k, werkelijk € 24k uitgegeven.

Voorziening Onderhoud gebouw gemeentewerken: begroot € 17k, werkelijk € 13k.

Voorziening Onderhoud KCA-depot: begroot € 2k, geen uitgaven.

Voorziening Onderhoud sportaccommodaties: begroot € 39k, werkelijk € 6k uitgegeven.

4.9. Paragraaf Financiering

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven

Wettelijk kader

Begroting

Deze paragraaf bevat op grond van artikel 13 BBV in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Daarnaast bevat deze paragraaf op grond van artikel 17 'Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017' de liquiditeitenplanning en de financieringsbehoefte voor de komende vier jaar.

Jaarverslag

Op grond van artikel 26 BBV bevat deze paragraaf in het jaarverslag de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragraaf in de begroting is opgenomen.

Algemeen

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van de decentrale overheden. De treasuryfunctie behelst het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. De Wet fido zet sterk in op de eigen lokale verantwoordelijkheid. In de wet zijn normeringen vastgelegd die als richtsnoer dienen voor het lokale handelen. De gemeente en toezichthouder kunnen in samenspraak hiervan afwijken.

Risicobeheer financieringsportefeuille

Lening

Op dit moment is er één langlopende lening afgesloten met een vast rentepercentage gedurende de gehele looptijd (tot en met 2025). Hierdoor is er nauwelijks tot geen renterisico.

Renterisiconorm (Wet fido)

De renterisiconorm geeft een norm voor het renterisico op de vaste schuld en heeft als doel het renterisico bij (her)financiering te beheersen. Vanaf 1 januari 2009 houdt deze norm in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

bedragen x € 1.000

Renterisiconorm		2018	2017
1	Renteherzieningen op leningen o/g	0	0
2	Betaalde aflossingen	<u>182</u>	<u>182</u>
3	Renterisico (1+2)	182	182
4	Renterisiconorm	3.137	3.217
5a = 4 > 3	Ruimte onder renterisiconorm	2.955	3.035
5b = 4 < 3	Overschrijding renterisiconorm	-	-
Berekening			
4a	Het bij ministeriële regeling vastgesteld percentage	20%	20%
4b	Begrotingstotaal	15.685	16.086
4	Renterisiconorm	3.137	3.217

Uit voorgaande tabel blijkt dat gemeente Mook en Middelaar ruim binnen de gestelde renterisiconorm blijft.

Rentebeheer

Rentelasten

In deze jaarrekening zijn rentelasten opgenomen voor de langlopende lening o/g van de BNG. Dit betreft een lening met een vast rentepercentage van 5,58%. Daarnaast wordt er een rente van 3% berekend over het eigen vermogen per 1 januari. Het rentepercentage over het eigen vermogen mag maximaal het rentepercentage zijn van de langlopende lening (5,58%) en voldoet aan deze voorwaarde.

De rentelast over de langlopende lening bedraagt € 73k. De rentelast over het eigen vermogen bedraagt

€ 267k. Deze laatste rentelast is tevens als rentebaait (bespaarde rente) verantwoord en verloopt budgettair-neutraal voor de exploitatie.

Renteresultaat en rentetoerekening

Het renteresultaat is het saldo van de netto rentekosten en de rente die wordt doorberekend aan de producten.

Toerekening rente

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€	73k
b.	De externe rentebaten (idem)	-/- €	23k
	Saldo rentelasten en rentebaten	€	50k
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- €	0
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €	0
c3.	De rentebaait van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€	0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€	50k
d1.	Rente over eigen vermogen	€	267k
d2.	Rente over voorzieningen	€	0k
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	€	317k
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- €	244k
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury	€	73k

Het renteresultaat valt binnen de gestelde correctiemarge van 25% ten opzichte van de aan de taakvelden toe te rekenen rente conform de rentenotitie BBV.

Liquide middelen

Schatkistbankieren

Sinds de invoering van het schatkistbankieren zijn gemeenten verplicht om overtollige liquide middelen onder te brengen in 's Rijks schatkist. Het woord "overtollig" verwijst naar alle middelen die de decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. De mogelijkheid om leningen te verstrekken en uitzettingen te verrichten uit hoofde van de publieke taak blijft dus mogelijk. Schatkistbankieren draagt bij aan een lager EMU-saldo van de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden) en een vermindering van de beleggingsrisico's bij decentrale overheden. Het betalingsverkeer blijft wel via de reguliere huisbank (BNG) lopen. Er is een drempel vastgesteld van 0,75% van het begrotingstotaal, echter met een minimum van € 250.000 en een maximum van € 2,5 miljoen. De drempel van de gemeente Mook en Middelaar is vastgesteld op € 250.000. Dit houdt in dat overtollige liquide middelen tot € 250.000 niet hoeven te worden ondergebracht bij de Schatkist. Dit bedrag wordt gebruikt voor de dagelijkse ontvangsten en betalingen. Zodra het banksaldo boven

het drempelbedrag komt, wordt dit automatisch afgeroomd naar 's Rijks Schatkist. In 2018 zijn er geen overschrijdingen geweest van dit drempelbedrag.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	250			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	195	164	166	164
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	55	86	84	86
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	15.685			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	15.685			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	17.555	14.895	15.244	15.058
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	195	164	166	164

Kasgeldlimiet (Fido)

De kasgeldlimiet geeft een maximumbedrag aan dat de betreffende gemeente aan kort geld mag aantrekken. De omvang bedraagt een in de 'Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden' vastgelegd percentage van het totaal van de jaarbegroting. Sinds 2005 is dit percentage vastgesteld op 8,5% en is tot nu toe ongewijzigd.

bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	
Omvang primitieve begroting per 1 januari 2018 (= grondslag)	15.685
1. Toegestane kasgeldlimiet	
- In procenten van de grondslag	8,50%
- In bedrag van de grondslag	1.333
2. Omvang vlottende korte schuld	
- Opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0
- Schuld in rekening-courant	0
- Gestorte gelden van derden korter dan 1 jaar	0
- Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld	0
Totale omvang van de vlottende schuld	0
3. Vlottende middelen	
- Contante gelden in kas	1
- Tegoeden in rekening-courant	7.368
- Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	0
Totale omvang van de vlottende middelen	7.369
4. Toets kasgeldlimiet	
- Totaal netto vlottende schuld (2)-(3)	-7.369
- Toegestane kasgeldlimiet (1)	1.333
Ruimte (+)/Overschrijving (-) = (1)-(4)	8.702

Dit betekent dat we nog voor ruim € 8,7 miljoen kort geld mogen aantrekken om binnen de kasgeldlimiet te blijven.

Bovenstaand overzicht was de stand per 31 december. De kasgeldlimiet wordt per kwartaal gemonitord, waarbij steeds wordt uitgegaan van de gemiddelde netto vlottende schuld van drie maanden.

bedragen x € 1.000

Liquiditeitspositie	1e kwartaal 2018	2e kwartaal 2018	3e kwartaal 2018	4e kwartaal 2018
(a) Kasgeldlimiet	1.333	1.333	1.333	1.333
(b) Gemiddelde netto vlottende schuld	-7.563	-7.989	-7.993	-7.517
<i>Ruimte onder de kasgeldlimiet (a)-(b)</i>	8.896	9.322	9.326	8.850

Uit bovenstaand overzicht blijkt onder (b) dat Mook en Middelaar op dit moment overliquide is (negatieve schuld) en in 2018 geen kort geld aan heeft hoeven trekken. De overtollige liquide middelen worden (verplicht) aangehouden in 's Rijks Schatkist. Daarnaast kan worden afgeleid dat Mook en Middelaar ruimschoots onder de kasgeldlimiet blijft en er dus ruimte is voor het aantrekken van kort geld.

Liquiditeitenplanning

In de Programmabegroting wordt jaarlijks op begrotingsbasis een meerjarenliquiditeitenplanning opgenomen.

bedragen x € 1.000

Inkomsten en uitgaven	Primitieve begroting 2018
Beginsaldo liquiditeiten	7.308
Bij:	
Inkomsten volgens exploitatie	15.463
<i>Subtotaal bij</i>	15.463
Af:	
Uitgaven volgens exploitatie	14.415
Uitgaven voor investeringen	0
Mutaties leningen	182
Aanwending voorzieningen	254
<i>Subtotaal af</i>	14.851
Totaal	7.920

In de Jaarstukken wordt in onderdeel 5.2.9 een kasstroomoverzicht vermeld, waarbij het stelsel van baten en lasten wordt omgezet in een stelsel van inkomsten en uitgaven. Een korte samenvatting van het werkelijke verloop van de liquiditeiten is aangegeven in onderstaand overzicht:

bedragen x € 1.000

Kasstroomoverzicht	Realisatie 2018
Beginsaldo liquiditeiten	7.783
Inkomsten -/- uitgaven op operatiebasis	1.242
Saldo investeringskasstroom	-/- 1.493
Saldo financieringskasstroom	-/- 163
Saldo 31 december	7.369

Er zijn in 2018 geen extra financieringsmiddelen aangetrokken en er is geen overschrijding geweest van de kredietlimiet. Overtollige financieringsmiddelen zijn ondergebracht bij 's Rijks Schatkist in verband met het verplicht 'schatkistbankieren'.

EMU-Saldo

Binnen de Europese en Monetaire Unie, wordt dezelfde definitie gebruikt voor het begrotingssaldo, het EMU-saldo. Het EMU-saldo van een lokale overheid telt mee voor het EMU-saldo van de totale overheid. In het verdrag van Maastricht (1992) is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product mag zijn. Van dit tekort nam het Rijk 2,5% voor zijn rekening en de decentrale overheden 0,5%. Naar aanleiding van het Bestuurlijke overleg tussen Rijk en decentrale overheden was het aandeel over 2016 voor alle decentrale overheden samen verlaagd naar 0,4% van het BBP. Vanaf 2017 is de norm verder verlaagd naar 0,3% van het BBP. Op grond van het BBV is het verplicht om het EMU-saldo in de Programmabegroting (en de Jaarstukken) te vermelden. Dit overzicht, met daarbij de realisatie over 2018 vindt u terug in de bijlage 6.4.

4.10. Paragraaf Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

Burgemeester Gradisen

Wettelijk kader

Begroting

Deze paragraaf bevat op grond van artikel 14 BBV ten minste het inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Op grond van artikel 20 'Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017' hoeven er, naast de wettelijk verplichte onderdelen, geen aanvullende gegevens vermeld te worden in deze paragraaf.

Jaarverslag

Op grond van artikel 26 BBV bevat deze paragraaf in het jaarverslag de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragraaf in de begroting is opgenomen.

Personeel en organisatiebeleid

Resultaatgericht en flexibel werken

In 2018 is het resultaatgerichte en flexibele werken doorgezet. Het management stuurt de ambtelijke organisatie aan op grond van resultaatafspraken. De medewerker heeft met de invoering van deze werkwijze meer vrijheid, vertrouwen en ook meer verantwoordelijkheden gekregen. Deze ontwikkeling past in de huidige tijd en zal de tevredenheid van medewerkers naar verwachting verder vergroten, wat een positief effect zal hebben op het eindresultaat. In 2019 zal een evaluatie plaatsvinden. Het daarmee samenhangende proces van digitalisering van de werkomgeving en de werkprocessen is in 2018 ook verder voortgezet.

Integraal werken

Integraliteit in beleidsontwikkeling en integraal werken hebben de afgelopen jaren extra aandacht gekregen. De vertaling naar de dagelijkse praktijk krijgt steeds meer gestalte. Dit is een continu proces dat tevens onderdeel is van de doorontwikkeling van de organisatie.

Doorontwikkeling organisatie

Doorontwikkeling van de organisatie is een continu proces. Het vraagt voortdurende alertheid op andere zich aandienende ontwikkelingen, aandacht voor de vraag hoe hierop in te spelen, doelen en visie bij te stellen. Enerzijds verlangt dit actie voor de korte termijn, anderzijds is het van belang om een visie te ontwikkelen over hoe, als stip op de horizon, onze organisatie er op de lange termijn uit zou moeten zien. De notitie Doorontwikkeling 2018 is de basis voor de activiteiten die zijn ingezet. Ontwikkelingen op het gebied van samenwerkingsverbanden, duurzaamheid, zaakgericht werken, digitalisering, inwonerparticipatie, wijkgerichte aanpak, dienstverleningsconcept en het denken en handelen 'van buiten naar binnen' zijn van invloed op onze organisatie. Maar ook externe factoren als de continuering van de decentralisaties, onder andere op Sociaal Domein, en de invoering van de Omgevingswet en risico's van ondermijning vragen voortdurende aandacht en aanpassing. Aan de notitie Doorontwikkeling 2018 is de notitie HR-strategie 2018 gekoppeld. In 2018 is een start gemaakt met te investeren in diverse HR-instrumenten.

Eind 2018 is een opleidingsplan opgesteld voor 2019 zodat de medewerkers het beste uit hun talent kunnen halen en kunnen investeren in hun ontwikkeling. Ook incompany trainingen worden hierin meegenomen.

Daarnaast is een feedbackgroep gestart met als uitgangspunt een informele en open cultuur waarbij elkaar aanspreken van belang is om elkaar sterker te maken.

Verder zijn diverse HR-instrumenten als Strategische Personeelsplanning en Duurzame Inzetbaarheid in 2018 gestart en die zullen in de komende jaren verder worden uitgebouwd. In 2018 is de Risico Inventarisatie en evaluatie, die in 2017 is uitgevoerd, opgepakt door de Arbowerkgroep die in 2018 is gestart. Hiermee heeft de organisatie 4 preventiemedewerkers en is een Arbobeleidsplan vastgesteld.

Werkdruk en verzuim

In voorgaande jaren kampte de ambtelijke organisatie met een relatief hoog ziekteverzuim. Mogelijk was er sprake van een verband tussen het ziekteverzuim en de door de medewerkers ervaren werkdruk. Na alle inspanningen ter vermindering van de werkdruk, onder andere door aanpassing van de formatie op die werkvelden waar de druk het meest ervaren werd, kan in elk geval geconcludeerd worden dat het ziekteverzuimpercentage is afgenomen. Ook het aangepaste verzuimbeleid en de overstap naar een middelgrote arbodienst hebben een positief effect hebben gehad op de hoogte van het verzuim.

Het ziekteverzuimpercentage bedroeg in 2018 4,77%.

Formatie

De gemeente Mook en Middelaar heeft zich als zelfstandige gemeente de afgelopen jaren verder toegerust om voldoende geëquipeerd op bestaande en nieuwe ontwikkelingen te reageren. Enerzijds gebeurt dit door te zoeken naar mogelijkheden tot outsourcing en samenwerking, anderzijds dienen ook de nodige taken binnen de eigen organisatie te worden uitgevoerd. Wij zijn alert op mogelijkheden om efficiencywinsten te behalen en onze organisatie- en bedrijfsvoeringsfilosofie is daar ook op gericht. Daar waar mogelijkheden zijn om effectiever te werken, medewerkers efficiënter in te zetten of taken slimmer te organiseren, zullen wij dat zeker niet nalaten. Desondanks zal er niet in alle gevallen aan te ontkomen zijn om ook in formatieve zin onze maatregelen te nemen en zo de continuïteit voldoende te kunnen borgen.

Voor 2018 is uitgegaan van een formatie van 66,87 fte structureel, in te vullen door eigen medewerkers c.q. via structurele inhuur. Hiervan wordt 0,33 fte middels detachering doorgeleend aan derden.

Uitgangspunten personele salarissen

Voor de berekening van de personele kosten is voor 2019 voortgeborduurd op de vastgestelde formatie voor 2018, waarbij enkele tijdelijke formatieplaatsen structureel zijn geworden.

Banenafpraak

Op 25 juni 2015 is het convenant banenafpraak getekend, waarmee is aangesloten bij de regionale doelstelling van het Regionaal Werkbedrijf Rijk van Nijmegen om ruim 300 banen te realiseren voor mensen met een arbeidsbeperking. Hierbij is de intentie uitgesproken om zich in te zetten voor het behalen van die doelstelling. Dit streven houdt voor de organisatie in dat 1 of meer bovenformatieve werkplekken voor de doelgroep gerealiseerd worden. Medio 2017 werd geconstateerd dat ondanks alle inspanningen daartoe, het niet mogelijk was gebleken 1 of meer werkplekken binnen de Banenafpraak te realiseren. Bij de Najaarsnota zijn middelen ter beschikking gesteld, waarmee in 2018 alsnog invulling is gegeven aan ruim 1,5 werkplek (bovenformatief). Hiermee heeft de gemeente Mook en Middelaar haar aandeel in de doelstelling van het convenant gerealiseerd.

Budgetten raad

Naast diverse bedrijfsvoeringsaspecten en budgetten (die zichtbaar zijn in overzicht 5.7 'Overzicht van baten en lasten per taakveld') zijn er ook budgetten voor de raad (inclusief salarissen, vergoedingen, inhuur enzovoorts).

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Realisatie 2018
Budget raad	83	88	164
Raadscommissies	6	6	4
Griffie	95	95	102
Controlekosten (jaarstukken)	40	40	40
Totaal	224	229	310

De vergoeding voor de raadsleden is sterk verhoogd als gevolg van het indelen van de kleinere gemeenten in een hogere inwonersklasse (tot 40.000 inwoners).

4.11. Paragraaf Verbonden partijen

Portefeuillehouder

Burgemeester Gradisen, wethouders Wienhoven, Peters en Doorenbos.

Wettelijk kader

Begroting

Deze paragraaf bevat op grond van artikel 15, lid 1 BBV ten minste:

- a) de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- b) de lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
  - gemeenschappelijke regelingen;
  - vennootschappen en coöperaties;
  - stichtingen en verenigingen en;
  - overige verbonden partijen;
- c) de lijst van verbonden partijen.

Op grond van artikel 15, lid 2 BBV bevat de hierboven vermelde lijst van verbonden partijen ten minste de volgende informatie:

- 1) de wijze waarop de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- 2) het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- 3) de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- 4) de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- 5) de eventuele risico's, als bedoeld in artikel 11, eerste lid, onderdeel b BBV, van de verbonden partij voor de financiële positie van de gemeente. Dit betreft alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Op grond van artikel 21 'Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017' hoeven er, naast de wettelijk verplichte onderdelen, geen aanvullende gegevens vermeld te worden in deze paragraaf.

Jaarverslag

Op grond van artikel 26 BBV bevat deze paragraaf in het jaarverslag de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragraaf in de begroting is opgenomen.

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de partijen waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft. Onder bestuurlijke relatie wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie en/of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of wanneer financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op de gemeente.

Visie/beleid

Van belang is het Visiedocument 'Regionale oriëntatie en samenwerking' uit 2012. Hierin is vermeld dat waar het de regionale oriëntatie betreft, de samenwerking zal moeten plaatsvinden in de regio, waarin de meeste inwoners van onze gemeente zich bewegen. Dat is de regio Nijmegen, met enerzijds de gemeente Nijmegen als centrumgemeente en anderzijds de gemeenten ten oosten en ten zuiden van Nijmegen: Berg en Dal en Heumen.

Mook en Middelaar heeft als zelfstandige Limburgse gemeente ook een zuidwaartse oriëntatie. Het college onderkent het belang van een goede samenwerkingsrelatie met de zuiderburen. Daarom participeert het college actief en loyaal op dossiers die enerzijds voortkomen uit een wettelijke taak en anderzijds op dossiers die een logisch verband in het zuiden en een nadrukkelijke meerwaarde hebben voor onze gemeente.

Lijst van verbonden partijen

Mook en Middelaar participeert in diverse verbonden partijen. Deze verbonden partijen zijn onderverdeeld in vier wettelijk verplichte categorieën, te weten gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen en overige verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

Van een gemeenschappelijke regeling is sprake wanneer de besturen van twee of meer gemeenten samen een regeling treffen ter behartiging van één of meer belangen van die gemeenten. Hieronder worden de belangrijkste gemeenschappelijke regelingen beschreven waarin de gemeente Mook en Middelaar participeert.

Vennootschappen en coöperaties

Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang is de gemeente Mook en Middelaar geheel of gedeeltelijk in het bezit van de aandelen van een aantal vennootschappen.

Stichtingen en verenigingen

Stichtingen en verenigingen zijn rechtspersonen die zijn opgericht met een bepaald doel. Verenigingen hebben leden, stichtingen niet. Stichtingen en verenigingen mogen winst maken, maar ze moeten de winst gebruiken voor het doel dat zij nastreven. Zij mogen de winst dus niet uitkeren aan oprichters, bestuurders of leden.

Overige verbonden partijen

Indien er sprake is van een samenwerkingsverband waarbij de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft, maar niet is gekozen voor een gemeenschappelijke regeling, vennootschap/ coöperatie of vereniging of stichting is er sprake van 'overige verbonden partijen'.

Gemeenschappelijke regelingen	Modulaire GR Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen
	GR Euregio Rijn-Waal te Kleve
	GO Regio Arnhem Nijmegen
	GR Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) te Nijmegen
	GR Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo (incl. GGD)
	BVO Intergemeentelijke Werkvoorziening Gennep, Mook en Middelaar (IWGM) te Gennep
	BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen te Arnhem
	GR Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN)
Vennootschappen en coöperaties	NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) te 's-Gravenhage
	NV Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht
	Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch
	CBL Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch
	Vordering Enexis B.V. te 's-Hertogenbosch
	Verkoop vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch
	CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch
	Inkoopcentrum Zuid te Echt
	Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch
Leisurelands B.V.	
Stichtingen en verenigingen	Geen
Overige verbonden partijen	Geen

Overzicht van verbonden partijen

In onderstaande tabellen zijn standaard de financiële gegevens uit jaarrekeningen 2018 van de verbonden partijen opgenomen. Als deze ontbreken, bijvoorbeeld in verband met het eerder opstellen van de Jaarstukken 2018 van Mook en Middelaar, dan wordt vermeld dat de gegevens niet beschikbaar zijn (N/b).

Alle bedragen zijn vermeld in duizendtallen (letter k)

Modulaire Gemeenschappelijke regeling Regio Rijk van Nijmegen te Nijmegen	
<i>Doel</i>	De MGR is een samenwerkingsverband, ingesteld om de belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen door afstemming en samenwerking binnen de regio Nijmegen. De eerste module van de MGR is gevormd door het Regionale Werkbedrijf. Per 1 januari 2016 is de module ICT toegevoegd aan de MGR onder de naam ICT-Rijk van Nijmegen (iRvN).
<i>Betrokkenen</i>	Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen.
<i>Financieel belang</i>	Het uitgangspunt is dat deelnemende gemeenten voor wat betreft re-integratie, het gehele participatiebudget overdragen aan het Werkbedrijf. Onze bijdrage voor 2018 was € 99k. Voor ICT is € 250k uitgegeven.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het algemeen bestuur van de MGR wordt gevormd door leden van de raad of het college van B&W van de deelnemende gemeenten. Mook en Middelaar heeft 6 van de 200 stemmen. Het belang dat de gemeente Mook en Middelaar heeft in de MGR is gedurende 2018 ongewijzigd gebleven. Burgemeester Gradisen en wethouder Peters zitten in het algemeen bestuur.
<i>Ontwikkelingen</i>	De eerste module van de MGR, het Regionale Werkbedrijf is per 1 januari 2015 operationeel. Per 1 januari 2016 is de MGR aangepast in verband met de integratie van SW-bedrijf Breed en toevoeging van de module ICT. Vastgelegd is dat Mook en Middelaar haar verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de voormalige Wet sociale werkvoorziening zoals deze gold voor 1 januari 2015 niet heeft gepositioneerd in de MGR maar in een andere gemeenschappelijke regeling (IWGM) en derhalve niet aansprakelijk is voor eventuele tekorten bij Breed. Aanvankelijk was voor 2018 gepland om het regionaal strategisch arbeidsmarktbeleid opnieuw vast te stellen. Bij nader inzien is gezocht naar verbreding om de portefeuilles Werk & inkomen, Economie en Onderwijs integraal hierbij te betrekken. Ook mede met het oog op de verkiezingen is dit doorgeschoven naar 2019 Verder heeft de platformfunctie in 2016 een nadere invulling gekregen. Kort gezegd, zal in het kader van de platformfunctie in het AB van gedachten worden gewisseld over strategische thema's die meerdere gemeenten betreffen. Als dit leidt tot concrete uitwerkingen of mogelijke gezamenlijke uitvoering, wordt hier door de portefeuillehouders van de individuele gemeenten verder vorm aan gegeven.
<i>Risico's</i>	De MGR heeft een risico-inventarisatie gehouden. Omdat de MGR geen eigen vermogen aanhoudt (algemene reserve voor risico's) worden de risico's doorgeschoven naar de deelnemende gemeenten die deze risico's in hun eigen risicoparagraaf kunnen opnemen.
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 0k Vreemd vermogen per 1 januari: € 16.845k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € 0k Vreemd vermogen per 31 december: € 22.173k
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat: € 0k

Gemeenschappelijke Regeling Euregio Rijn-Waal te Kleve	
<i>Doel</i>	De Euregio Rijn-Waal wil met haar werk bijdragen aan de eenwording van Europa. Tegelijkertijd wordt gestreefd naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de regio middels het realiseren en stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking in het Duits-Nederlandse grensgebied. De werkvelden zijn ruimtelijke structuur, economie, technologie en innovatie, milieu, natuur en landschap, kwalificering en arbeidsmarkt, sociaal-culturele integratie.

Gemeenschappelijke Regeling Euregio Rijn-Waal te Kleve	
<i>Betrokkenen</i>	De Euregio Rijn-Waal is een samenwerkingsverband met leden uit de Nederlandse provincies Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, de Duitse stad Duisburg en de Kreisen Kleve en Wesel. De leden zijn gemeenten (waaronder de gemeente Mook en Middelaar), regionale overheden en andere publiekrechtelijke organisaties zoals de Kamer van Koophandel.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente betaalt aan jaarlijkse contributie circa € 3k.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het hoogste orgaan van de Euregio Rijn-Waal is de Euregioraad, die verantwoordelijk is voor alle activiteiten van de Euregio Rijn-Waal. Wethouder Wienhoven en een raadslid Wijers hebben zitting in deze raad. De gemeente Mook en Middelaar heeft 2 van 136 stemmen. Het bestuurlijk belang is gedurende 2018 niet gewijzigd.
<i>Ontwikkelingen</i>	In juni 2018 is de position paper vastgesteld. Dit betreft een eerste opzet voor het nieuwe INTERREG VI programma Duitsland-Nederland 2021-2027. De betrokken partners wordt geadviseerd te beginnen met de voorbereiding van de nieuwe programmaperiode. Van de aanstaande hervorming van het Europese structuurfondsenbeleid wordt een opwaardering verwacht van met name de grensoverschrijdende samenwerking. Men acht het, ondanks discussie tussen Commissie en lidstaten over het Meerjarig Financieel kader (MFK) toch mogelijk om een goede waardering voor de toekomstige INTERREG A programma's voor de grensstreek te bereiken.
<i>Risico's</i>	De deelnemende gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het financiële beleid. Een groot deel van de werkorganisatie wordt gefinancierd uit de budgetten voor technische bijstand van INTERREG programma's. De projectsubsidies worden vanuit Brussel verstrekt via het Comité van Toezicht van INTERREG op basis van het daartoe opgestelde toetsingskader. Uitgaven vinden plaats op grond van Europese regelgeving. Cofinanciering is afkomstig van overheden aan beide zijden van de grens. De financiële risico's voor de Interregsubsidies liggen bij de Bezirksregierung Düsseldorf en het Ministerie van Economische Zaken.
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 1.460k Vreemd vermogen per 1 januari: € 2.453k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € N/b Vreemd vermogen per 31 december: € N/b
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat: € N/b

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen	
<i>Doel</i>	Doelstelling van het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) – als opvolger van de geliquideerde Stadsregio - is een structurele verbetering realiseren van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het gemeenschappelijk orgaan werkt intensief samen met de Stichting Economic Board en Bureau Brussel. Met name richt het GO zich op een regionale afstemming van beleid op de domeinen wonen, mobiliteit, economie en duurzaamheid.
<i>Betrokkenen</i>	Het GO is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
<i>Financieel belang</i>	De bijdrage voor de gemeente Mook en Middelaar bedroeg in 2018 € 1,50 per inwoner.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het hoogste orgaan van het GO is het Bestuurlijk Overleg (BO) waarvan burgemeester Gradisen lid is. Verder biedt het GO een platform voor overleg en afstemming middels portefeuille-overleggen op het gebied van economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Mook en Middelaar heeft 1 van de 19 stemmen.
<i>Ontwikkelingen</i>	Het GO is gestart op 17 december 2015. Uit een eerste evaluatie van 2017 is gebleken dat de samenwerking in de basis voldoet, maar dat er wel behoefte is aan het opstellen van een gezamenlijke visie, meer menskracht en middelen en het verbeteren van processen. Dit is in een plan van aanpak verwerkt dat aan alle gemeenten is voorgelegd. Voor wat betreft de menskracht en middelen is in 2018 besloten om de bijdrage per inwoner per 1 januari 2019 met € 0,38 te verhogen zodat de secretaris meer uren tot zijn beschikking krijgt en een viertal PFO-secretarissen kunnen worden aangetrokken.

4. Jaarverslag

Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen			
	Voor wat betreft het proces: vanaf 2018 vergaderen 4 maal per jaar de 4 PFO's en het Bestuurlijk Overleg op dezelfde dag, onder de noemer "RegioOverleg(t)". Deze dag, die voor de bestuurders een vast element in hun agenda wordt, biedt de ruimte voor portefeuilleoverleg, ontmoeting, presentaties, thematische crossovers. In 2018 is tevens eens start gemaakt met het opstellen van een gezamenlijke visie.		
Risico's	Geen		
Vermogen begin 2018	Eigen vermogen per 1 januari:	€	274k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	32k
Vermogen einde 2018	Eigen vermogen per 31 december:	€	N/b
	Vreemd vermogen per 31 december:	€	N/b
Resultaat 2018	Resultaat:	€	N/b

Gemeenschappelijke regeling Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) te Nijmegen			
Doel	Ondersteuning en behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten ter bescherming van het milieu, waaronder begrepen een doelmatige en milieuhygiënisch verantwoorde verwijdering van afvalstoffen.		
Betrokkenen	Gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, Berg en Dal, Mook en Middelaar, Nijmegen, West Maas en Waal, Wijchen.		
Financieel belang	Indien de ARN in enig jaar winst maakt, wordt door de aandeelhouders besloten op welke wijze verrekening plaatsvindt met de deelnemende gemeenten. In 2018 is over 2017 een bedrag ontvangen van € 14k.		
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit 8 leden, bestaande uit de portefeuillehouders Milieu van de deelnemende gemeenten. Voor Mook en Middelaar maakt wethouder Wienhoven deel uit van dit bestuur. Mook en Middelaar heeft 2 van de 21 stemmen.		
Ontwikkelingen	Geen.		
Risico's	De MARN houdt geen weerstandsvermogen aan, anders dan de post onvoorzien in de exploitatie. Bij tekorten die niet opgevangen kunnen worden zullen de deelnemende gemeenten naar rato bijdragen in het tekort. Het risico dat de MARN in de BV ARN is beperkt tot de waarde van de aandelen.		
Vermogen begin 2018	Eigen vermogen per 1 januari:	€	11.074k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	2.000k
Vermogen einde 2018	Eigen vermogen per 31 december:	€	10.711k
	Vreemd vermogen per 31 december:	€	1.912k
Resultaat 2018	Resultaat:	€	134k

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo			
Doel	Het bevorderen van een zo optimaal mogelijke eenduidige en gelijkwaardige dienstverlening op het terrein van de veiligheid aan alle inwoners in het regionale verzorgingsgebied Limburg-Noord.		
Betrokkenen	15 deelnemende gemeenten in de regio Limburg-Noord. Gemeente Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venray, Horst aan de Maas, Venlo, Beesel, Peel en Maas, Roermond, Weert, Nederweert, Maasgouw, Roerdalen, Leudal en Echt-Susteren		
Financieel belang	De gemeente levert een bijdrage per inwoner per jaar verdeeld over diverse kostenposten. De gemeentelijke bijdrage voor de gemeente Mook en Middelaar bedroeg in 2018 ongeveer € 523k.		
Bestuurlijk belang	De burgemeester van Mook en Middelaar is lid van het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio Limburg-Noord. Mook en Middelaar heeft 1 van de 15 stemmen.		

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Limburg-Noord te Venlo	
<i>Ontwikkelingen</i>	Sinds de regionalisering van de brandweer (per 1 januari 2012) is de brandweer onderdeel geworden van de veiligheidsregio. Daarna heeft er een reorganisatie binnen de Veiligheidsregio Limburg-Noord plaats gevonden en in 2014 is gestart met een harmonisatietraject van de begroting; in 2017 is voor het eerst uitvoering gegeven aan de eind 2015 genomen besluiten met betrekking tot deze harmonisatie. De financiële consequenties van het verdeelmodel dat in het besluit is overgenomen, worden middels een overgangperiode van 4 jaar ingevoerd. Verder wordt een programma- en productenoverzicht ontwikkeld, op basis waarvan meer inzicht wordt gegeven in de financiën van de Veiligheidsregio in relatie tot de diensten. Deze wordt naar verwachting in 2019 opgeleverd.
<i>Risico's</i>	Als gevolg van diverse onttrekkingen uit de reserves is het eigen vermogen van de organisatie de afgelopen jaren afgenomen. Het weerstandsvermogen zakte in 2017 daarmee onder het in het Algemeen Bestuur afgesproken minimumniveau van 2% van de totale begroting. Vanaf 2018 is gestart met het aanvullen van het weerstandsvermogen met € 150k per jaar gedurende 4 jaar om deze weer op het niveau van 2% van het balanstotaal te brengen. Dit betekent een extra gemeentelijke bijdrage van circa €0,30 per inwoner per jaar. Het weerstandsvermogen wordt alleen ingezet voor geïnventariseerde en door het algemeen bestuur akkoord gegeven risico's. Evt. positieve resultaten worden in mindering gebracht op de bijdrage van het daaropvolgende jaar, een mogelijk toekomstig tekort komt niet ten laste van het weerstandsvermogen.
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 2.711k Vreemd vermogen per 1 januari: € 47.054k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € 2.809k Vreemd vermogen per 31 december: € 50.702k
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat: -/- € 654k

Gemeenschappelijke regeling Intergemeentelijke Werkvoorziening Gennep, Mook en Middelaar (IWGM) te Gennep	
<i>Doel</i>	Inwoners van de gemeenten Gennep en Mook en Middelaar, die in het reguliere arbeidsproces niet of moeilijk aan de slag komen, een beschermde werkplek geven in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) bij Intos, de werkorganisatie van de IWGM.
<i>Betrokkenen</i>	De participerende gemeenten zijn Gennep en Mook en Middelaar.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente betaalt voor de verleende diensten. Voor de verdeling van de secretariaatskosten van de gemeenschappelijke regeling wordt de verdeelsleutel 30/70 aangehouden. Voorts is de gemeente verantwoordelijk voor eventuele nadelige exploitatieresultaten. Deze worden berekend op basis van het aantal fte's in WSW-verband werkzaam.
<i>Bestuurlijk belang</i>	Betrokken portefeuillehouder maakt deel uit van het algemeen bestuur. De gemeente Mook en Middelaar is vertegenwoordigd door wethouder Peters. Mook en Middelaar heeft 1 van de 2 stemmen.
<i>Ontwikkelingen</i>	De GR IWGM is inmiddels omgevormd tot een bedrijfsvoeringsorganisatie. Daardoor is de bestuurlijke belasting fors teruggedrongen.
<i>Risico's</i>	11% van de tekorten van IWGM komen voor rekening van onze gemeente plus 30% van de beheerskosten. Bij de presentatie van de jaarrekening van IWGM worden deze definitief bekend gemaakt. Op basis van het concept jaarverslag 2018 is de verwachte bijdrage in het exploitatietekort € 80k en de bijdrage in de beheerskosten is naar verwachting € 6k.
<i>Vermogen begin 2018</i>	De jaarstukken over het jaar 2018 zijn in concept aanwezig. Eigen vermogen per 1 januari: € 0k Vreemd vermogen per 1 januari: € 545k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € 0k Vreemd vermogen per 31 december: € 1.287k

4. Jaarverslag

Gemeenschappelijke regeling Intergemeentelijke Werkvoorziening Gennepe, Mook en Middelaar (IWGM) te Gennepe			
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat:	€	0k

Gemeenschappelijke regeling Doelgroepenvervoer Regio - Nijmegen te Arnhem			
<i>Doel</i>	Het doel van de GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem - Nijmegen is: Samenwerking op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer teneinde de kwaliteit van dienstverlening naar zowel de eigen organisaties als de inwoners te vergroten alsmede kosten te besparen en de efficiency te verhogen.		
<i>Betrokkenen</i>	Het GR is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Arnhem, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Berg en Dal, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.		
<i>Financieel belang</i>			
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het hoogste orgaan van de GR is het Bestuur waarvan wethouder Doornbos lid is. Het bestuur heeft tot taak de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer door de deelnemers. De gemeente Mook en Middelaar heeft 1 van 19 stemmen.		
<i>Ontwikkelingen</i>	De GR is sinds 1 september 2016 operationeel. De gemeente Mook en Middelaar heeft hierin het wmo-vervoer en het leerlingvervoer ondergebracht. Per 1 augustus 2020 lopen de contracten af. Daaraan voorafgaand wordt door de vervoersorganisatie een nieuwe aanbesteding gedaan.		
<i>Risico's</i>	De financiering van de vervoersorganisatie heeft deels een open eind karakter. De kosten zijn mede afhankelijk van het aantal cliënten en het aantal kilometers die deze reizen. De demografische ontwikkelingen leiden de afgelopen jaren tot een stijging.		
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari:	€	91k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	5.399k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december:	€	N/b
	Vreemd vermogen per 31 december:	€	N/b
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat:	€	N/b

Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN)			
<i>Doel</i>	Waarborgen van een goede kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving.		
<i>Betrokkenen</i>	16 Noord-Limburgse gemeenten en de Provincie Limburg.		
<i>Financieel belang</i>	De kosten van de GR worden via een vaste verdeelsleutel berekend aan de deelnemers. Een eventueel positief exploitatiesaldo in enig jaar moet worden terugbetaald aan de deelnemers.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het bestuur van de GR RUD LN bestaat uit de portefeuillehouders van alle deelnemende organisaties. Voor Mook en Middelaar maakt de burgemeester deel uit van dit bestuur.		
<i>Ontwikkelingen</i>	De GR start per 1-1-2018.		
<i>Risico's</i>	De risico's voor GR RUD LN zijn vooralsnog beperkt en het vormen van een eigen risicoreserve is nu niet noodzakelijk. Wel is het opnemen van een post voor onvoorziene uitgaven in de begroting voorzien om financiële tegenvallers te dekken.		
<i>Vermogen begin 2018</i>	De jaarstukken over het jaar 2018 zijn in concept aanwezig.		
	Eigen vermogen per 1 januari:	€	0k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	0k

Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (RUD LN)	
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € 334k Vreemd vermogen per 31 december: € 1.372k
<i>Resultaat 2018</i>	€ 288k Het resultaat wordt terugbetaald aan de deelnemende gemeenten

Vennootschappen en coöperaties

Het belang (de hoogte van de deelneming) is bij alle vennootschappen en coöperaties gedurende het jaar 2017 gelijk gebleven. Er zijn geen aandelen aan- of verkocht.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) te 's-Gravenhage	
<i>Doel</i>	De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De BNG Bank stelt de publieke sector in staat maatschappelijke doelstellingen te realiseren.
<i>Betrokkenen</i>	De bank is een naamloze structuurvennootschap. De aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 123.708 aandelen, van de 55.690.720 aandelen, à € 2,50 per stuk. In 2018 is voorgesteld om 37,5% van de beschikbare winst na belasting uit te keren. In 2018 bedroeg de dividenduitkering op onze aandelen (inzake het jaar 2017) € 312.981.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,2221%.
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen
<i>Risico's</i>	Het aangaan en beheersen van risico's is inherent aan de bedrijfsvoering van een bank. Zonder het accepteren van een bepaalde mate van krediet-, markt-, liquiditeits- en operationeel risico is het voeren van een bankbedrijf niet mogelijk. Daarnaast is er sprake van strategisch risico. In 2016 is een nieuwe afdeling Capital Management opgericht die direct aan de Raad van Bestuur rapporteert. Hiermee krijgt het kapitaalbeleid structureel meer aandacht en is proactief kapitaalbeheer, inclusief het anticiperen op wijzigende regelgeving, beter geborgd.
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 4.953.000k Vreemd vermogen per 1 januari: € 135.072.000k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € 4.990.000k Vreemd vermogen per 31 december: € 132.519.000k
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat € 337.000k

N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht	
<i>Doel</i>	De vennootschap heeft ten doel de Provincie Limburg te voorzien in de behoefte aan leidingwater, voor drinkwater en andere doeleinden en daarmee samenhangende diensten. De vennootschap tracht het doel te bereiken door het winnen, het zuiveren, het opslaan, het inkopen, het transporteren, het distribueren en het leveren van water, alsmede het verrichten van diensten op genoemde terreinen.
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen zijn verdeeld over de Provincie Limburg en de Limburgse gemeenten. Bij de gemeenten is gekeken naar inwonersaantal voor de verdeling van de aandelen. Iedere gemeente heeft minimaal één aandeel in eigendom.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit momenteel 3 aandelen van de 500 aandelen à € 4.538 per stuk. Het beleid van WML is om eventuele winst bij voorkeur aan te wenden tot versterking van het bedrijf en verwezenlijking van het doel van de vennootschap. Er wordt derhalve doorgaans geen dividend uitgekeerd.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,6%.

4. Jaarverslag

N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) te Maastricht			
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen		
<i>Risico's</i>	Geen		
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari:	€	203.151k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	377.182k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december:	€	N/b
	Vreemd vermogen per 31 december:	€	N/b
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat:	€	N/b

Verbonden partijen ontstaan n.a.v. verkoop aandelen Essent en Attero

In 2009 is besloten de aandelen in het productie- en leveringsbedrijf van Essent te verkopen aan energiebedrijf RWE. Netwerkbedrijf Enexis is hierbij eigendom gebleven van de publieke aandeelhouders. Daarnaast is een aantal Special Purpose Vehicles (SPVs) opgericht om de verkoop van Essent en Attero financieel verder af te wikkelen. Uit de verkoop van Essent aan RWE en Attero aan Waterland vloeien de verbonden partijen voort zoals hieronder genoemde B.V.'s PBE, CBL. Vordering op Enexis, Verkoop Vennoetschap en CSV.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	<p>Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele.</p> <p>Het bedrijf Delta N.V. (destijds 50% aandeelhouder, nu 70% aandeelhouder) heeft de verkoop van dit bedrijfs onderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (PBE).</p> <p>In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen.</p> <p>In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE wikkelt de zaken af die uit de verkoop zijn voortgekomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid.</p> <p>Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennoetschap B.V.</p> <p>Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennoetschap B.V.), RWE had op 30 september geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ. Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders.</p>
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 128.250 aandelen van de 149.682.196 aandelen à € 0,01 per stuk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.
<i>Ontwikkelingen</i>	Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. te 's-Hertogenbosch	
	beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden.
<i>Risico's</i>	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 1.620k Vreemd vermogen per 1 januari: € 18k
<i>Vermogen eind 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € 1.605k Vreemd vermogen per 31 december: € 23k
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat -/- € 15k

CBL Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	De functie van deze vennootschap was de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingsvergoedingen nog geld was overgebleven in het CBL Escrow Fonds, is het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en verkopende aandeelhouders.
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 aandelen van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.
<i>Ontwikkelingen</i>	Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht. In de Algemene vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 zal het bestuur van de vennootschap hiervoor een voorstel besluit aan de aandeelhouders voorleggen.
<i>Risico's</i>	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 147k Vreemd vermogen per 1 januari: € 16k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € 137k Vreemd vermogen per 31 december: € 22k

4. Jaarverslag

CBL Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat -/- € 10k

Vordering op Enexis B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	<p>Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan tussen het productie- en leveringsbedrijf (Essent) en het netwerkbedrijf (Enexis). Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren, is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent.</p> <p>Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de lening € 1,8 miljard. Deze lening is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit 4 tranches:</p> <p>1e Tranche: Deze tranche is vervroegd afgelost in januari 2012; 2e Tranche: Deze tranche is vervroegd afgelost in oktober 2013; 3e Tranche: Deze tranche is vervroegd afgelost in april 2016; 4e Tranche: Deze tranche wordt afgelost afgelost in september 2019.</p>
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 aandelen van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.
<i>Ontwikkelingen</i>	Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4 ^e tranche. De 4 ^e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4 ^e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.
<i>Risico's</i>	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 9k Vreemd vermogen per 1 januari: € 356.320k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: -/- € 2k Vreemd vermogen per 31 december: € 356.324k
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat -/- € 11k

Verkoop Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	<p>In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap.</p> <p>Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat</p>

Verkoop Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch							
	<p>een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds werd aangehouden.</p> <p>Daarmee was de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE; • het geven van instructies aan de Escrow-agent (JP Morgan) wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden. <p>Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln.</p> <p>Voor zover na beëindiging van alle claims van RWE en de betaling uit het General Escrow Fonds nog geld was overgebleven in het General Escrow Fonds, is het resterende bedrag uitgekeerd aan de verkopende aandeelhouders.</p>						
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.						
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 aandelen van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.						
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.						
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln.</p> <p>Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.</p> <p>Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden.</p> <p>De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht.</p> <p>In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 zal het bestuur van de vennootschap hiervoor een voorstel besluit aan de aandeelhouders voorleggen.</p>						
<i>Risico's</i>	<p>Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p> <p>Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>						
<i>Vermogen begin 2018</i>	<table border="0"> <tr> <td>Eigen vermogen per 1 januari:</td> <td style="text-align: right;">€</td> <td style="text-align: right;">151k</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen per 1 januari:</td> <td style="text-align: right;">€</td> <td style="text-align: right;">6k</td> </tr> </table>	Eigen vermogen per 1 januari:	€	151k	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	6k
Eigen vermogen per 1 januari:	€	151k					
Vreemd vermogen per 1 januari:	€	6k					
<i>Vermogen einde 2018</i>	<table border="0"> <tr> <td>Eigen vermogen per 31 december:</td> <td style="text-align: right;">€</td> <td style="text-align: right;">112k</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen per 31 december:</td> <td style="text-align: right;">€</td> <td style="text-align: right;">30k</td> </tr> </table>	Eigen vermogen per 31 december:	€	112k	Vreemd vermogen per 31 december:	€	30k
Eigen vermogen per 31 december:	€	112k					
Vreemd vermogen per 31 december:	€	30k					
<i>Resultaat 2018</i>	<table border="0"> <tr> <td>Resultaat</td> <td style="text-align: right;">-/- €</td> <td style="text-align: right;">38k</td> </tr> </table>	Resultaat	-/- €	38k			
Resultaat	-/- €	38k					

CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch	
<i>Doel</i>	<p>Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:</p> <ul style="list-style-type: none"> • namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; • namens de verkopende aandeelhouders van Attero eventuele garantieclaimprocedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); • het geven van instructies aan de Escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort.

4. Jaarverslag

CSV Amsterdam B.V. te 's-Hertogenbosch			
<i>Betrokkenen</i>	De aandelen in de vennootschap zijn in handen van de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent.		
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.714 aandelen van de 2.000.000 aandelen à € 0,01 per stuk.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%.		
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode waarin claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot vijf jaar na completion (mei 2019) worden ingediend.</p> <p>Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p> <p>De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden. Echter is er een dispuut tussen de vennootschap en Waterland/Attero over een belastingteruggave over het boekjaar 2011. De vennootschap is van mening dat zij recht heeft op doorbetaling van de belastingteruggave en Waterland/Attero is van mening dat de teruggave verrekend moet worden met de belasting die vervolgens later weer wordt geheven. Echter heeft deze belastingheffing betrekking op een jaar na verkoopdatum.</p> <p>In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 heeft het bestuur van de vennootschap een voorstelbesluit aan de aandeelhouders voorgelegd om eventueel een arbitrageprocedure te starten.</p>		
<i>Risico's</i>	<p>Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven tot het bedrag van € 8.035.783 dat nog resteert op de escrow-rekening en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.</p>		
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari:	€	870k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	53k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december:	€	746k
	Vreemd vermogen per 31 december:	€	45k
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat	-/- €	124k

Inkoopcentrum Zuid (v.h. Stichting Regionaal Inkoopbureau Noord- en Midden-Limburg) te Echt			
<i>Doel</i>	Het verkrijgen van gunstige prijzen en het verlenen van diensten aan haar leden en voorts al hetgeen met een ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.		
<i>Betrokkenen</i>	De gemeenten Bergen, Echt-Susteren, Gennep, Leudal, Mook en Middelaar, Peel en Maas, Roerdalen, Venray en de Veiligheidsregio Noord- en Midden-Limburg.		
<i>Financieel belang</i>	Lidmaatschapsbijdrage € 8k.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Wienhoven als lid van de Algemene Vergadering. De gemeente Mook en Middelaar heeft 1 van 17 stemmen.		
<i>Ontwikkelingen</i>	Geen.		
<i>Risico's</i>	Geen.		
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari:	€	281k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	173k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december:	€	N/b
	Vreemd vermogen per 31 december:	€	N/b

Inkoopcentrum Zuid (v.h. Stichting Regionaal Inkoopbureau Noord- en Midden-Limburg) te Echt			
Resultaat 2018	Resultaat:	€	N/b

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch			
<i>Doel</i>	De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren.		
<i>Betrokkenen</i>	Enexis Holding is een naamloze vennootschap volgens Nederlands recht. De aandelen van Enexis Holding N.V. zijn in handen van Nederlandse provincies en gemeenten in de gebieden waar zij actief zijn.		
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 128.250 van de 149.682.196 aandelen à € 1 per stuk. Vanaf het boekjaar 2014 bedraagt het dividend maximaal 50% van de nettowinst, waarbij een minimumniveau van jaarlijks EUR 100 miljoen wordt nagestreefd. Dit percentage zal verlaagd worden als deze uitkering ertoe leidt dat het bedrijf binnen vijf jaar haar A ratingprofiel kan verliezen. In 2018 bedroeg de dividenduikering op onze aandelen (inzake het jaar 2017) € 88.680.		
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders (1 stem per aandeel). Daarmee is ons aandeel 0,0857%. Onze gemeente heeft zich aangesloten bij de VEGAL, de vereniging van aandeelhouders Limburg. Deze vereniging vertegenwoordigt de Limburgse gemeenten bij alle zaken die Enexis en de aandeelhouders aangaan.		
<i>Ontwikkelingen</i>	Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (Stable outlook).		
<i>Risico's</i>	De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde ad € 6,2 miljoen te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.		
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari:	€	3.808.000k
	Vreemd vermogen per 1 januari:	€	3.860.000k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december:	€	4.024.000k
	Vreemd vermogen per 31 december:	€	3.691.000k
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat	€	243.000k

Leisurelands B.V.			
<i>Doel</i>	Het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten. Leisurelands wil een actieve bijdrage leveren aan het verbeteren en verduurzamen van de leefomgeving en de optimalisering van haar maatschappelijke rendement als organisatie. Dit gebeurt aan de hand van de volgende vijf pijlers: <ol style="list-style-type: none"> 1. Het borgen van een groene, gezonde omgeving 2. Veiligheid en 'crowd management' 3. Verhogen van maatschappelijk rendement 4. Energieneutraal opereren, energie genereren 5. Kennis delen en uitbouwen 		
<i>Betrokkenen</i>	22 Gemeenten + Gemeenschappelijke Regeling Recreatieschap Achterhoek Liemers die tezamen de Algemene Vergadering van Aandeelhouders vormen.		
<i>Financieel belang</i>	De gemeente Mook en Middelaar bezit 1.636 aandelen van de 900.000 aandelen à € 1,- nominaal. De gemeente Mook en Middelaar verstrekt geen subsidie aan deze verbonden partij en er wordt geen dividend uitgekeerd.		

4. Jaarverslag

Leisurelands B.V.	
<i>Bestuurlijk belang</i>	Jaarlijks vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats waarin de jaarrekening wordt vastgesteld. De gemeente Mook en Middelaar heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De gemeente Mook en Middelaar wordt vertegenwoordigd door wethouder Peters.
<i>Ontwikkelingen</i>	
<i>Risico's</i>	Gelet op het geringe belang (Mook en Middelaar beschikt slechts over 0,83% van het totaal aantal aandelen) is het risico bijzonder klein.
<i>Vermogen begin 2018</i>	Eigen vermogen per 1 januari: € 57.556k Vreemd vermogen per 1 januari: € 21.679k
<i>Vermogen einde 2018</i>	Eigen vermogen per 31 december: € N/b Vreemd vermogen per 31 december: € N/b
<i>Resultaat 2018</i>	Resultaat: € N/b

Stichtingen en verenigingen

Geen.

Overige verbonden partijen

Geen.

4.12. Paragraaf Grondbeleid

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven

Wettelijk kader

Begroting

Deze paragraaf bevat op grond van artikel 16 BBV ten minste:

- a) een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- b) een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- c) een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- d) een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- e) de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Op grond van artikel 22, lid 1 'Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017' hoeven er, naast de wettelijk verplichte onderdelen, geen aanvullende gegevens vermeld te worden in deze paragraaf.

Jaarverslag

Op grond van artikel 26 BBV bevat deze paragraaf in het jaarverslag de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragraaf in de begroting is opgenomen.

In deze paragraaf Grondbeleid wordt aangegeven hoe het gemeentelijk grondbeleid in de diverse programma's inhoud krijgt. Naast de beleidsmatige zaken en ontwikkelingen van de verschillende projecten, wordt de financiële stand van zaken op hoofdlijnen belicht.

• Visie op grondbeleid

Grondbeleid is een gemeentelijk instrument in de ruimtelijke ordening waarmee een gemeente de gewenste ontwikkelingen kan bevorderen en ongewenste ontwikkelingen kan tegengaan. Grondbeleid draait om het maken van keuzes op hoofdlijnen en het creëren van een kader voor het grondbeleid voor de komende periode.

In de Nota Grondbeleid zijn de beleidskaders uitgezet waarmee wordt aangegeven welke ambitie de gemeente Mook en Middelaar heeft en hoe deze ambitie waargemaakt kan worden. De gemeente Mook en Middelaar voert geen actief grondbeleid in die zin dat actief gronden worden aangekocht en verkocht. Het grondbeleid van de gemeente Mook en Middelaar kan het beste worden getypeerd als Selectief Strategisch Grondbeleid. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen actieve grondexploitaties (aankopen, bouw- en woonrijp maken, verkopen).

• Uitvoering grondbeleid

Er wordt, overeenkomstig de Nota Grondbeleid, een selectief strategisch grondbeleid gevoerd. Dit houdt in: aankoop en verkoop van gronden als er een duidelijk algemeen belang mee wordt gediend. Tevens wanneer daarmee de bestaande belangen worden behouden en zo mogelijk worden geoptimaliseerd en versterkt, rekening houdende met de bestaande groene buffers, landgoederen en het behoud van agrarische en archeologische waarden. Bij het aankopen en verkopen van gronden door de gemeente zal daarom altijd het behoud en beheer van strategisch gelegen gronden het uitgangspunt zijn.

Gelet op de aard van de ontwikkelingen (beperkte omvang en beperkte impact) in de gemeente, de schaalgrootte van de gemeente, het beschikken over relatief weinig onroerende zaken, de beperkte financiële middelen, de huidige conjunctuur in de markt en de interne capaciteit zal de gronduitgifte binnen de gemeente gering zijn.

Aan- en verkopen grond die het bedrag van € 100k overschrijden worden daarnaast overeenkomstig artikel 7 van de Financiële verordening voorgelegd aan de raad.

• Prognose resultaten projecten/grondposities

Per afzonderlijk project staan in het kort de ontwikkelingen in 2018 beschreven.

Hart van Mook

In het centrum van Mook heeft de gemeente verschillende grondposities. Deze grondposities worden ingezet voor de herontwikkeling van het centrum van Mook.

In 2017 heeft de gemeente gesprekken gevoerd met de initiatiefnemers achter het gezondheidscentrum Mook over de verkoop van enkele percelen aan de Koningin Julianastraat. De gesprekken zijn in 2018 voortgezet. Alhoewel de gesprekken positief verlopen zijn, heeft dit niet geleid tot een definitieve verkoopovereenkomst. De gesprekken worden in 2019 voortgezet. De eventuele opbrengst van de verkoop blijft beschikbaar voor Hart van Mook.

In 2016 heeft de gemeente Rijksweg 84 te Mook aangekocht met als doel om deze locatie te herontwikkelen. Op basis van een vastgesteld verkoopproces is de locatie in 2018 op de markt gezet. Het verkoopproces heeft geleid tot een concreet bod voor het perceel op basis van een concreet plan voor een appartementencomplex. De ontwikkelaar Wildenborch BV en de gemeente hebben eind 2018 een principeakkoord bereikt over de verkoop van het perceel voor € 195k. In januari 2019 krijgt de gemeenteraad de mogelijkheid om eventuele wensen en bedenkingen ten aanzien van de verkoop kenbaar te maken.

Financiële aspecten

De verkoop aan de Groesbeekseweg 2 is reeds in 2017 geëffectueerd. Het resultaat is eerst in een reserve Hart van Mook gebracht en in september 2018 gebruikt ten behoeve van Centruminrichting Hart van Mook.

Snelfietsroute Cuijk-Mook-Nijmegen

In 2018 zijn ten behoeve van de realisatie van het brugtracé van de snelfietsroute de panden Maasdijk 7 en Rijksweg 37 te Mook aangekocht. De aankoop van beide panden is gefinancierd vanuit het project snelfietsroute. Het pand Maasdijk 7 is inmiddels gesloopt. Het pand Rijksweg 37 wordt beheerd door een vastgoedbeheerder. De verschillende kamers en studio's in het pand worden verhuurd. Op basis van het ontwerp en de daadwerkelijke bouw van het brugtracé wordt de impact op de betreffende percelen duidelijk, naar verwachting begin 2020. Zo ook de (on)mogelijkheden van het gebruik en hergebruik van de percelen. De afwegingen en keuzes hierbij geschieden in samenspraak met de projectorganisatie van het brugtracé. Zij zijn immers de financier en mogelijk zijn er opbrengsten waarover overeenstemming moet worden verkregen. Op dit moment wordt er in de projectfinanciering niet uitgegaan van opbrengsten.

Financiële aspecten

Binnen de realisatie van het project, dan wel na afronding van de werkzaamheden, zal er gekeken worden hoe om te gaan met de betreffende percelen. Het ligt voor de hand dat eventuele opbrengsten terugvloeien naar het project, dan wel naar de deelnemende partijen (besturen). Naar huidig inzicht zal het perceel Maasdijk 7 voor een groot deel ingezet worden voor het maken van een befietsbare aansluiting op de snelfietsroute (brug).

Het deelproject realisatie Lindelaan-Veldweg is gereed voor € 215k. Hiertegenover staat een subsidie van € 40k van de provincie Limburg. De realisatie van het fietspad is hoger uitgevallen door de aanleg van tijdelijke openbare verlichting en het aanpassen van de aansluiting op de Veldweg, o.a. een betere inpassing ten opzichte van de aanwezige bomen.

Elzenstraat 14

In de structuurvisie Mookerplas en omgeving zijn de ontwikkelingsmogelijkheden van het perceel beschreven. De gemeente heeft de gronden in 2017 in de verkoop gezet. Dit heeft geleid tot verdere onderhandeling over de grondverkoop. De locatie wordt verkocht aan een derde partij met als uitgangspunt dat deze wordt herontwikkeld naar twee ruime percelen. Eventuele kwaliteitsbijdrage op grond van het Limburgs Kwaliteitsmenu dient op eigen terrein plaats te vinden. Voor herontwikkeling van de locatie is begin dit jaar het bestemmingsplan door de raad vastgesteld. De koopovereenkomst is in 2018 afgesloten en uiterlijk april 2019 zal de notaris de eigendomsoverdracht mogelijk maken.

Financiële aspecten

De boekwaarde op de eigendom bedraagt per 31 december 2018 € 528k. De rentelast in 2018 bedroeg € 16k en is verantwoord op de functie woningexploitatie.

Violenstraatje

Op het perceel zijn een woonbestemming en bouwtitel gelegen. In het laatste kwartaal van 2013 is een verkennend onderzoek gedaan naar de strategische waarde van het perceel. Sinds 2017 wordt het perceel te koop aangeboden. Vanwege de beperkte bereikbaarheid van het perceel is een verkoop van het perceel nog niet gerealiseerd.

Financiële aspecten

De boekwaarde is per 31 december 2018 nihil.

Rijksweg 156 te Plasmolen

De gemeente heeft in juli 2018 het voormalige Chinees restaurant aangekocht. De gemeente wil in het kader van de revitalisering van Plasmolen het perceel te koop aanbieden.

Financiële aspecten

De gemeente heeft het pand aangekocht voor € 261k.

Gronden

Gronden aan de Maas

In 2017 heeft de gemeente enkele percelen verkocht ten behoeve van de dijkversterking. De overdacht van de eigendom wordt begin 2019 gerealiseerd.

Snippergroen

In april/mei 2017 heeft een actualisatie plaatsgevonden naar het grondgebruik van percelen snippergroen. Deze percelen zijn kleiner dan 150 m² en in eigendom van de gemeente. Uit deze actualisatie is gebleken dat er op meerdere plekken grond in gebruik is waar geen (actuele) overeenkomst onder ligt. Per begin 2019 begint de gemeente in Molenhoek met de verkoop van stroken snippergroen.

- **Gemeentelijke grondposities zonder ontwikkelingsvoornemen**

Algemeen

Op een beperkt aantal locaties heeft de gemeente gronden in eigendom. Op dit moment zijn er nog geen concrete plannen met betrekking tot deze gronden vanwege diverse milieuhygiënische en planologische belemmeringen. Volledigheidshalve worden ze hierna genoemd. Het betreft de volgende locaties:

Ontwikkeling woningbouwlocatie de Cuijkse Steeg

De ontwikkeling van de Cuijkse Steeg is voorlopig opgeschort. Dit is in overeenstemming met de woonvisie die in 2017 is vastgesteld.

Financiële aspecten

De boekwaarde bedraagt per 31 december 2018 € 170k. De rentelast voor 2018 is € 5k.

De Lier - Ringbaan Molenhoek

Dit terrein is in de jaren '90 door de gemeente verworven en ligt deels in de gemeente Heumen. Er is geen concrete ontwikkelstrategie voor de gronden. Vanwege de wens om het betreffende gebied 'Lierdal' een open en groen karakter te geven en de passieve grondhouding, is het niet aannemelijk dat dit gebied ontwikkeld wordt.

Financiële aspecten

De boekwaarde bedraagt per 31 december 2018 € 0 (nihil).

NS-terrein

Dit terrein is door de gemeente in 2008 verworven van NS vastgoed als onderdeel van de planvorming rondom het station Molenhoek. Vanwege planologische en milieuhygiënische redenen is dit perceel nog niet in ontwikkeling genomen.

Financiële aspecten

Dit terrein is door de gemeente in 2008 verworven van NS vastgoed tegen een koopsom ad € 272k. Dit is ook de boekwaarde per 31 december 2018. De rentelast in 2018 is € 8k (3%).

Erfpachten

De uitgifte van gronden vindt plaats door verkoop van gronden. Slechts in incidentele gevallen worden gronden in erfpacht, al dan niet gecombineerd met een recht van opstal, uitgegeven. Dit betreft dan gronden met een maatschappelijke bestemming die aan verenigingen of stichtingen worden uitgegeven.

Op dit moment zijn er geen gronden in eigendom, belast met recht van erfpacht.

(Geliberaliseerde) Pacht

In 2017 zijn diverse gronden in pacht omgezet van reguliere pacht naar geliberaliseerde pacht. Met een aantal pachters liepen in eerste kwartaal 2018 nog gesprekken voor het omzetten naar geliberaliseerde pacht. Inmiddels zijn meerdere contracten omgezet naar geliberaliseerde pacht .

- **Onderbouwing geraamde winstneming**

Op basis van de huidige markt, feiten en cijfers is er geen winstneming in 2018. Er hoeft geen aangifte gedaan te worden in 2018.

- **Beleidsuitgangspunten reserves in relatie tot de risico's**

Er zijn geen reserves grondexploitaties. Bij grondaankopen worden de gelden aan de VBR onttrokken. En bij grondverkoop worden de gelden in principe toegevoegd aan de VBR. Voor de dekking van de kapitaallasten van het pand aan de Groesbeekseweg 12 bestaat een bestemmingsreserve Centrumplan Mook aankoop panden. De omvang van deze bestemmingsreserve per 31 december 2018 bedraagt € 35k.

Paragrafen (facultatief)

Naast de verplichte paragrafen op grond van het BBV zijn er vier aanvullende paragrafen in deze Jaarstukken opgenomen.

Deze facultatieve paragrafen betreffen:

- a) Taakstellingen en Reserveringen;
- b) Decentralisaties;
- c) Strategische toekomstvisie;
- d) Informatieveiligheid.

4.13. Paragraaf Taakstellingen en reserveringen

Wettelijke bepalingen

Geen, dit betreft een facultatieve paragraaf.

Portefeuillehouder

Wethouder Wienhoven.

Deze paragraaf geeft inzicht in de realisatie van de in de programmabegroting opgenomen taakstellingen (bijvoorbeeld bezuinigingen) en reserveringen (voor bijvoorbeeld nieuw beleid of nader in te vullen activiteiten; het betreft hier geen mutaties van de algemene reserve, de VBR of bestemmingsreserves). Omdat algemene taakstellingen niet meer zijn toegestaan en specifieke taakstellingen of reserveringen onderdeel uitmaken van de reguliere exploitatie, is deze paragraaf met ingang van begrotingsjaar 2019 vervallen.

bedragen x € 1.000

Onderdeel	Begroot primitief	Begroot 2018	Realisatie
a) Bezuiniging Sociaal Domein (exploitatiekort IWGM)	-/- 23	0	0
b) Buffer kapitaallasten	0	0	0
Totaal	-/- 23	0	0

4.14. Paragraaf Sociaal Domein

Wettelijke bepalingen

Geen, dit betreft een facultatieve paragraaf.

Portefeuillehouder

Wethouders Peters (participatie) en Doorenbos (Wmo en Jeugd).

Participatie

Het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen heeft de opdracht voor onze gemeente de taken van de Participatiewet uit te voeren. Het budget voor participatie wordt hiertoe rechtstreeks aan de MGR ter beschikking gesteld. In 2018 betrof dit budget € 103.972 (inclusief maatwerk). Het Werkbedrijf biedt daarvoor basisdienstverlening en maatwerkdienstverlening op basis van dienstverleningsovereenkomsten (DVO's). Daarnaast ontving de MGR € 9.185 voor de loonkostensubsidie (afkomstig uit de Uitkering Participatiewet) en € 82.064 voor de arbeidsmatige dagbesteding (afkomstig uit het budget voor de Wmo).

Basisdienstverlening

In 2018 zijn in Mook en Middelaar 19 mensen uitgestroomd uit de bijstand naar werk door plaatsing door het WerkBedrijf. Het totaal aantal plaatsingen is echter hoger en dat is als volgt verdeeld: 13 parttime werk; 7 jongeren geplaatst op werk of scholing; 10 plaatsingen dagbesteding; 3 plaatsingen met arbeidsbeperking.

Arbeidsmatige dagbesteding

Gedurende 2017 en 2018 is de vraag naar arbeidsmatige dagbesteding in onze gemeente gestegen en wel naar 10 plaatsingen. Onze bijdrage is daardoor gestegen tot € 82.064.

Maatwerk

Op basis van een maatwerkovereenkomst voert het Werkbedrijf in samenwerking met de gemeente extra activiteiten uit. In 2018 was dat extra Dienstverlening aan Statushouders.

Binnen dit project zijn 8 personen geplaatst op betaald werk, 4 personen hebben gewerkt met behoud van uitkering en 3 personen zijn terug overgedragen aan onze gemeente.

Wmo en Jeugd

Wmo/Jeugd

Zowel op het gebied van Wmo als van Jeugd is er in 2018 meer ambulante ondersteuning ingezet dan in de voorgaande jaren. Zowel de aantallen cliënten, de ingezette zorg als ook de kosten zijn gestegen. Daarbij is wel te zien dat de omvang van de specialistische ondersteuning gelijk gebleven is en bij Wmo zelfs licht gedaald. De basisondersteuning is in omvang toegenomen. Dit is in principe een gewenste ontwikkeling. Lichte zorg zou zwaardere zorg moeten voorkomen. Helaas zien we dat de zwaardere zorg slechts licht is afgenomen, waardoor in totaal het geheel aan ambulante ondersteuning duurder is geworden. Het gemeentelijke Sociaal Team is met 77% de hoofdverwijzer bij deze vorm van zorg. De ingezette jeugd-GGZ is licht afgenomen. Bij deze vorm van zorg is de huisarts met 69% de hoofdverwijzer. Het aantal jongeren dat jeugdzorg kreeg en daarbij moest worden opgenomen is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar. Ook de kosten zijn nagenoeg gelijk. Tot laat in het jaar zag het er naar uit dat er in 2018 sprake zou zijn van veel minder kosten bij deze vorm van zorg waardoor het geraamde budget voldoende leek. Uiteindelijk zijn er toch nog kinderen bij gekomen en eindigen we op deze post met een aanzienlijk tekort.

Doelgroepenvervoer

Bij het doelgroepenvervoer is sprake van stijgend aantal cliënten en daardoor ook stijgende kosten. Dit betreft met name het Wmo-vervoer.

Woningaanpassingen

Het aantal woningaanpassingen dat in 2018 nodig was, bleek ook meer te zijn dan waar rekening mee was gehouden op basis van het gebruik in de voorgaande jaren. Dit is een vorm van ondersteuning waarvan het gebruik sterk varieert. Er zijn jaren dat nauwelijks voorzieningen worden toegekend en jaren dat dit veel hoger ligt. Hier is verder geen verklaring voor te geven. Wel heeft dit tot resultaat gehad dat er in 2018 een tekort is ontstaan op deze post.

Hulp bij het huishouden

Wat betreft de Hulp bij het Huishouden, ook hiervan zijn de kosten licht gestegen. Als er rekening wordt gehouden met het gegeven dat in 2018 ook de tarieven van de aanbieders zijn gestegen, dan kan worden geconstateerd dat er (tijdelijk) sprake is van minder groei in de ingezette zorg op dit product. In 2019 hebben alle cliënten een herindicatie gekregen op basis van een nieuwe richtlijn. Ook dit heeft geen toename in de omvang van de zorg tot gevolg gehad. Feit blijft wel dat de kosten die wij als gemeente maken voor de Hulp bij het Huishouden fors hoger zijn dan het rijksbudget wat we hiervoor ontvangen.

Dekking tekort

Het totale tekort op Wmo, Jeugd en Participatie kan worden opgevangen door inzet van de bestemmingsreserve Sociaal Domein, die speciaal met dit doel is ingericht voor de jaren 2017-2019.

4.15. Paragraaf Strategische Toekomstvisie

Portefeuillehouder

Burgemeester Gradisen, wethouders Wienhoven, Peters en Doorenbos.

Wettelijk kader

Geen. Dit betreft een facultatieve paragraaf.

Algemeen

Conform de opzet heeft de strategische toekomstvisie mede als leidraad gediend voor het opstellen van het collegeprogramma, gebaseerd op het coalitieakkoord 2018 – 2022. De eerste uitwerking heeft plaatsgevonden in de begroting 2019 (en meerjarenraming 2020-2022) die de raad in 2018 heeft vastgesteld. In diverse beleidsdocumenten, bijvoorbeeld waar het gaat over de Omgevingswet, vindt een meer specifieke invulling plaats.

4.16. Paragraaf Informatieveiligheid

Portefeuillehouder

Burgemeester Gradisen

Wettelijk kader

Deze paragraaf is niet wettelijk verplicht op grond van het BBV, maar wordt opgenomen op grond van de resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente'.

Algemeen

Gemeenten leggen verantwoordelijkheid af over hun informatieveiligheid in het jaarverslag, dit is in 2013 afgesproken in de resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente'.

Dit gebeurt met de audit-systematiek ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Deze systematiek maakt het inzicht in de stand van zaken rondom informatieveiligheid gemakkelijker en efficiënter. Met ENSIA wordt de situatie van de gemeente getoetst aan de normen uit de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG).

De ENSIA zelfevaluatie over 2018 is uitgevoerd. Onze gemeente heeft in 2018 de pijlers beleid, bewustwording en afspraken met de ICT- samenwerking verder verankerd. Het informatiebeveiligingsbeleid is geactualiseerd en in 2018 vastgesteld door het college van b&w. Ook zien we dat ICT Rijk van Nijmegen informatiebeveiliging hoog in het vaandel heeft staan. Mede hierdoor voldoet onze gemeente nagenoeg automatisch aan de BIG; de maatregelen die worden uitgevoerd zijn immers grotendeels uitbesteed aan de iRvN.

Waar in 2017 de basis is gelegd, is de informatiebeveiliging in 2018 bestendigd en verstevigd. De gemeente zorgt ervoor dat de informatie van onze inwoners en bedrijven correct en actueel is, in voldoende mate beschikbaar is en is afgeschermd voor onbevoegden.

5. Jaarrekening

5.1. Grondslagen

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) en de verordening op grond van art. 212 Gemeentewet (geldende verordening: Financiële verordening gemeente Mook en Middelaar 2017), waarin door de gemeenteraad op 3 november 2016 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld. Met ingang van 2019 geldt overigens een gewijzigde financiële verordening.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar. De algemene uitkering over 2018 is conform de later gepubliceerde decembercirculaire.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeente afdraagt, geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2017 van de Commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen Wmo-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdrage als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever feitelijk bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het wettelijke verbod op het opnemen van voorzieningen dan wel schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

BALANS

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- dan wel vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in vijf jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het hieraan gerelateerde materiële vast actief.

Bijdragen aan activa van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak die aan de vervaardiging van het actief worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten worden geactiveerd.

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

De (standaard) gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	25 (aankoop en renovatie) en 40 (nieuwbouw)
Bedrijfsgebouwen	25 (aankoop en renovatie) en 40 (nieuwbouw)
Vervoermiddelen	5 (zware transportmiddelen 8 jaar)
Machines, apparaten en installaties	10 (technische installaties in bedrijfsgebouwen 15)
Overige materiële vaste activa	10 (automatisering 4)

Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering of het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van artikel 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf begrotingsjaar 2017 zijn en worden gedaan.

Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór begrotingsjaar 2017 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangegeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

5. Jaarrekening

In erfpacht uitgegeven gronden

Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen - tenzij hierna anders vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt (ruim) boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting van de (gewezen) wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd (actuarieel berekend). De onderhoudsregulatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

5.2. Overzicht van baten en lasten (inclusief analyse)

5.2.1. Exploitatieresultaat

Onderstaand vindt u het exploitatieresultaat over het jaar 2018 en de begrotingscijfers 2018. De begrotingscijfers zijn inclusief de in de loop van het jaar 2018 vastgestelde begrotingswijzigingen. Daarnaast zijn de vergelijkende cijfers over 2017 opgenomen.

De analyse van de verschillen begroot-werkelijk 2018 worden na dit overzicht vermeld. Onderstaand overzicht geeft de saldi weer per programma waarbij het aandeel van de kostenplaatsen is verwerkt in de baten en lasten. De mutaties in de reserves zijn voor 2018 zo veel mogelijk verwerkt bij de betreffende programma's. Mutaties in de reserves voor de kostenplaatsen zijn verwerkt in het programma 'Budgetteren'.

Positieve bedragen zijn lasten en negatieve bedragen (-) zijn baten.

Vertaaltabel begrippen Jaarstukken - BBV:

Jaarstukken	BBV
Totaal baten en lasten	Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten
Totaal programma	Gerealiseerd resultaat

bedragen x € 1.000

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Besturen					
Totaal lasten	1.163	1.198	883	1.359	-475 N
Totaal baten	-1.482	-964	-278	-573	295 V
Totaal baten en lasten	-319	233	605	786	-181 N
Toevoeging aan reserves	2.675	0	798	798	0 V
Onttrekking uit reserves	-2.889	-223	-1.057	-942	-115 N
Totaal Programma	-532	11	346	642	-296 N

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Beschermen					
Totaal lasten	582	579	629	588	41 V
Totaal baten	-10	-6	-6	-7	1 V
Totaal baten en lasten	572	573	623	581	43 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-25	0	-20	-20	0 V
Totaal Programma	547	573	603	561	43 V

5. Jaarrekening

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Verplaatsen					
Totaal lasten	549	519	967	592	375 V
Totaal baten	-8	-4	-4	-4	0 V
Totaal baten en lasten	541	515	963	588	376 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-116	0	-440	-45	-395 N
Totaal Programma	424	515	523	543	-19 N

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Werken					
Totaal lasten	70	100	155	70	85 V
Totaal baten	-57	-64	-71	-59	-11 N
Totaal baten en lasten	13	35	85	11	74 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	-72	0	-51	-65	14 V
Totaal Programma	-59	35	34	-54	88 V

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
Programma Leren					
Totaal lasten	241	265	264	239	25 V
Totaal baten	0	-1	-1	-1	0 N
Totaal baten en lasten	240	264	263	238	25 V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0 V
Onttrekking uit reserves	0	0	0	0	0 V
Totaal Programma	240	264	263	238	25 V

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
----------------	-----------------	---------------------	------------------------	-----------------	---------

Programma Recreëren

Totaal lasten	517	544	677	597	81	V
Totaal baten	-20	-15	-50	-50	0	N
Totaal baten en lasten	497	529	627	547	81	V
Toevoeging aan reserves	25	0	0	0	0	V
Onttrekking uit reserves	-44	0	-81	-66	-15	N
Totaal Programma	477	529	546	480	66	V

Baten / Lasten

Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
-----------------	---------------------	------------------------	-----------------	---------

Programma Samenleven en zorgen

Totaal lasten	5.169	5.104	5.265	5.357	-92	N
Totaal baten	-1.787	-1.652	-1.808	-1.788	-20	N
Totaal baten en lasten	3.382	3.452	3.457	3.569	-112	N
Toevoeging aan reserves	101	0	0	0	0	V
Onttrekking uit reserves	-163	0	-47	-44	-3	N
Totaal Programma	3.321	3.452	3.410	3.525	-115	N

Baten / Lasten

Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
-----------------	---------------------	------------------------	-----------------	---------

Programma Gezond leven

Totaal lasten	1.442	1.936	2.053	2.050	3	V
Totaal baten	-1.735	-1.724	-1.759	-1.764	5	V
Totaal baten en lasten	-293	212	294	286	8	V
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	V
Onttrekking uit reserves	-62	0	-133	-59	-74	N
Totaal Programma	-355	212	161	227	-66	N

Baten / Lasten

Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil
-----------------	---------------------	------------------------	-----------------	---------

Programma Wonen

Totaal lasten	157	203	275	216	59	V
Totaal baten	-305	-164	-164	-182	18	V
Totaal baten en lasten	-148	39	111	34	77	V

5. Jaarrekening

Toevoeging aan reserves	136	0	0	0	0	V
Onttrekking uit reserves	-250	0	-64	-64	0	V
Totaal Programma	-262	39	47	-30	77	V

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil	
<u>Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien (admo)</u>						
Totaal lasten	6.154	5.238	6.235	6.108	127	V
Totaal baten	-11.294	-10.868	-11.774	-11.762	-12	N
Totaal baten en lasten	-5.139	-5.630	-5.540	-5.654	115	V
Toevoeging aan reserves	182	0	62	62	0	V
Onttrekking uit reserves	-423	0	-392	-396	4	V
Totaal Programma	-5.380	-5.630	-5.870	-5.989	119	V

Totaaloverzicht

Baten / Lasten	Realisatie 2017	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Realisatie 2018	Vershil	
<u>Totaal</u>						
Totaal lasten	16.045	15.685	17.404	17.175	229	V
Totaal baten	-16.699	-15.463	-15.915	-16.191	276	V
Totaal baten en lasten	-654	223	1.489	984	505	V
Toevoeging aan reserves	3.120	0	860	860	0	V
Onttrekking uit reserves	-4.045	-223	-2.286	-1.702	-584	N
Totaal Programma	-1.579	0	63	142	-79	N

5.2.2. Overzicht op productgroep

Hieronder is het financiële overzicht op productgroepniveau vermeld. Ofschoon autorisatie plaatsvindt op programmaniveau (zie rechtmatigheidsteksten bij de diverse programma's) geeft dit overzicht inzicht in de onderliggende productgroepen, zoals deze ook gehanteerd worden voor 'informatie voor derden' (IV3).

Alle bedragen in onderstaande tabellen zijn x € 1.000.

5. Jaarrekening

Programma / productgroep		Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Besturen						
0.1	Bestuur	469	602	671	771	-100
0.2	Burgerzaken	-83	-67	-67	-72	6
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-601	2	2	-1	3
0.5	Treasury	-36	-303	12	-31	42
0.61	Ozb woningen	0	0	0	0	0
0.62	Ozb niet-woningen	0	0	0	0	0
0.64	Belastingen overig	-19	-12	-17	2	-19
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	1	5	5	5	0
0.8	Overige baten en lasten	-50	7	0	112	-112
Totaal Baten en Lasten		-320	233	605	786	-181
Toevoegingen aan reserves		2.675	0	798	798	0
Onttrekkingen uit reserves		-2.889	-223	-1.057	-942	-115
Totaal baten en lasten		-533	11	346	642	-296

Programma / productgroep		Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Beschermen						
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	536	511	531	520	11
1.2	Openbare orde en veiligheid	36	62	92	61	31
Totaal Baten en Lasten		572	573	623	581	43
Toevoegingen aan reserves		0	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves		-25	0	-20	-20	0
Totaal baten en lasten		547	573	603	561	43

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Verplaatsen					
2.1 Verkeer en vervoer	541	514	920	570	351
2.3 Recreatieve havens	-1	0	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	1	1	1	1	0
2.5 Openbaar vervoer	0	0	42	18	25
Totaal Baten en Lasten	541	515	963	588	376
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	-116	0	-440	-45	-395
Totaal baten en lasten	424	515	523	543	-19

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Werken					
3.1 Economische ontwikkeling	-3	7	2	-3	5
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-35	2	22	-32	54
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	23	-4	-5	9	-14
3.4 Economische promotie	28	30	65	36	29
Totaal Baten en Lasten	13	35	85	11	74
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	-72	0	-51	-65	14
Totaal baten en lasten	-59	35	34	-54	88

5. Jaarrekening

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Leren					
4.2 Onderwijshuisvesting	157	156	174	154	21
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	83	108	88	84	4
Totaal Baten en Lasten	240	264	263	238	25
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	0	0	0	0	0
Totaal baten en lasten	240	264	263	238	25

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Recreëren					
5.1 Sportbeleid en activering	2	24	44	34	11
5.2 Sportaccommodaties	72	76	101	95	7
5.3 Cultuur (presentatie, productie en participatie)	40	54	47	37	10
5.4 Musea	0	1	1	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	8	16	33	8	25
5.6 Media	31	36	36	36	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	344	321	365	338	28
Totaal Baten en Lasten	497	529	627	547	81
Toevoegingen aan reserves	25	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	-44	0	-81	-66	-15
Totaal baten en lasten	477	529	546	480	66

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Samenleven en zorgen					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	337	337	335	308	27
6.2 Wijkteams	116	140	125	123	2
6.3 Inkomensregelingen	253	355	116	57	58
6.4 Begeleide participatie	751	679	698	702	-4
6.5 Arbeidsparticipatie	107	104	108	104	4
6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	70	71	71	105	-34
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	775	786	888	892	-5
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	861	858	971	1.149	-177
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	13	14	19	19	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	100	108	126	110	17
Totaal Baten en Lasten	3.382	3.452	3.457	3.569	-112
Toevoegingen aan reserves	101	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	-163	0	-47	-44	-3
Totaal baten en lasten	3.321	3.452	3.410	3.525	-115

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Gezond leven					
7.1 Volksgezondheid	215	213	231	229	2
7.2 Riolering	-278	-5	-2	13	-16
7.3 Afval	-287	-77	-77	-61	-16
7.4 Milieubeheer	49	73	133	95	38
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	9	9	9	9	0
Totaal Baten en Lasten	-293	212	294	286	8

5. Jaarrekening

Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	-62	0	-133	-59	-74
Totaal baten en lasten	-355	212	161	227	-66

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
Programma Wonen					
8.1 Ruimtelijke ordening	-23	36	62	29	33
8.3 Wonen en bouwen	-126	2	49	4	44
Totaal Baten en Lasten	-148	39	111	34	77
Toevoegingen aan reserves	136	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves	-250	0	-64	-64	0
Totaal baten en lasten	-262	39	47	-30	77

Programma / productgroep	Realisatie 2017	Prim. Begroting 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018	Vershil Begroot en Realisatie
ADMO					
9.1 Algemene dekkingsmiddelen	-10.786	-10.868	-11.390	-11.402	13
9.2 Kosten van overhead	5.647	5.233	5.845	5.748	97
9.4 Bedrag voor onvoorzien	0	5	5	0	5
Totaal Baten en Lasten	-5.139	-5.630	-5.540	-5.654	115
Toevoegingen aan reserves	182	0	62	62	0
Onttrekkingen uit reserves	-423	0	-392	-396	4
Totaal baten en lasten	-5.380	-5.630	-5.870	-5.989	119

5.2.3. Analyse op productgroep

Hieronder vindt u de analyse op productgroepniveau van de belangrijkste verschillen. Verschillen onder de € 10k per product worden meestal niet verklaard. Omdat een productgroep (kolom 'Nr.') uit meerdere producten kan bestaan, is het mogelijk dat de verschillen boven de € 10k in een productgroep niet verder worden verklaard, omdat de onderliggende producten allemaal kleine verschillen bevatten.

Programma	Nr.	Omschrijving productgroep	Vershil begroot +/- realisatie	Budget-overheveling	(Nog te verklaren) verschil	Toelichting
Programma Besturen						
	0.1	Bestuur	-100		-100	Betreft met name hogere vergoeding voor raadsleden (€ 78k N), als gevolg van het indelen in een hogere inwonersklasse (tot 40.000 inwoners vergoeding raadsleden gelijk). Daarnaast een hogere dotatie aan de pensioenvoorziening voor (gewezen) wethouders (€ 28k N) in verband met een lagere rekenrente.
	0.2	Burgerzaken	6		6	
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	3		3	
	0.5	Treasury	42		42	Betreft met name boekresultaat verkoop participaties AKF Financial Bond Fonds (€ 32k V).
	0.64	Belastingen overig	-19		-19	Betreft met name hogere heffings- en invorderingskosten (€ 19k N).
	0.7	Overige uitkeringen gemeentefonds	0		0	
	0.8	Overige baten en lasten	-112		-112	Betreft vrijval voorziening dubieuze debiteuren (€ 238k V), het afboeken van de dubieuze debiteuren (€ 214k N), het afboeken van niet-dubieuze debiteuren (€ 22k N), een naheffingsaanslag loonheffing over 2017 (€ 32k N), een afwikkeling van transitorisch posten uit 2014 en 2015 (€40k N) en een correctie van heffings- en invorderingskosten uit 2017 (€31).
Totaal baten en lasten			-181		-181	
Toevoegingen aan reserves			0		0	
Onttrekkingen uit reserves			-115		-115	Betreft met name lagere onttrekking dekking kapitaallasten wegens vertraagde investeringen ten opzichte van de begroting.
Totaal Programma Besturen			-296	0	-296	

5. Jaarrekening

Programma	Nr.	Omschrijving productgroep	Verschil begroot -/- realisatie	Budget-overheveling	(Nog te verklaren) verschil	Toelichting
Programma Beschermen						
	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	11		11	Betreft met name lagere huurkosten brandkranen en lagere kosten opleiding bevolkingszorg en crisiscommunicatie.
	1.2	Openbare orde en veiligheid	31		31	Betreft met name lagere kosten voor handhaving.
Totaal baten en lasten			43		43	
Toevoegingen aan reserve			0		0	
Onttrekkingen uit reserves			0		0	
Totaal Programma Beschermen			43	0	43	
Programma Verplaatsen						
	2.1	Verkeer en vervoer	351	356	-5	Betreft lagere (uitgestelde) onderhoudskosten bruggen (€ 356k V) (dekking via VBR)
	2.3	Recreatieve havens	0	0	0	
	2.4	Economische havens en waterwegen	0		0	
	2.5	Openbaar vervoer	25		25	Betreft lagere kosten pilot Breng Flex (€ 25k V) (dekking via VBR).
Totaal baten en lasten			376	356	20	
Toevoegingen aan reserves			0		0	
Onttrekkingen uit reserves			-395	-356	39	Betreft lagere onttrekking uit VBR ten gunste van onderhoudskosten bruggen (zie hierboven) (€ 356k N) en lagere onttrekking uit VBR ten gunste van kosten pilot Breng Flex (€ 25k N).
Totaal Programma Verplaatsen			-19	0	-19	
Programma Werken						
	3.1	Economische ontwikkeling	5		5	
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	54		54	Betreft lagere kapitaallasten (€ 36k V) en niet benut budget voor advieskosten duurzame herstructuring Korendal (€ 20k V).
	3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-14		-14	Betreft nagekomen kapitaallasten Groesbeekseweg (€ 14k N), hiertegenover staat extra onttrekking uit bestemmingsreserve dekking kapitaallasten panden Groesbeekseweg.
	3.4	Economische promotie	29		29	Betreft niet benut budget voor TOP's (reeds vanaf 2015 overgeheveld) (€ 20k V) en lagere subsidiekosten (€ 7k V).
Totaal baten en lasten			74		74	

Programma	Nr.	Omschrijving productgroep	Verschil begroot -/- realisatie	Budget-overheveling	(Nog te verklaren) verschil	Toelichting
		Toevoegingen aan reserves	0		0	
		Onttrekkingen uit reserves	14		14	Zie bij punt 3.3.
		Totaal Programma Werken	88	0	88	
Programma Leren						
	4.2	Onderwijshuisvesting	21		21	Betreft lagere kapitaallasten onderwijs (€ 14k V) en diverse kleinere voordelen op budgetten van € 1k à € 2k voordeel (€ 5k).
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4		4	
		Totaal baten en lasten	25		25	
		Toevoeging aan reserves	0		0	
		Onttrekkingen uit reserves	0		0	
		Totaal Programma Leren	25	0	25	
Programma Recreëren						
	5.1	Sportbeleid en activering	11		11	Betreft lagere advieskosten (€ 21k V), maar hogere subsidiekosten (€ 10k N) (beiden project MOVE).
	5.2	Sportaccommodaties	7		7	
	5.3	Cultuur (presentatie, productie en participatie)	10		10	Betreft met name niet benut budget voor kunst en cultuur (muurschilderingen) (€ 8k V).
	5.4	Musea	0		0	
	5.5	Cultureel erfgoed	25		25	Betreft met name niet benut budget voor subsidies monumenten (€ 6k V) en voor investeringssubsidie van de kerk in Mook (€ 17k V).
	5.6	Media	0		0	
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	28	15	13	Betreft lagere kosten visie Maasheggen (€ 15k V), hiertegenover staat een lagere onttrekking uit de VBR. Daarnaast diverse kleinere posten (minder gerealiseerd dan geraamd) (€ 13k V).
		Totaal baten en lasten	81		66	
		Toevoegingen aan reserves	0		0	
		Onttrekkingen uit reserves	-15	-15	0	Zie bij 5.7 (visie Maasheggen).
		Totaal Programma Recreëren	66	0	66	

5. Jaarrekening

Programma	Nr.	Omschrijving productgroep	Verschil begroot -/- realisatie	Budget-overheveling	(Nog te verklaren) verschil	Toelichting
Programma Samenleven en zorgen						
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	27		27	Betreft diverse kleinere posten, waarbij de realisatie achterblijft ten opzichte van de raming (met name bij vrijwilligersondersteuning en mantelzorg)
	6.2	Wijkteams	2		2	
	6.3	Inkomensregelingen	58		58	Betreft o.a. vrijval voorziening dubieuze debiteuren SZ (€ 34k V), een voordeel op BBZ (na verrekening met bijdrage rijk) (€ 39k V), hogere kosten voor bijzondere bijstand (€ 21k N) en lagere kosten voor schuldhulpverlening (€ 5k V).
	6.4	Begeleide participatie	-4		-4	
	6.5	Arbeidsparticipatie	4		4	
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	-34		-34	Betreft met name hogere kosten maatwerkvoorziening woningaanpassing (€ 39k N), hoger kosten maatwerkvoorziening vervoer (€ 11k N) en een hogere eigen bijdrage dan geraamd (€ 12k V)
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	5		9	
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-177		-177	Betreft met name hogere kosten voor pleeg- en residentiële jeugdzorg (€ 177k N).
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0		0	
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	17		17	Betreft nog te ontvangen bedrag voor Jeugd C2 (€ 17k V)
Totaal baten en lasten			-112		-112	
Toevoegingen aan reserves			0		0	
Onttrekkingen uit reserves			-3		-3	
Totaal Programma Samenleven en zorgen			-115	0	-115	
Programma Gezond leven						
	7.1	Volksgezondheid	2		2	
	7.2	Riolering	-16		-16	Betreft met name lagere kapitaallasten (€ 22k V), hogere onderhoudskosten (€ 19k N), hogere kosten voor rioolwerkzaamheden (€ 10k N) en hogere abonnementskosten hosting pomptechniek (€ 7k N)
	7.3	Afval	-16		-16	Betreft lagere opbrengst afvalstoffenheffing (€ 27k N), hogere opbrengst afvalstroom PMD (€ 32k V) en hogere kosten voor vuilophaal en -afvoer (€ 16k N)

Programma	Nr.	Omschrijving productgroep	Verschil begroot -/- realisatie	Budget-overheveling	(Nog te verklaren) verschil	Toelichting
	7.4	Milieubeheer	38	56	-18	Betreft met name lagere kosten voor uitvoeringsprogramma duurzaamheid (€ 25k V). Hiertegenover staat een lagere onttrekking uit de VBR.
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	0		0	
Totaal baten en lasten			8	56	-48	
Toevoeging aan reserves			0		0	
Onttrekkingen uit reserves			-74	-56	-18	zie bij 7.4.
Totaal Programma Gezond leven			-66	0	-66	
Programma Wonen						
	8.1	Ruimtelijke ordening	33		33	Betreft lagere advieskosten (€ 18k V) en hogere exploitatiebijdragen van derden (€ 13k V).
	8.3	Wonen en bouwen	44		44	Betreft lagere kapitaallasten Hart van Mook (€ 62k V), hogere kapitaallasten voor woningexploitatie (€13k N) en hogere advieskosten voor welstand (€ 10k N).
Totaal baten en lasten			77		77	
Toevoegingen aan reserves			0		0	
Onttrekkingen uit reserves			0		0	
Totaal Wonen			77	0	77	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien						
	9.1	Algemene dekkingsmiddelen	13		13	Lagere rente eigen vermogen, kapitaallasten en banken (€ 143k N), hogere uitkeringen gemeentefonds (€ 84k V) en hogere opbrengsten diverse belastingen (€ 72k V), mede als gevolg van nagekomen belastingopbrengsten voorgaande jaren.
	9.2	Kosten van overhead	97	100	-3	Betreft opleidingsbudget (€ 100k V). Wordt zoals reeds aangegeven in NJN 2018 overgeheveld naar 2019.
	9.4	Bedrag voor onvoorzien	5		5	
Totaal baten en lasten			115		115	
Toevoegingen aan reserves			0		0	
Onttrekkingen uit reserves			4		4	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			119	100	19	

5.2.4. Onvoorziene uitgaven

De post voor onvoorziene uitgaven is in de begroting 2018 structureel geraamd op € 5k. Deze post is in 2018 niet benut.

5.2.5. Incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel worden incidentele baten en lasten vermeld conform artikel 28.c BBV. Hierbij is aansluiting gezocht bij de 'Notitie incidentele en structurele baten en lasten' van de commissie BBV. Toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij gedurende minimaal 3 jaar (structureel) lasten worden gedekt.

In onderstaand overzicht zijn de incidentele baten en lasten weergegeven (> € 10.000).

Programma	Incidentele lasten	Bedragen x € 1.000	
		Begroting 2018	Realisatie 2018
0	Raad onderzoeks-/uitvoeringskosten (na wijziging VJN 2018)	15	11
0	Verkiezingen / referenda	12	13
0	Inhuur personeel flexibele schil	100	100
Totaal incidentele lasten		127	124

Programma	Incidentele baten	Bedragen x € 1.000	
		Begroting 2018	Realisatie 2018
0	Opbrengst leges reisdocumenten	22	33
0	Algemene dekking uit VBR (2018 en 2019)	48	48
8	Opbrengst leges omgevingsvergunningen grote projecten	50	48
Totaal incidentele baten		120	129
Saldo incidentele lasten -/- incidentele baten		7	-5

5.2.6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Overzicht structurele toevoegingen aan de reserves

Programma	Reserve	bedragen x € 1.000	
		Begroting	Realisatie
overhead	Onderhoud gemeentehuis	62 *)	62
Totaal		62	62

*) Conform wet- en regelgeving (BBV) is vorig jaar de voorziening groot onderhoud gemeentehuis omgezet in een bestemmingsreserve groot onderhoud gemeentehuis. De structurele dotatie aan de voorziening wordt hiermee omgezet in een structurele toevoeging aan de bestemmingsreserve.

Overzicht structurele onttrekkingen aan de reserves

bedragen x € 1.000

Programma	Reserve	Begroting	Realisatie
1	Dekking kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne / gemeentewerf	35	35
4	Verkoop aandelen Attero	5	5
8	Dekking afschrijvingskosten investeringsplan 2013-2016 (Hart van Mook)	127	38
Totaal		167	78

5.2.7. Wet Normering Topinkomens

Op grond van de Wet Normering Topinkomens worden enkele inkomensgegevens van bepaalde functionarissen openbaar gemaakt. Voor de gemeente Mook en Middelaar betreffen dit de functies van de griffier en de secretaris.

Bezoldiging topfunctionarissen:

bedragen x € 1

	A.W. Peters-Sengers	J.M.G. de Kinkelder
Functiegegevens 2018	Griffier	Secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1-1 / 31-12	1-1 / 31-12
Omvang dienstverband in (fte) (gemiddelde)	0,53	1,00
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging 2018		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	38.513	93.800
Beloningen betaalbaar op termijn	5.774	15.405
<i>Subtotaal</i>	44.286	109.205
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 2018	100.170	189.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0
Totale bezoldiging	44.286	109.205
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Vergelijkende gegevens 2017		
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1-6 / 31-12	1-1 / 31-12
Omvang dienstverband 2017 (in fte)	0,11	1,00
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	4.102	95.085
Beloningen betaalbaar op termijn	587	14.352
<i>Subtotaal</i>	4.689	109.437
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 2017	11.791	181.000
Totale bezoldiging 2017	4.689	109.437

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige (niet-)topfunctionarissen met een dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag ontvangen.

5.2.8. Kasstroomoverzicht

Jaarstukken worden opgesteld volgens het baten en lastenstelsel. Met ingang van begrotingsjaar 2017 is het verplicht om ook een kasstroomoverzicht op te nemen volgens het stelsel van inkomsten en uitgaven. Dit betreft fysieke geldstromen. Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de zogenaamde indirecte methode (afgeleid van balansmutaties). Het verschil is gelijk aan de mutatie in de liquide middelen.

bedragen x € 1.000

Omschrijving		
OPERATIONELE KASSTROOM		
Bedrijfsresultaat (voor mutaties reserves en voor belastingen)	-984	
Af: Belasting over bedrijfsresultaat	0	
Afschrijving (kosten, geen uitgaven)	407	
Dotatie aan voorzieningen (kosten, geen uitgaven)	665	
Vrijval voorzieningen (baten, geen inkomsten)	-276	
Aanwending voorzieningen (uitgaven, geen kosten)	-284	
Kasstroom op winstbasis		-471
<i>Mutatie werkkapitaal</i>		
Mutaties Voorraden (grondstoffen en eindproduct)	0	
Mutaties Debiteuren / kortlopende vorderingen (excl. vz.dub.deb.)	550	
Mutaties Crediteuren / kortlopende schulden	644	
Mutaties Overlopende activa / overlopende passiva	519	
Saldo mutatie werkkapitaal		1.713
Kasstroom op operatiebasis		1.242
Investeringskasstroom		
Saldo investeringen / desinvesteringen	-2.549	
Bijdragen van derden (correctie naar vooruitontvangen bedragen)	1.056	
Saldo mutatie investeringskasstroom		-1.493
Totaal vrije kasstroom		-252
FINANCIERINGSKASSTROOM		
Aflossingen activa (leningen u/g)	19	
Aflossingen passiva (leningen o/g)	-182	
Totaal financieringskasstroom		-163
Vrije kasstroom + Financieringskasstroom = Mutatie liquide middelen		-414
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN (INCL. SKB)		
Mutatie saldo Schatkistbankieren	-388	
Mutatie saldo kas/bank	-26	
Totaal mutatie liquide middelen (toename)		-414

5.3. Balans

bedragen x € 1.000

Balans per 31 december	ultimo 2018	ultimo 2017
ACTIVA		
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	0	0
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	111	131
	111	131
<i>Materiële vaste activa</i>		
- Investerings met een economisch nut	3.543	2.892
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	2.207	1.909
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	2.597	2.455
- In erfpacht	0	0
	8.347	7.256
<i>Financiële vaste activa</i>		
- Kapitaalverstrekkingen aan:		
• deelnemingen	439	439
- Leningen aan:		
• deelnemingen	300	300
- Overige langlopende leningen	48	52
- Overige uitzettingen	0	0
	787	791
Totaal vaste activa	9.245	8.178
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar:		
- vorderingen op openbare lichamen	1.420	141
- uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	7.165	7.553
- overige vorderingen	618	1.911
- overige uitzettingen	261	522
	9.464	10.127
Liquide middelen		
- Kassaldi	1	1
- Banksaldi	203	229
	204	230
Overlopende activa		
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen bedragen van:		

5. Jaarrekening

• Europese overheidslichamen	0	0
• Het Rijk	0	0
• Overige Nederlandse overheidslichamen	40	226
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	<u>1.642</u>	<u>920</u>
	1.682	1.146
Totaal vlottende activa	<u>11.350</u>	<u>11.503</u>
Totaal-generaal	<u>20.595</u>	<u>19.681</u>
Recht op verliescompensatie Vennootschapsbelasting krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969	0	0

bedragen x € 1.000

Balans per 31 december	ultimo 2018	ultimo 2017
PASSIVA		
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
- Algemene reserve	2.000	2.000
- Algemene vrije reserve	3.017	2.561
- Bestemmingsreserves	4.609	4.328
- Gerealiseerde resultaat	- 142	1.579
	9.484	10.469
Voorzieningen	6.016	5.635
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		
- onderhandse leningen van:		
• Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.089	1.271
	1.089	1.271
Totaal vaste passiva	16.589	17.374
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar:		
- Overige kasgeldleningen	0	0
- Overige schulden	1.762	1.119
	1.762	1.119
Overlopende passiva		
- Nog te betalen bedragen	2.112	1.072
- Vooruitontvangen voorschotbedragen overheid:		
• Europese overheidslichamen	0	0
• Het Rijk	0	0
• Overige Nederlandse overheidslichamen	100	100
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	31	16
	2.243	1.188
Totaal vlottende passiva	4.005	2.307
Totaal-generaal	20.595	19.681
Gewaarborgde geldleningen	11.596	12.314
Garantstellingen hypotheek	296	706

5.4. Toelichting op de balans

ACTIVA

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Verloop

Het verloop van de immateriële activa was in 2018 als volgt:

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Investe- ringen	Desinves- - teringen	Afschri- j- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2018
Kosten van onderzoek en ontwikkeling							
Bijdrage van activa in eigendom van derden	131			20			111
Totaal	131			20	0	0	111

Toelichting

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Dit betreft bijdragen aan derden ten behoeve van bijvoorbeeld de restauratie van de watermolen en de uitbreiding of verbouwing van de gemeenschapsaccommodaties.

Materiële vaste activa

Verloop

Het verloop van de materiële activa was in 2018 als volgt:

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Investe- ringen	Desinves- - teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2018
<i>Investerings met een economisch nut</i>							
Gronden	670	2			2		670
Woonruimten	685	5		27	5		658
Bedrijfsgebouwen	781	261		25			1.017
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	470	1.000		37	460		973
Vervoermiddelen	122			29			93
Machines, apparaten en installaties	3			3			0
Overige materiële vaste activa	160			30			130
Totaal	2.892	1.268		150	467	0	3.543

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.764	392		72	8		2.076
Machines, apparaten en installaties	19			3			16
Overige materiële vaste activa	126			10			115
Totaal	1.909	392		85	8	0	2.207

	Boekwaarde 31-12-2017	Invester- ingen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2018
--	--------------------------	--------------------	-----------------------	---------------------	----------------------------	---------------------	--------------------------

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.076	791		71	581		1.215
Overige materiële vaste activa	1.379	84		81			1.382
Totaal	2.455	875		152	581	0	2.597
Totaal Materiële vaste activa	7.256	2.535		387	1.056	0	8.347

Toelichting

Economisch nut

Hierop hebben investeringen plaatsgevonden en wordt er afgeschreven. Van de materiële vaste activa met economisch nut, worden de investeringen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, afzonderlijk op de balans vermeld. Dit betreft investeringen op het gebied van riolering en waterzuivering waarvoor rioolrecht wordt geheven en investeringen op het gebied van afvalinzameling, -verwerking en de milieustraat, waarvoor afvalstoffenheffing en reinigingsrecht wordt geheven.

Maatschappelijk nut

De volgende investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn in 2018 geactiveerd:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Geïnvesteed bedrag	Bijdrage derden / Verminderingen	Afschr.-termijn	Beschikbare reserve voor dekking kapitaallasten
Hart van Mook	31	0	25	Reserve afschr. investeringsplan 2013-2016
OV masten	24	0	40	
OV armaturen	27	0	20	
Hart van Mook, herinrichting N271	52	17	25	Reserve afschr. investeringsplan 2013-2016
Wandelknooppuntennetwerk	3	0	30	
Snelfietsroute Spoortunnel Veldweg	524	524	30	
Snelfietsroute Veldweg-spoortunnel	215	40	30	
Totaal	875	581		

Met ingang van 2017 is het wettelijk verplicht om investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut te activeren. De boekwaarde per 31 december van deze investeringen bedraagt € 675k. De boekwaarde van de reeds bestaande investeringen van voor 2017, waarbij het activeren facultatief was, bedraagt € 1.922k.

Financiële vaste activa

Verloop

Het verloop van de financiële activa was in 2018 als volgt:

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Invester- ingen	Desinves- teringen	Afschrijvingen / aflossingen	afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2018
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	439					439
Leningen aan deelnemingen	300					300
Overige langlopende leningen	52	14	18			48

5. Jaarrekening

	Boekwaarde 31-12-2017	Invester- ingen	Desinves- teringen	Afschrijvingen / aflossingen	afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2018
Overige uitzettingen met een looptijd langer dan 1 jaar	12					12
Voorziening Overige uitzettingen met een looptijd langer dan 1 jaar	-12					-12
Totaal Financiële vaste activa	791	14	18	0	0	787

Toelichting

Afschrijvingen vinden standaard plaats volgens de lineaire afschrijvingsmethode. Nieuwe investeringen waarvoor een heffing geheven kan worden, worden afgeschreven volgens de annuïtaire methode.

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

De onder de financiële vaste activa kapitaalverstrekkingen hebben betrekking op de volgende deelnemingen:

bedragen x € 1.000

Deelnemingen per 31 december 2018	Aantal aandelen	31-12-2018	31-12-2017
Bank Nederlandse Gemeenten	123.708	309	309
Waterleidingmaatschappij Limburg	3	14	14
Leisurelands B.V. (v/h RGV Holding) ¹⁾	1.636	0	0
Enexis Holding B.V.	128.250	116	116
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	128.250	0	0
Vordering op Enexis B.V.	1.714	0	0
Verkoop Vennootschap B.V.	1.714	0	0
CBL Vennootschap B.V.	1.714	0	0
CSV Amsterdam B.V. (v/h Claim Staat Vennootschap B.V.)	1.714	0	0
Totaal deelnemingen		439	439

1) Aandelen zijn om niet verkregen

Leningen aan deelnemingen

Dit betreft een lening u/g verstrekt aan Enexis. Deze lening valt in vier tranches vrij. Tranche A is in 2012 vrijgevallen, tranche B is vervroegd in 2013 vrijgevallen (oorspronkelijk 2014), tranche C is vrijgevallen in 2016 en tranche D valt vrij in 2019.

bedragen x € 1.000

Leningen aan deelnemingen	31-12-2018	31-12-2017
Lening u/g Enexis Tranche D (2019)	300	300
Totaal vorderingen	300	300

Overige langlopende leningen

Dit betreft zes startersleningen. Het plafond bedraagt € 130k (raadsbesluit 10 december 2015 - Najaarsnota 2015).

bedragen x € 1.000

Overige langlopende leningen	31-12-2018	31-12-2017
Startersleningen	48	52
Totaal overige langlopende leningen	48	52

Overige uitzettingen

Dit betreft escrowgelden van de verkochte aandelen Attero. Deze escrowgelden zijn ingehouden bij de uitbetaling van de verkoopopbrengst en worden aangehouden bij de verkopende instanties voor mogelijke fiscale claims. De escrow van Attero is ondergebracht bij een notaris, waarbij 'CSV Amsterdam B.V.' optreedt als faciliterende vennootschap bij een eventuele uitbetaling van de escrow. Tegenover deze financiële vaste activa is voor hetzelfde bedrag een voorziening gevormd. Als de fiscale claims zich niet voordoen, dan worden deze gelden alsnog uitbetaald waarbij de voorziening vrijvalt ten gunste van het resultaat. Als de claims zich wel voordoen en er niets wordt uitgekeerd, dan vallen deze voorzieningen weg tegen de opgenomen financiële vaste activa.

bedragen x € 1.000

Overige uitzettingen	31-12-2018	31-12-2017
Overige uitzettingen Attero	12	12
Voorzieningen uitzettingen Attero	-/- 12	-12
Totaal overige uitzettingen	0	0

Plottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Vorderingen op openbare lichamen

De post vorderingen op openbare lichamen is als volgt samengesteld:

bedragen x € 1.000

Vorderingen op openbare lichamen	31-12-2018	31-12-2017
Nog te ontvangen van ministeries	1	69
Nog te ontvangen van provincies	0	8
Nog te ontvangen van gemeenten en gem. regelingen	92	64
Nog te ontvangen van waterschappen	0	0
Nog te ontvangen BTW-compensatiefonds *)	1.327	-
Totaal vorderingen	1.420	141

* deze post stond t/m 2017 onder de overige vorderingen.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist

In verband met het 'Schatkistbankieren' moeten alle liquide middelen, die niet direct nodig zijn voor de bedrijfsvoering, verplicht worden aangehouden in 's Rijks schatkist, behoudens een drempel van 0,75% van het begrotingstotaal met een minimum van € 250.000. Voor Mook en Middelaar zou dit op basis van een (primitief) begrotingstotaal van € 15,7 miljoen een drempel van € 118k betekenen. Omdat dit echter onder de minimumdrempel ligt, hebben wij een drempel van € 250k hetgeen je aan liquide middelen buiten 's Rijks schatkist mag houden.

De uitzettingen in 's Rijks Schatkist kan als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Uitzettingen in 's Rijks Schatkist	31-12-2018	31-12-2017
's Rijks Schatkist	7.165	7.553
Totaal uitzettingen in 's Rijks Schatkist	7.165	7.553

5. Jaarrekening

Overige vorderingen

Het per 31 december 2018 te vorderen bedrag kan als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Specificatie overige vorderingen	31-12-2018	31-12-2017
Debiteuren algemeen (excl. deb. openbare lichamen)	194	401
Af: Voorziening voor dubieuze debiteuren algemeen	-/- 13	-/- 251
<i>Subtotaal debiteuren algemeen</i>	<i>181</i>	<i>150</i>
Belastingdebiteuren	243	152
Af: Voorziening voor dubieuze belastingdebiteuren	-/- 0	-/- 0
<i>Subtotaal belastingdebiteuren</i>	<i>278</i>	<i>303</i>
Debiteuren sociale zaken	196	223
Voorschotten	0	1
Af: Voorziening voor dubieuze debiteuren sociale zaken	-/- 2	-/- 39
<i>Subtotaal debiteuren sociale zaken</i>	<i>194</i>	<i>184</i>
Te ontvangen BTW-compensatiefonds *)	-	1.363
Te ontvangen BTW	-	61
<i>Subtotaal BTW</i>	<i>-</i>	<i>1.424</i>
Totaal vorderingen	618	1.911

* deze post staat vanaf 2018 onder de vorderingen op openbare lichamen.

Dubieuze debiteuren

De voorziening dubieuze debiteuren bestaat uit een aantal oudere vorderingen van voor 2016. Voor deze bedragen liepen nog wel trajecten (bijvoorbeeld via de deurwaarder). De voorziening wordt elk jaar aan de hand van de werkelijke openstaande debiteuren opnieuw berekend. In 2018 worden niet meer te ontvangen vorderingen afgeboekt ten laste van de voorziening dubieuze debiteuren.

Debiteuren sociale zaken

De 'Debiteuren sociale zaken' betreffen de van (voormalige) uitkeringscliënten terug te ontvangen bedragen op grond van verhaal en terugvordering alsmede de vorderingen op grond van verstrekte geldleningen.

Overige uitzettingen

Het per 31 december 2018 uitstaande bedrag aan overige uitzettingen, kan als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Specificatie overige uitzettingen	31-12-2018	31-12-2017
AKF Financial Bond Fonds	261	522
Totaal uitzettingen	261	522

Het verloop van deze uitzettingen is als volgt:

bedragen x € 1.000

Verloop overige uitzettingen	Aantal	2018
Stand per 1 januari	56,4914	522
Af: Verkoop 1/7 deel (6 ^e tranche)	-28,2457	261
Bij: Herbelegging dividend	0,0141	0
Totaal uitzettingen	28,2598	261

In verband met het verplicht Schatkistbankieren wordt deze belegging in 7 jaar (2013 t/m 2019) afgebouwd en overgeheveld naar de Schatkist. Jaarlijks worden 27 à 28 participaties met een nominale waarde tussen de € 254k en € 261k verkocht.

Ultimo 2018 is de nominale waarde van de 28,2598 participaties in AKF Financial Bond Fonds € 261k. De intrinsieke marktwaarde van deze participaties bedraagt € 293k. Het verschil betreft potentiële winst bij verkoop van de 7^e tranche.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn als volgt samengesteld:

bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31-12-2018	31-12-2017
BNG Algemeen	190	195
BNG Belastingen	1	1
BNG Leges	9	4
Rabobank	3	29
Kas	1	1
Totaal liquide middelen	204	230

Overlopende activa

De overlopende activa is als volgt samengesteld:

bedragen x € 1.000

Specificatie overlopende activa	31-12-2018	31-12-2017
Nog te ontvangen bedragen op basis van nota's	56	1
Overige nog te ontvangen bedragen	1.178	920
Vooruitbetaalde bedragen op basis van facturen	408	225
Overige vooruitbetaalde bedragen	0	0
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	40	-
Nog te ontvangen dividendbelasting	0	0
Kruisposten	0	0
Totaal overlopende activa	1.682	1.146

De in de balans opgenomen van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen bedragen overheid	Stand per 1-1-2018	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand per 31-12-2018
Europese overheid	0	-	-	-
Rijk	0	-	-	-
Overige Nederlandse overheidslichamen				
- Specifieke uitkering subsidie RMO 2017				
- Specifieke uitkering subsidie RMO 2018	226	40	226	40
Totaal overlopende passiva	226	40	226	40

5. Jaarrekening

Het nog te ontvangen bedrag van € 40k heeft volledig betrekking op het project Snelfietsroute Cuijk-Mook-Nijmegen van Cuijk en het RMO.

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Reserves

De uitgangspunten voor het te voeren financiële beleid op het gebied van reserves is vastgelegd in de nota reserves en voorzieningen 2015 die door de raad is vastgesteld op 21 mei 2015.

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

bedragen x € 1.000

	31-12-2018	31-12-2017
Algemene reserve	2.000	2.000
Algemene vrije reserve	3.017	2.562
Bestemmingsreserve	4.609	4.328
Gerealiseerde resultaat	-/- 142	1.579
Totaal eigen vermogen	9.484	10.469

Hieronder is het verloopoverzicht per reserve vermeld. In bijlage 6.2 van deze jaarstukken vindt u een toelichting op de reserves.

bedragen x € 1.000

Reserves	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoe- ging	Onttrek- king	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Verminder- ing ter dekking van afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene reserves:						
- Algemene reserve	2.000					2.000
- Vrij Besteedbare Reserve (VBR)	2.562		197	652		3.017
<i>Totaal algemene reserves</i>	4.562		197	652		5.017
Bestemmingreserves:						
- Verkoop aandelen Attero	120		5			115
- Kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne/ gemeentewerf	652				35	617
- Creatieve en culturele doeleinden	45		44			1
- Recreatie en toerisme	2					2
- Sociaal Domein	250					250
- Vluchtelingen en statushouders	74		16			57
- Wijkontwikkeling	146		100			46

Reserves	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoe- ging	Onttrek- king	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Verminder- ing ter dekking van afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2018
- Centrumplan Mook aankoop panden	49				14	35
- Stimulering woningbouw	68					68
- Hart van Mook	615		615			0
- Budgetoverheveling	53		608	555		0
- Afschrijvingen investeringsplan 2013- 2016	1.623				38	1.585
- Dekking kapitaallasten	631	798			6	1.423
- Onderhoud gemeentehuis	0	62	24	371		409
<i>Totaal bestemmingsreserves</i>	4.328	860	1.412	926	93	4.697
Totaal Reserves	8.890	860	1.609	1.578	93	9.626

Gerealiseerde resultaat

Het nadelig resultaat over 2018 bedraagt € 142k. Geraamd was een tekort van € 63k. Voor het verschil van (afgerond) €79k verwijzen wij u naar de verschillenanalyse in onderdeel 5.2.3.

Voorzieningen

Voorzieningen

De uitgangspunten voor het te voeren financiële beleid op het gebied van de voorzieningen is vastgelegd in de nota reserves en voorzieningen 2015 die door de raad is vastgesteld op 21 mei 2015.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	31-12-2018	31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	814	779
Voorzieningen ter egalisering van kosten	1.053	1.034
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven	4.081	3.754
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	68	68
Totaal voorzieningen	6.016	5.635

Hieronder is het verloopoverzicht per voorziening vermeld. In bijlage 6.2 van deze jaarstukken vindt u een toelichting op de voorzieningen.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoe- ging	Vrijval	Aanwen- ding	Boekwaarde 31-12-2018
Voor verplichtingen, verliezen en risico's					
- Pensioenen (gewezen) wethouders	779	63		27	814
<i>Subtotaal</i>	779	63	0	27	814
Ter egalisering van kosten					
- Onderhoud gebouw gemeentewerken	126	33		13	145

5. Jaarrekening

Vorzieningen	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoe- ging	Vrijval	Aanwen- ding	Boekwaarde 31-12-2018
- Onderhoud Abri's	2				2
- Rationeel wegbeheer	268	200		207	261
- Groot onderhoud bruggen	177	23		31	169
- Onderhoud sportaccomodaties	437	18		6	449
- KCA-depot	24	2			26
<i>Subtotaal</i>	1.034	275	0	257	1.053
Voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven					
- egalisatie afvalstoffen	73				73
- rioolbeheer	3.681	327			4.008
<i>Subtotaal</i>	3.754	327	0	0	4.081
Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is					
- fonds Lierdal	14				14
- herontwikkeling De Bisselt	54				54
<i>Subtotaal</i>	68	0	0	0	68
Totaal Voorzieningen	5.635	665	0	284	6.016

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

Onderhandse leningen

Dit betreft één lening bij de BNG met een doorlooptijd tot en met 2025. De lening is vastrentend (5,58%) en kan niet vervroegd worden afgelost.

De balanspost kan als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Langlopende leningen o/g	31-12-2018	31-12-2017
Lening BNG 90161	1.089	1.271
Totaal overige schulden	1.089	1.271

De aflossingsverplichting van het huidige boekjaar is opgenomen onder de vlottende passiva.

Het verloop van de onderhandse leningen o/g is als volgt:

bedragen x € 1.000

Langlopende leningen o/g	2018	2017
Stand per 1 januari (langlopend)	1.271	1.452
Bij: Kortlopende aflossingsverplichting (vlottende passiva)	182	182
<i>Subtotaal lening (totaal)</i>	<i>1.452</i>	<i>1.634</i>
Bij: Aangetrokken geldleningen	0	0
Af: Aflossingen boekjaar	181	182
<i>Subtotaal</i>	<i>1.271</i>	<i>1.452</i>
Af: Kortlopende aflossingsverplichting (vlottende passiva)	182	181
Stand per 31 december (langlopend deel)	1.089	1.271

De rentelast met betrekking tot de langlopende geldleningen o/g bedroeg over 2018 in totaal € 73k.

Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Overige schulden

Deze balanspost kan als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Overige schulden	31-12-2018	31-12-2017
Crediteuren algemeen	1.432	841
Nog te ontvangen creditfacturen	0	-6
Crediteuren sociale zaken	0	37
Tussenrekeningen GWS	-	65
Aflossingsverplichting komend jaar langlopende lening o/g	182	181
BTW	3	-
Totaal overige schulden	1.616	1.119

Overlopende passiva

De specificatie van deze balanspost luidt als volgt:

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	31-12-2018	31-12-2017
Nog te betalen bedragen op basis van facturen	210	35
Nog te betalen bedragen	1.048	264
Tussenrekening sociale zaken	569	531
Nog te betalen eindheffing werkkostenregeling	23	20
Nog te betalen loonheffing	262	222
<i>Subtotaal nog te betalen bedragen</i>	<i>2.112</i>	<i>1.072</i>
Vooruitontvangen bedragen op basis van nota's	1	0
Vooruitontvangen bedragen	30	16
<i>Subtotaal vooruitontvangen bedragen</i>	<i>31</i>	<i>16</i>
Nog niet bestede uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	100	100
<i>Subtotaal nog niet bestede uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Totaal overlopende passiva	2.243	1.188

Van de post nog niet bestede uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel volgt hieronder het verloop:

bedragen x € 1.000

Nog niet bestede uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	Stand per 1-1-2018	Bijdrage/ Correctie	Vrijval	Stand per 31-12-2018
Provinciale bijdrage Centrumplan Mook 2008	100	-	-	100
Totaal overlopende passiva	100	-	-	100

5. Jaarrekening

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Bedragen x € 1.000

Aard borgstelling	Oorspronkelijk bedrag lening	Percentage borgstelling	Saldo 31-12-2018	Saldo 31-12-2017	Uitbetaalde borg-sommen
Lening (relatie met programma Samenleven en zorgen)	3.267	50%	1.327	1.429	0
Lening (relatie met programma Wonen)	15.265	50%	10.269	10.884	0
Subtotaal leningen ¹⁾	18.533		11.596	12.314	0
Hypotheekgaranties	853	100%	296	706	0
Borgstelling sport ²⁾	200	50%	21	31	0
Totaal	19.585		11.913	13.051	0

- 1) Betreft bij de WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) gewaarborgde geldleningen. Wij fungeren hierbij als achtervang (3^e buffer). Mook en Middelaar heeft een generieke achtervangovereenkomst voor alle leningen van Destion met betrekking tot sociale woningbouw.
- 2) Betreft borgstelling sportcomplex De Maasvallei. De garantie heeft betrekking op een door de beheerstichting aan te trekken lening ten behoeve van de aanleg van een kunstgrasveld onder voorwaarde dat de Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) een gelijke garantstelling verstrekt. Jaarlijks wordt er € 10.000 afgelost. Vermelde stand per 31-12-2018 is een raming, omdat het overzicht nog niet verstrekt is.

Leaseverplichtingen

De gemeente Mook en Middelaar heeft een leasecontract voor ICT investeringen. Deze leaseovereenkomst loopt tot 1 september 2021 à € 8,4k per maand. De leaseverplichting per 31-12-2018 bedraagt: 32 x € 8,4k = € 269k.

5.5. Vaststellingsbesluit

In de onderhavige jaarstukken 2018 hebben wij verantwoording afgelegd over de realisatie van het door uw raad vastgesteld beleid.
Wij danken u voor het in het college gestelde vertrouwen.

Mook, 4 juni 2019

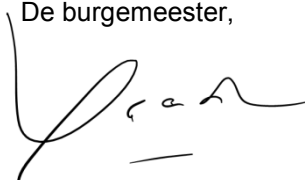
Het College van Mook en Middelaar,

De secretaris,

J.M.G. Smits – de Kinkelder

De burgemeester,

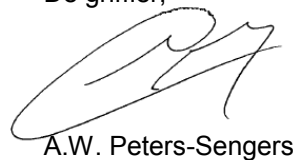

mr. drs. W. Gradisen

Aldus vastgesteld door de raad van de Gemeente Mook en Middelaar in zijn openbare vergadering van 4 juli 2019.

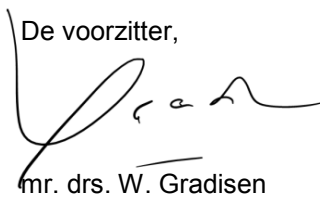
De raad voornoemd,

De griffier,

A.W. Peters-Sengers

De voorzitter,

mr. drs. W. Gradisen

5.6. Single information Single audit (SiSa)

Single information en Single audit

Met ingang van het rekeningjaar 2006 is Single information en Single audit (SiSa) ingevoerd voor een groot aantal specifieke uitkeringen. Met de invoering zijn aparte verantwoordingen, controleprotocollen en accountantscontroles voor deze specifieke uitkeringen vervallen. In plaats hiervan moet in de jaarrekening een SiSa-overzicht worden opgenomen met daarin de verantwoordingsinformatie over de voor de gemeente van toepassing zijnde specifieke uitkeringen.

Voor Mook en Middelaar is voor 2018 het voorgaande van toepassing op de uitkeringen die volgen uit de volgende wetten of regelingen:

1. Brede doeluitkering verkeer en vervoer (Sisa tussen medeoverheden) (E27B);
2. Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet (gemeentedeel 2018) (G2);
3. Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2018 (G3).

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

len W	E27 B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden) Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 05</i>	
1			2014/53481	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
2			2015/94913	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
3			2016/75238	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
4			2017/17482	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
5			2017/17528	€ 40.000	€ 174.762	€ 0	€ 0	
6								
7								
8								
9								

5. Jaarrekening

10						
	Kopie beschikkingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee	
	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B/ 06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10</i>	
1	2014/53481	€ 0	€ 0	Betreft verlening van initiële beschikking 2013/40350. Reeds afgerond in SISA2017.	Ja	
2	2015/94913	€ 0	€ 0	Betreft verlening van initiële beschikking 2013/40350. Subsidiepad is overgenomen door provincie Gelderland. Niet via Sisa. Project is afgerond in 2018.	Ja	
3	2016/75238	€ 0	€ 0	Betreft verlening van initiële beschikking 2013/40350.	Ja	
4	2017/17482	€ 0	€ 0	Totale kosten € 500,000 waarvan € 175,000 subsidie. Betreft spoorbrug Heumensebaan. Ter verbetering van de bereikbaarheid station Mook etc. Besluitvorming komt nog.	Nee	

			5	2017/17528	€ 40.000	€ 175.047	Ontvangsten en toekenningsbeschikkingen lopen via RMO Noord-Limburg (Regionaal Mobiliteitsoverleg). Betreft project Snelfietsroute Nijmegen-Mook-Cuijk. Deel Veldweg	Ja	
			6	2013/40350	€ 200.000	€ 206.281	Ontvangsten en toekenningsbeschikkingen lopen via RMO Noord-Limburg (Regionaal Mobiliteitsoverleg). Betreft project Snelfietsroute Nijmegen-Mook-Cuijk. Deel Middelweg/Witweg	Ja	
			7						
			8						
			9						
			10						
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>	
			€ 1.153.628	€ 41.949	€ 186.688	€ 6	€ 13.919	€ 0	

5. Jaarrekening

			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 13.601	€ 5.306	€ 0	€ 39.243	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel I 2018 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord voor het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 1.080	€ 0	€ 1.121	€ 30	€ 9.685	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

5.7. Overzicht van baten en lasten per taakveld

Op basis van het BBV worden budgetten verdeeld over programma's. Daarnaast is er wettelijk sprake van algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vennootschapsbelasting en onvoorzien. Mutaties in reserves kunnen per programma toegerekend worden.

Op basis van de wettelijke 'Uitvoeringsinformatie' (IV3) vindt er echter een andere indeling plaats, namelijk in wettelijke taakvelden. Hieronder treft u deze tabel in taakvelden aan, waarbij is aangegeven onder welk programma deze taakvelden vallen. Dit zijn andere programma's dan door de raad vastgesteld. De algemene dekkingsmiddelen, overhead, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en mutaties reserves worden hierbij integraal ondergebracht in programma 'Bestuur en ondersteuning' omdat deze categorieën niet afzonderlijk bestaan in de Uitvoeringsinformatie / IV3. Het negatieve resultaat van € 142k valt onder taakveld 0.11 en staat ook in Programma 'Bestuur en ondersteuning'

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Bestuur en ondersteuning			
0.1 Bestuur	773	-2	771
0.2 Burgerzaken	83	-156	-72
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	13	-14	-1
0.4 Overhead	5.830	-83	5.748
0.5 Treasury	769	-1.394	-625
0.61 Ozb woningen	0	-1.320	-1.320
0.62 Ozb niet-woningen	0	-316	-316
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0
0.64 Belastingen overig	109	-148	-39
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	5	-9.018	-9.014
0.8 Overige baten en lasten	354	-241	112
0.9 Vennootschapsbelasting	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	860	-1.702	-842
0.11 Resultaat van de jaarrekening	-142	0	-142
Geraamd resultaat	8.654	-14.395	-5.741

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Veiligheid			
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	520	0	520
1.2 Openbare orde en veiligheid	68	-7	60
Geraamd resultaat	588	-7	581

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Verkeer, vervoer en waterstaat			
2.1 Verkeer en vervoer	574	-4	570
2.2 Parkeren	0	0	0
2.3 Recreatieve havens	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	1	0	1
2.5 Openbaar vervoer	18	0	18
Geraamd resultaat	592	-4	588

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Economie			
3.1 Economische ontwikkeling	2	-5	-3
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	17	-48	-32
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	15	-5	9
3.4 Economische promotie	37	-112	-76

5. Jaarrekening

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Geraamd resultaat	70	-171	-101

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Onderwijs			
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	154	0	154
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	85	-1	84
Geraamd resultaat	239	-1	238

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Sport, cultuur en recreatie			
5.1 Sportbeleid en activering	34	0	34
5.2 Sportaccommodaties	108	-14	95
5.3 Cultuur (presentatie, productie en participatie)	37	0	37
5.4 Musea	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	8	0	8
5.6 Media	36	0	36
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	374	-36	338
Geraamd resultaat	597	-50	547

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Sociaal Domein			
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	308	0	308
6.2 Wijkteams	123	0	123
6.3 Inkomensregelingen	1.711	-1.654	57
6.4 Begeleide participatie	702	0	702
6.5 Arbeidsparticipatie	104	0	104
6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	117	-12	105
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.015	-122	893
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1.149	0	1.149
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	19	0	19
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	110	0	110
Geraamd resultaat	5.357	-1.788	3.569

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Volksgesondheid en milieu			
7.1 Volksgesondheid	229	0	229
7.2 Riolering	898	-884	13
7.3 Afval	819	-880	-61
7.4 Milieubeheer	96	0	96
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	9	0	9
Geraamd resultaat	2.050	-1.764	286

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Volkshuisvesting, Ruimtelijk ordening en Stedelijke vernieuwing (VHROSV)			
8.1 Ruimtelijke ordening	64	-35	29
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	152	-148	4
Geraamd resultaat	216	-182	34

bedragen x € 1.000

	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Totaal-generaal	18.363	-18.363	0

Totaal jaarrekeningsaldo is vermeld onder taakveld 0.11 Resultaat van de jaarrekening

---

6. Bijlagen

6.1. Bijlage Toelichting op de reserves en voorzieningen

Toelichting algemene reserves

Alle bedragen zijn vermeld in duizendtallen (letter k)

Naam:	Algemene reserve
Programma:	Algemene dekkingsmiddelen
Bestemming/doelstelling:	Financiële buffer voor het opvangen van tegenvallers
Soort:	Algemene reserve
Gewenste omvang:	Norm van het artikel 12-beleid
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Als gevolg van het bereiken van de maximale omvang vindt geen voeding meer plaats.
Saldo per 1 januari	€ 2.000k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 2.000k

Naam:	Vrij besteedbare reserve
Programma:	Algemene dekkingsmiddelen
Bestemming/doelstelling:	Financiering nader te benoemen investeringen en lasten
Soort:	Algemene reserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Als gevolg van de eindafwerking van de belt is deze reserve in 2002 gevoed met het saldo van de bestemmingsreserve 'Nazorg en risico afwerking stort' (de gedeerde zandopbrengsten en het aandeel van de gemeente in het financiële eindresultaat van de belt) en de bestemmingsreserve 'Nadelig saldo exploitatie stort'. Verder vindt voeding doorgaans plaats bij de bestemming van het rekeningsaldo.
Saldo per 1 januari	€ 2.562k
Toevoegingen:	€ 652k verdeling resultaat 2017
Onttrekkingen:	<p><i>Overhevelingen uit 2012:</i></p> <p>€ 12k Regionale oriëntatie en samenwerking (rest naar 2019)</p> <p><i>Perspectiefnota 2014:</i></p> <p>€ 0k Verbinden vervoerssystemen (naar 2019)</p> <p>€ 0k Onderzoek trottoiruitbreiding (naar 2019)</p> <p>€ 10k Haalbaarheidsonderzoek fietsbrug</p> <p><i>Begrotingswijziging 2016</i></p> <p>€ 0k Notitie burgerparticipatie (naar 2019)</p> <p><i>Voorjaarsnota 2016:</i></p> <p>€ 1k Onderhoud bruggen (rest naar 2019)</p> <p>€ 11k Maasheggen (rest naar 2019)</p> <p><i>Voorjaarsnota 2017:</i></p> <p>€ 48k Compensatie voorheen bijdrage Essent</p> <p><i>Begrotingswijziging 2018</i></p> <p>€ 27k Energievisie Mook en Middelaar (rest naar 2019)</p> <p>€ 4k Energievisie Mook en Middelaar (rest naar 2019)</p> <p>€ 10k Actieprogramma vrijetijdseconomie</p> <p>€ 18k Dienstregeling 2018 Breng - pilot Breng flex (rest naar 2019)</p> <p>€ 11k Trendsportal regionale mobiliteit (rest naar 2019)</p> <p>€ 44k Fietsroute Heumensebaan - spoorbrug te Molenhoek</p> <p>€ 0k Visie Maasheggen</p>
Saldo per 31 december	€ 3.017k

Toelichting bestemmingsreserves

Alle bedragen zijn vermeld in duizendtallen (letter k)

Naam:	Kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne/gemeentewerf
Programma:	Beschermen
Bestemming/doelstelling:	Gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten als gevolg van de nieuwbouw van de brandweerkazerne / gemeentewerf aan de Veldweg.
Soort:	Bestemmingsreserve

6. Bijlagen

Naam:	Kapitaallasten nieuwbouw brandweerkazerne/gemeentewerf
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Voeding eenmalig bij kredietvotering. Uitname jaarlijks op basis van staat van investeringen.
Saldo per 1 januari	€ 652k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 35k Dekking kapitaallasten
Saldo per 31 december	€ 617k

Naam:	Verkoop aandelen Attero
Programma:	Werken
Bestemming/doelstelling:	Algemene dekking (weggevalen dividend)
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet bepaald
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Compensatie vervallen dividend
Saldo per 1 januari	€ 120k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 5k Compensatie vervallen dividend conform begroting
Saldo per 31 december	€ 115k

Naam:	Creatieve en culturele doeleinden
Programma:	Recreëren
Bestemming/doelstelling:	Bij de liquidatie van de 'Stichting Expositie Plasmolen' is bepaald dat het positief saldo, groot circa € 60.300, zoveel mogelijk in overeenstemming met het doel van de stichting zal worden aangewend.
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	De reserve is ontstaan bij de liquidatie van de 'Stichting Expositie Plasmolen'. De reserve behoorde toe aan de gemeente Mook en Middelaar (50%) en RGV (50%) en wordt beheerd door onze gemeente. Beoogd werd hiermee gezamenlijk een toeristische/recreatieve/culturele voorziening (mede) te bekostigen. Omtrent de aanwending van deze reserve is overleg geweest met RGV met als doel te komen tot een afspraak waarbij elke partij 100% van zijn aandeel aanwendt voor een doel binnen de gemeente Mook c.a. dat past in de oorspronkelijke doelstelling. Hierover is overeenstemming bereikt. Wel dient nog nader overleg plaats te vinden over een exacte invulling van de besteding van de reserve. In 2006 is de reserve uitgesplitst naar de eigenaren en beheert ieder zFitesroute Heumensebaan - spoorbrug te Molenlijn eigen deel. Raadsbesluit 21 mei 2015: reserve inzetten voor masterplan Plasmolen, Indien concrete plannen ontbreken het saldo ten gunste van de VBR brengen.
Saldo per 1 januari	€ 45k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 39k Fietsroute Heumensebaan - spoorbrug (naar reserve Kapitaallasten) € 5k Masterplan Plasmolen
Saldo per 31 december	€ 1k

Naam:	Recreatie en toerisme
Programma:	Recreëren
Bestemming/doelstelling:	Uitvoering projecten recreatie en toerisme
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Op 16-02-2006 is het Actieplan Recreatie en Toerisme 2006-2010 vastgesteld en op 10 december 2008 geactualiseerd. Op basis hiervan wordt jaarlijks € 10k aan deze reserve toegevoegd. I.v.m. bezuinigingsmaatregelen zijn deze toevoegingen v.a. 2011 geschrapt. Onttrekkingen vinden plaats conform vastgesteld actieplan.
Saldo per 1 januari	€ 2k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 2k

Naam:	Sociaal Domein
Programma:	Samenleven en zorgen
Bestemming/doelstelling:	Opvangen van diverse incidentele voor- en nadelige fluctuaties in de kostenontwikkelingen Sociaal Domein voor periode 2017-2019
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Voeding door incidentele onvoorziene voordelen Onttrekkingen door incidentele onvoorziene nadelen
Saldo per 1 januari	€ 250k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 250k

Naam:	Vluchtelingen en statushouders
Programma:	Samenleven en zorgen
Bestemming/doelstelling:	Middels een integratie-uitkering ontvangen bedrag bestemmen voor de jaren 2018, 2019 en 2020
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Voeding door een integratie-uitkering Onttrekkingen door kosten van activering en re-integratie van statushouders
Saldo per 1 januari	€ 74k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 16k
Saldo per 31 december	€ 57k

Naam:	Wijkontwikkeling
Programma:	Wonen
Bestemming/doelstelling:	Financiering van voorzieningen waarvan het belang boven de belangen van een wijk uitstijgen.
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Voeding geschiedt uit de bouwgrondexploitatie of anderszins. Op 12-03-2009 is de nota reserves en voorzieningen geactualiseerd. Besloten is onder andere om deze reserve te hernoemen tot reserve Wijkontwikkeling.
Saldo per 1 januari	€ 146k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 100k Fietsroute Heumensebaan - spoorbrug
Saldo per 31 december	€ 46k

Naam:	Centrumplan Mook aankoop panden
Programma:	Wonen
Bestemming/doelstelling:	Dekking van kapitaallasten van aangekochte gronden/panden in kader van centrumplan Mook
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Dekking kapitaallasten
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Voeding destijds eenmalig ten laste van Algemene Vrije Reserve. Uitname ter hoogte van toegerekende kapitaallasten. Ultimo 2016 zijn de gronden Groesbeekseweg 2 deels verkocht.
Saldo per 1 januari	€ 49k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 14k Dekking kapitaallasten panden Groesbeekseweg
Saldo per 31 december	€ 35k

Naam:	Reserve stimulering woningbouw
Programma:	Wonen
Bestemming/doelstelling:	Projecten en activiteiten ter bevordering van de ver- en nieuwbouw in het algemeen en het realiseren van betaalbare woningen in het bijzonder.
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Subsidies/bijdragen van derden
Saldo per 1 januari	€ 68k

6. Bijlagen

Naam:	Reserve stimulering woningbouw
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 68k

Naam:	Hart van Mook
Programma:	Wonen
Bestemming/doelstelling:	Middels toevoegingen en onttrekkingen ondersteunen van investeringen ten behoeve van Het Hart van Mook
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	In begroting opgenomen stortingen in reserve
Saldo per 1 januari	€ 615k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 615k Centruminrichting Mook
Saldo per 31 december	€ 0k

Naam:	Budgetoverheveling
Programma:	Algemene dekkingsmiddelen
Bestemming/doelstelling:	Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) schrijft voor dat noodzakelijke budgetten die niet in het jaar besteed worden, middels resultaatbestemming, in een bestemmingsreserve worden opgenomen. Deze post dient enkel en alleen voor het overhevelen van budgetten tussen twee boekjaren.
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Toegekende budgetten die over het rekeningjaar lopen
Saldo per 1 januari	€ 53k
Toevoegingen:	€ 555k Conform raadsbesluit Jaarstukken 2017
Onttrekkingen:	€ 608k T.b.v. budgetoverheveling van 2017 naar 2018
Saldo per 31 december	€ 0k

Naam:	Afschrijvingen investeringsplan 2013-2016
Programma:	Algemene dekkingsmiddelen
Bestemming/doelstelling:	Bij raadsbesluit van 7 november 2013 is opgenomen dat een aantal investeringen in de jaren 2013-2016 via uitname uit de VBR in deze bestemmingsreserve worden ondergebracht
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Toegekende budgetten die over het rekeningjaar lopen.
Saldo per 1 januari	€ 1.623k
Toevoegingen:	€ 0k
Onttrekkingen:	€ 38k Dekking kapitaallasten
Saldo per 31 december	€ 1.585k

Naam:	Groot onderhoud gemeentehuis
Programma:	Overhead
Bestemming/doelstelling:	Middels besluitvorming Jaarstukken 2017 is de onderhoudsvoorziening omgezet in een bestemmingsreserve ten behoeve van groot onderhoud gemeentehuis
Soort:	Bestemmingsreserve
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Toegekende budgetten die over het rekeningjaar lopen.
Saldo per 1 januari	€ 0k
Toevoegingen:	€ 371k Overheveling van voorziening € 62k Reguliere toevoeging conform begroting
Onttrekkingen:	€ 24k Onderhoudskosten
Saldo per 31 december	€ 409k

Toelichting voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Alle bedragen zijn vermeld in duizendtallen (letter k)

Naam:	Voorziening Pensioenen (gewezen) wethouders
Programma:	Besturen
Bestemming/doelstelling:	Fondsvorming ten behoeve van toekomstige pensioenverplichtingen naar (ex-)wethouders
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	Niet van toepassing
Bestemming rentebaten:	Geen rentetoerekening aan de reserves
Voeding/uitname:	Jaarlijks premie-inhouding OP/NP bij wethouders aan fonds toevoegen.
Saldo per 1 januari	€ 779k
Dotaties:	€ 34k Dotatie o.b.v. begroting € 29k Extra dotatie conform actuariële berekening
Onttrekking:	€ 27k Uitbetaalde pensioenen
Saldo per 31 december	€ 814k

Toelichting voorzieningen voor groot onderhoud (egalisatievoorzieningen)

Alle bedragen zijn vermeld in duizendtallen (letter k)

Naam:	Voorziening onderhoud gebouw gemeentewerken
Programma:	Besturen
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten onderhoud gemeentelijke bezittingen
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	Op basis van het MJOP 2017-2020
Voeding/uitname:	Jaarlijkse toevoeging op basis van de begroting en uitname van het bestede bedrag aan onderhoud.
Saldo per 1 januari	€ 126k
Dotaties:	€ 33k Conform begroting MJOP
Aanwending:	€ 13k Onderhoudskosten
Saldo per 31 december	€ 145k

Naam:	Voorziening onderhoud abri's
Programma:	Verplaatsen
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten onderhoud gemeentelijke bezittingen
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	Nader te bepalen op basis van het MJOP
Voeding/uitname:	Jaarlijkse toevoeging op basis van de begroting en uitname van het bestede bedrag aan onderhoud. In het kader van de bezuinigingen zijn de stortingen in deze voorziening op nul gesteld.
Saldo per 1 januari	€ 2k
Dotaties:	€ 0k
Aanwending:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 2k

Naam:	Voorziening rationeel wegbeheer
Programma:	Verplaatsen
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten groot onderhoud wegen
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	Op basis van het MJOP 2015-2018 -> Wegenbeheerplan 2015-2019??
Voeding/uitname:	Jaarlijkse toevoeging op basis van de begroting en uitname van het bestede bedrag aan onderhoud.
Saldo per 1 januari	€ 268k
Dotaties:	€ 200k Conform begroting
Aanwending:	€ 207k Onderhoudskosten
Saldo per 31 december	€ 261k

Naam:	Voorziening groot onderhoud bruggen
Programma:	Verplaatsen
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten groot onderhoud bruggen
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	bepaald op basis van het MJOP -> Meerjaren onderhoudsplan bruggen??

6. Bijlagen

Naam:	Voorziening groot onderhoud bruggen
Voeding/uitname:	Jaarlijkse toevoeging op basis van de begroting en uitname van het bestede bedrag aan onderhoud.
Saldo per 1 januari	€ 177k
Dotaties:	€ 23k Conform begroting
Aanwending:	€ 31k Onderhoudskosten
Saldo per 31 december	€ 169k

Naam:	Voorziening onderhoud sportaccommodaties
Programma:	Recreëren
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten onderhoud gemeentelijke sportaccommodaties
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	Op basis van het MJOP 2017-2020
Voeding/uitname:	Jaarlijkse toevoeging op basis van de begroting en uitname van het bestede bedrag aan onderhoud.
Saldo per 1 januari	€ 437k
Dotaties:	€ 18k Conform begroting
Aanwending:	€ 6k Onderhoudskosten
Saldo per 31 december	€ 449k

Naam:	Voorziening kca-depot
Programma:	Gezond leven
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten onderhoud van het KCA-depot
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	Nader te bepalen op basis van het MJOP
Voeding/uitname:	Jaarlijkse toevoeging op basis van de begroting en uitname van het bestede bedrag conform het GRP.
Saldo per 1 januari	€ 24k
Dotaties:	€ 2k Conform begroting
Aanwending:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 26k

Toelichting voorzieningen bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven

Alle bedragen zijn vermeld in duizendtallen (letter k)

Naam:	Voorziening egalisatie afvalstoffen
Programma:	Gezond leven
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten afvalstoffen/ tarieven afvalstoffenheffing
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	ter egalisatie tarieven
Voeding/uitname:	In raad maart 2000 voorziening ingesteld; voeding bij overschot.
Saldo per 1 januari	€ 73k
Dotaties:	€ 0k
Aanwending:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 73k

Naam:	Voorziening rioolbeheer
Programma:	Gezond leven
Bestemming/doelstelling:	Egalisatie kosten rioolbeheer op basis van het GRP
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	Conform het GRP (Gemeentelijk RioleringsPlan)
Voeding/uitname:	Jaarlijkse toevoeging en vrijval op basis van het vastgestelde GRP.
Saldo per 1 januari	€ 3.681k
Dotaties:	€ 327k Conform GRP
Aanwending:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 4.008k

Toelichting voorzieningen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden

Alle bedragen zijn vermeld in duizendtallen (letter k)

Naam:	Voorziening fonds Lierdal
Programma:	Wonen
Bestemming/doelstelling:	Inrichting gebied Lierdal
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	n.v.t.
Voeding/uitname:	O.b.v. raadsnotie bij vaststelling Kadernota 2011 (Rd 16-10-10) bij wijze van voorfinanciering bedrag van € 25k gestort in voorziening. Bedrag komt terug naar algemene middelen zodra er middelen van derden ontvangen worden.
Saldo per 1 januari	€ 14k
Dotaties:	€ 0k
Aanwending:	€ 0k Afrekening subsidie 2017
Saldo per 31 december	€ 14k

Naam:	Voorziening herontwikkeling De Bisselt
Programma:	Wonen
Bestemming/doelstelling:	In raad februari 2010 Structuurvisie De Bisselt vastgesteld ter versterking bestaande groenstructuur.
Soort:	Voorziening
Gewenste omvang:	n.v.t.
Voeding/uitname:	Voeding door bewoners met bestemmingsplan wensen.
Saldo per 1 januari	€ 54k
Dotaties:	€ 0k
Aanwending:	€ 0k
Saldo per 31 december	€ 54k

6.2. Bijlage Algemene Uitkering

VERZAMELSTAAT UITKERING GEMEENTEFONDS

Algemene Uitkering	5.594.382,34
Aanvullende Uitkering	0,00
Diverse Uitkeringen	3.429.221,00
Totaal uitkeringsjaar 2018	9.023.603,34
Termijnbedrag 1/50	
Verrekenbedrag	
Totaal uitgekeerd t/m verslagmaand	9.023.603,34
Uitkeringsfactor	1,4900

SPECIFICATIE OVERZICHT

Verdeelmaatstaf	Aantal berekende eenheden	Gewicht	Bedrag in basis	Uitkering
ALGEMENE UITKERING				
Inkomstenmaatstaf				
ozb waarde niet-woningen eigenaren	57.050.000	0,0015620-		89.112,10-
ozb waarde niet-woningen gebruikers	54.600.000	0,0012590-		68.741,40-
ozb waarde woningen eigenaren	768.800.000	0,0010540-		810.315,20-
Fysiek				
belastingcapaciteit niet-woningen eigenaren (in mln)	57,05	380,70	21.718,94	
Sociaal				
bijstandsontvangers	105	2.120,26	222.627,30	
eenouderhuishoudens	194	208,50	40.449,00	
inwoners	7.768	153,67	1.193.708,56	
inwoners < 20 jaar	1.546	242,65	375.136,90	
inwoners > 64 jaar	2.045	79,63	162.843,35	
inwoners 75 - 85 jaar	660	26,25	17.325,00	
lage inkomens	819	29,75	24.365,25	
lage inkomens (drempel)	455,7	459,51	209.398,71	
minderheden	115	320,55	36.863,25	
uitkeringsontvangers	393	85,71	33.684,03	
huishoudens	3.564	90,50	322.542,00	
eenpersoonshuishoudens	1.077	21,61	23.273,97	
loonkostensubsidie	1	1.930,16	1.930,16	
Functie				
klantenpotentieel lokaal	5.800	39,20	227.360,00	
klantenpotentieel regionaal	890	22,37	19.909,30	
leerlingen VO	207,2(*)	370,50	76.767,60	
Fysiek				
bedrijfsvestigingen	869	76,36	66.356,84	
isv (a)	0,000040	6.133.771,60	257,77	
isv (b)	0,000006	3.764.536,49	225,83	
kernen	4	9.065,28	36.261,12	
kernen * bodemfactor buitengebied	4	14.875,86	59.503,44	
kernen met 500 adressen of meer	1	55.518,40	55.518,40	

SPECIFICATIE OVERZICHT

Verdeelmaatstaf	Aantal berekende eenheden	Gewicht	Bedrag in basis	Uitkering
oeverlengte * factor bodem	257	11,72	3.012,04	
oeverlengte * factor bodem * dichtheidsfactor	1.061,337590	5,82	6.176,98	
omgevingsadressendichtheid	1.536,759	71,68	110.154,89	
opp. beb. buitengebied * bodemfactor	9	1.524,77	13.722,93	
opp. beb. woonkern * bodemfactor	45	3.088,99	139.004,55	
oppervlak bebouwing	54	595,42	32.152,68	
oppervlak bebouwing buitengebied	9	1.936,54	17.428,86	
oppervlak bebouwing woonkernen	45	2.302,40	103.608,00	
oppervlakte binnenwater	142	38,01	5.397,42	
oppervlakte land	1.739	41,17	71.594,63	
opp. land * factor bodem	1.739	26,89	46.761,71	
woonruimten	3.633	57,54	209.042,82	
woonruimten * bodemfactor woonkern	3.633	50,79	184.520,07	
Vast bedrag				
vast bedrag	1	237.799,08	237.799,08	
Overgangsregime				
Suppletie-uitkering OZB				6.756,00
Cumulatieregeling GF				12.726,00-
Totaal bedrag in basis			4.408.403,38	
Uitkeringsfactor			1,4900	
Totaal bedrag in basis x uitkeringsfactor				6.568.521,04
Totaal algemene uitkering				<u>5.594.382,34</u>
DIVERSE UITKERINGEN				
Decentralisatie-uitkering				
Combinatiefuncties				24.244,00
Voorschoolse voorz peuters				13.764,00
Armoedebestrijding kinderen				21.448,00
VTH provinciale taken				41.833,00
Referendum				2.729,00
Schulden en armoede				9.946,00
Verg raadsleden kl gemeenten				84.128,00
Informatie energie maatregelen				1.414,00
Totaal Decentralisatie-uitkering				<u>199.506,00</u>
Integratie-uitkering				
WMO				568.956,00
Sociaal domein				2.660.759,00
Totaal Integratie-uitkering				<u>3.229.715,00</u>
Totaal diverse uitkeringen				<u>3.429.221,00</u>

6.3. Bijlage EMU-saldo

Nederland maakt deel uit van de Europese Monetaire Unie. Voor landen die deelnemen aan de Europese Monetaire Unie gelden Europese begrotingsvoorschriften waaronder de zogenaamde EMU-normen. De EMU-normen stellen limieten aan de overheidsschuld van een land. Er geldt een plafond voor de hoogte van de overheidsschuld en er geldt een limiet aan de jaarlijkse groei van de schuld, het zogenaamde EMU-saldo.

Per 1 januari 2014 is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF) van kracht. Het sturen op het EMU-saldo is voor gemeenten hierdoor essentieel. De berekening van het EMU-saldo moet, conform het BBV, meerjarig worden opgenomen in de begroting. In de Jaarstukken wordt het gerealiseerde EMU-saldo vermeld. Het EMU-saldo zet het saldo volgens baten en lastenstelsel om in een saldo op basis van kasstelsel (waar de rijksoverheid mee werkt). Een positief EMU-saldo betekent een toegenomen cashflow. Een negatief EMU-saldo betekent een tekort.

bedragen x € 1.000

Berekening EMU Saldo		Begroot 2018 (primitief)	Werkelijk 2018
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c) (winst = +, verlies = -/-)	-223	-984
2 +	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie (<i>kosten, geen uitgaven</i>)	572	407
3 +	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie (<i>kosten, geen uitgaven</i>)	698	665
4 -	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd (na aftrek bijdragen derden) (<i>uitgaven, geen kosten en inkomsten, geen baten</i>)	0	-1.493
5 +	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0
6 +	Desinvesteringen voor (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0
7 -	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0
8 +	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0
9 -	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen (<i>uitgaven, geen kosten</i>)	-254	-284
10 -	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0
11 -	Verkoop effecten: Wat is bij verkoop de (verwachte) boekwinst op de exploitatie? (fin.vaste activa uitgezonderd voor emu-saldo)	0	0
	EMU-saldo	793	-1.689

6.4. Bijlage Controleverklaring

De controleverklaring wordt separaat toegevoegd.